

ЈУГОИСТОЧНА ЕВРОПА 2020:
РАДНА МЕСТА И ПРОСПЕРИТЕТ У ЕВРОПСКОЈ ПЕРСПЕКТИВИ

Незванични превод

октобар 2013. године

Овај пројекат финансира Европска унија

Садржај

Кратак преглед документа.....	Error! Bookmark not defined.
1. Промена брзине: нови пут за Југоисточну Европу.....	6
2. Нова радна места и просперитет као циљ за регион	9
3. Стубови новог развојног модела.....	15
3.1. Интегрисани раст.....	15
Димензија А - Зона слободне трговине.....	17
Димензија Б – конкурентно економско окружење	18
Димензија Ц – интегрисање у светску привреду	19
3.2. Паметан раст.....	Error! Bookmark not defined.
Димензија Д – образовање и компетенције	Error! Bookmark not defined.
Димензија Е - истраживање и развој и иновације	Error! Bookmark not defined.
Димензија Ф - дигитално друштво	Error! Bookmark not defined.
Димензија Г - културни и креативни сектори	Error! Bookmark not defined.
3.3. Одрживи раст.....	Error! Bookmark not defined.
Димензија Х – Енергетика.....	Error! Bookmark not defined.
Димензија И – саобраћај.....	Error! Bookmark not defined.
Димензија Ј - животна средина	Error! Bookmark not defined.
Error! Bookmark not defined.	
Димензија К – конкурентност	Error! Bookmark not defined.
3.4. Инклузивни раст.....	Error! Bookmark not defined.
Димензија Л - запошљавање.....	Error! Bookmark not defined.
Димензија М - здравство.....	Error! Bookmark not defined.
3.5. Управљање у функцији раста.....	Error! Bookmark not defined.
Димензија Н – ефикасне јавне службе	Error! Bookmark not defined.
Димензија О – борба против корупције	Error! Bookmark not defined.
Димензија П - правосуђе.....	Error! Bookmark not defined.
4. Извршавање обавеза предвиђених Стратегијом: спровођење и управљање	46
4.1. Спровођење Стратегије.....	46
4.2. Управљање и праћење реализације.....	48
5. Удружујући снаге, Југоисточна Европа ће успети у оживљавању активности и настојањима да уђе у ЕУ	51
АНЕКС.....	53

Кратак преглед документа

Стратегија “ЈИЕ 2020” представљена у овом документу одражава решеност свих влада у Југоисточној Европи да усвоје смео приступ политикама потребан за достизање нивоа социоекономског раста који су неопходни да би се повећао просперитет свих њених грађана и олакшала каснија интеграција у ЕУ. У протекле две деценије остварен је велики напредак у Југоисточној Европи и многа значајна постигнућа; међутим, регион се и даље суочава са једним бројем огромних изазова. Стратегија “ЈИЕ 2020” показује да владе у региону јасно увиђају да, тесно сарађујући у одабраним областима, могу да превазиђу неке од ових изазова и убрзају остваривање својих циљева у кључним секторима.

Усвајање Стратегије “ЈИЕ 2020” је значајан корак у процесу политичке и економске сарадње који су земље региона покренуле 2011. године. Процес је инспирисан Стратегијом ЕУ „Европа 2020,“ како у погледу питања којима се бави, тако и концепта убрзавања напретка у областима од заједничког интереса кроз већу сарадњу. У складу са захтевом министара привреде земаља региона у новембру 2012. године, националне администрације, регионална тела и релевантне иницијативе су ушле у процес заједничког рада под покровитељством Савета за регионалну сарадњу - РЦЦ (Regional Cooperation Council – RCC, прим. прев.) како би припремиле ову Стратегију. Водећи принципи којима су се руководили у њеној изради су потреба да се поспешу просперитет и отварање нових радних места и нагласи европска перспектива будућности региона.

Стратегија којом се убрзава напредак јачањем националних напора кроз заједнички приступ ...

У Стратегији се поставља холистички образац развоја за регион и настоји се да се стимулишу кључни дугорочни покретачи раста у оквиру њега: иновације, вештине и трговинска интеграција. Као и Стратегија „Европа 2020,“ она се темељи на пакету међусобно повезаних развојних стубова, и то:

- Интегрисани раст – унапређивањем регионалне трговине и инвестиционих веза и политика које су недискриминаторне, транспарентне и предвидљиве.
- Паметан раст – опредељивањем за иновације и надметање у области додате вредности, а не трошкова рада.
- Одрживи раст – подизањем нивоа конкурентности приватног сектора, развојем инфраструктуре и зеленијим и енергетски ефикаснијим растом.
- Инклузивни раст – стављањем јачег нагласка на развијање вештина, генерисање запослености и инклузивно учешће на тржишту рада, здравство и благостање.
- Управљање у функцији раста – повећањем капацитета државних управа да јачају владавину права и смање корупцију, како би се створило окружење повољно за пословање и пружиле јавне услуге неопходне за економски развој.

Сва ова питања су у средишту социоекономских политика сваке од земаља ЈИЕ, а такође су и важни елементи процеса приступања ЕУ. Стога Стратегија “ЈИЕ 2020” у суштини пружа оквир да се помогне владама региона да спроведу своје појединачне развојне стратегије, укључујући и циљеве везане за приступање ЕУ, јачањем националних напора кроз фокусирану регионалну сарадњу у оним конкретним питањима где заједнички приступ може да буде користан. У оквиру сваког стуба, утврђено је неколико специфичних секторских димензија погодних за регионалну сарадњу и очекује се да активности у овим димензијама допринесу остваривању главних квантитативних циљева постављених за сваки стуб у Министарском саопштењу из новембра 2012. године (види Табелу 1 у даљем тексту).

Табела 1

Преглед Стратегије “ЈИЕ 2020”

Укупни циљеви:	(i) Повећати просечан БДП по глави становника у ЈИЕ у односу на просек ЕУ: са 36,4% на 44% у 2020. (ii) Повећати укупну трговинску размену добара и услуга у ЈИЕ: са 94,4 млрд. ЕУР на 209,5 млрд. ЕУР у 2020 (iii) Смањити трговински дефицит ЈИЕ: са -15,7% (просек за период 2008-2010.) на -12,3 % БДП-а у 2020. (1 милион нових радних места која треба да буду отворена у региону ЈИЕ)				
Стубови:	Интегрисани раст	Паметан раст	Одрживи раст	Инклузивни раст	Управљање у функцији раста
Циљеви за појединачне стубове:	(iv) Повећати ниво размене добара унутар региона ЈИЕ за више од 140% (v) Повећати укупан годишњи прилив СДИ у регион за најмање 160%	(vi) Повећати БДП по запосленом за 32% (vii) Укључити 300.000 висококвалификованих лица у радну снагу	(viii) Повећати број новооснованих предузећа, нето (број нових предузећа на годишњем нивоу) са 30.107 на 33.760 (ix) Повећати извоз добара и услуга по глави становника из региона са 1.780 ЕУР на 4.250 ЕУР.	(x) Повећати укупну стопу запослености међу становништвом старијим од 15 година са 39,5% на 44,4%.	(xi) Побољшати ефикасност државе мерено индексом управљања Светске банке са 2,33 на 2,9 до краја 2020. године
Димензије:	А. Зона слободне трговине	Д. Образовање и компетенције	Х. Ресурсна ефикасност (Енергетика, Саобраћај, Заштита животне средине и природна богатства)	Ј. Запошљавање (мобилност радне снаге, политике тржишта рада, социјална економија)	Л. Делотворне јавне службе
	Б. Конкурентно економско окружење	Е. Истраживање и развој и иновације	И. Конкурентност	К. Здравље	М. Борба против корупције
	Ц. Интеграција у светску привреду	Ф. Дигитално друштво Г. Култура и креативни сектори			Н. Правосуђе

Ових пет стубова је међусобно повезано – активност предузета унутар једног стуба ће вероватно имати утицаја на питања у већини осталих стубова. Ово нарочито важи за стуб Управљање у функцији раста. За сваки стуб су утврђени кључни циљеви, а тамо где је то било могуће дате су и конкретне мере које треба спровести.

Индивидуализован приступ, који полази од постојећих обавеза и којим се идентификују нове амбиције

Неки од циљева и мера изнетих у Стратегији већ су садржани у постојећим регионалним споразумима као што је ЦЕФТА (Central European Free Trade Agreement-CEFTA, прим. прев.) и Уговор о енергетској заједници. На тај начин, Стратегија у овим захтевним временима пружа добродошлу прилику да се појачају напори влада за испуњавање амбициозних обавеза које су већ прихватиле. У осталим областима, Стратегија пружа прилику да се заједнички утврде и реализују нове обавезе, у чему ће регионална сарадња бити од користи.

Приступ сваком стубу је осмишљен тако да уважи конкретне околности у датој области политике. Стога циљеви и мере које треба предузети знатно варирају од стуба до стуба у зависности од посебне природе области политике, степена напретка до овог тренутка и постојања регионалних обавеза и структура које могу да убрзају деловање. Неке области политике су у релативно зрелој

фази и стога су представљени конкретни циљеви и мере, као и релевантни актери надлежни за осмишљавање и спровођење утврђених мера. Дobar пример је димензија која се односи на трговинску политику, у оквиру стуба интегрисани раст, којој погодује постојање ЦЕФТЕ и различитих структура унутар овог регионалног тела у којем су националне администрације већ активне, нпр. Мешовити комитет, поткомитет за нецаринске баријере, итд. Остали стубови и/или димензије су у ранијој фази развоја, у оквиру њих нема регионалних споразума и структура, те стога квантитативни циљеви и мере су нужно мање конкретни и захтевају ширу разраду.

Максимално искоришћење оскудних људских и финансијских ресурса

Стратегијом се чини свестан напор да се у највећој могућој мери искористе постојеће регионалне структуре за примену мера нарочито због тога што су националне администрације већ активно укључене у њих, нпр. Радне групе Секретаријата Уговора о енергетској заједници. Овај приступ је осмишљен да би се избегло настајање више паралелних (некад можда и дуплираних) структура и да би се избегло постављање још већих захтева пред ионако ограничене људске и финансијске ресурсе у различитим националним администрацијама. Стратегијом су предвиђени координатори димензија који ће олакшати њену примену, а и у овом случају је постојећим регионалним структурама дата ова улога, тамо где је то било могуће. Поред својих надлежности за укупну координацију спровођења Стратегије, РЦЦ ће деловати као регионални координатор димензија за оне димензије за које тренутно нема одговарајућег тела док даља разрада циљева и мера не омогући да се утврди најцелисходнија структура, те док се она не формира, ако то буде неопходно.

И у овом случају, у циљу избегавања дуплирања напора и што већег степена искоришћења оскудних ресурса, кроз опсежну активност мапирања утврђено је да има велики број постојећих иницијатива и/или програма помоћи који могу да дају корисне инпуте и подршку за одређене димензије или мере.

Централна улога националних администрација

Стратегија “ЈИЕ 2020”, баш као и документ ЕУ сличног назива, је смишљено формулисана тако да подржи остваривање заједничких националних циљева кроз регионалну сарадњу. То подразумева да су националне владе и њихове администрације у центру процеса и сnose главну одговорност за израду и спровођење одговарајућих циљева и мера, мада их, тамо где је то целисходно, подржавају регионалне структуре и/или програми. Следећи корак за “ЈИЕ 2020” је да националне администрације јасно утврде оне аспекте својих националних развојних стратегија и програма за које ће примена “ЈИЕ 2020” бити од користи и да искажу своју опредељеност за рад са релевантним структурама, у складу са заједнички договореним приступом.

Приступање ЕУ, саставна компонента “ЈИЕ 2020”

Како подршка процесу приступања ЕУ заузима централно место у “ЈИЕ 2020”, Стратегија настоји да се надовеже на различите структуре, споразуме и процесе ЕУ који постоје у региону. Сви циљеви и мере су од значаја за процес приступања ЕУ и комплементарни су са њим. Још једна активност мапирања која је спроведена као део израде Стратегије илуструје јасну везу између предложених мера и одговарајућег поглавља правних тековина ЕУ (*acquis communautaire*) (види Табелу А6). Намера ЕУ да помно прати напредак у реализацији “ЈИЕ 2020”, укључујући и кроз годишње Извештаје о напретку, наглашава значај Стратегије за амбиције региона у вези са ЕУ интеграцијама, нарочито за испуњавање економских критеријума за приступање. Стратегијом треба да се пружи подршка многим циљевима и активностима предвиђеним документима о националним стратегијама и Документом о стратегији за групу земаља за ИПА II који су у

припреми и очекује се да ће ово бити узето у обзир када се буде програмирала помоћ у оквиру ИПА. ЕУ увиђа значај стратегије за унапређење регионалне трговине, чиме би се помогао опоравак и одрживи раст.

Осигурање напретка и релевантности у динамичном и захтевном окружењу

С обзиром на сложену, међусобно повезану и дугорочну природу Стратегије “ЈИЕ 2020” и динамично политичко и економско окружење у којој ће бити примењивана, потребна је јасна управљачка структура. Она ће земљама омогућити да прате напредак унутар различитих стубова и кроз све њих и да заједнички прилагођавају циљеве и мере према потреби и на целисходан начин. Управљачка структура у себи обједињује способност да се ослања на политичку подршку на високом нивоу уз обезбеђивање свакодневног руковођења и техничке подршке. Њом мора да се осигура постојање одговарајућих токова благовремених информација између свих актера који учествују, укључујући и актере са стране који пружају подршку. И овде је филозофија иза управљачке структуре заснована на коришћењу постојећих структура тамо где је то могуће и избегавању непотребних нивоа руковођења.

У закључку

Амбициозна природа Стратегије “ЈИЕ 2020” одражава политичку вољу влада ЈИЕ да предузму одлучујући корак у правцу стварања живих економија и напредних друштава у апсолутно свакој земљи региона. “ЈИЕ 2020” има за циљ да конструише образац раста који генерише високу запосленост, што ће како помоћи да се побољша ситуација на тржишту рада, тако и допринети порасту животног стандарда. Стратегија ће такође додадно оснажити напоре земаља да наставе напред путем ка приступању ЕУ.

Постављен је један веома амбициозан циљ. Циљеви и мере секторских политика предвиђени Стратегијом треба да допринесу отварању отприлике милион нових радних места током деценије која је почела 2010. године. Удруживањем снага за постизање заједничких циљева и уједињена заједничким европским вредностима, Југоисточна Европа ће успети.

ЈУГОИСТОЧНА ЕВРОПА 2020: РАДНА МЕСТА И ПРОСПЕРИТЕТ У ЕВРОПСКОЈ ПЕРСПЕКТИВИ

1. Промена брзине: нови пут за Југоисточну Европу

Лекције из прошлости ...

Југоисточна Европа (ЈИЕ)¹ се налази на важној прекретници свог развоја. У протекле две деценије, земље ЈИЕ су начиниле велике кораке у свом економском и политичком преображају, интеграцији у светску привреду и успостављању бољих односа са Европом. Оживљавање привредног раста у Југоисточној Европи током 2000-тих година допринело је побољшању животног стандарда и порасту друштвеног благостања. Током те деценије, просечан годишњи раст БДП-а у Југоисточној Европи је био 3,4%, што је довело до пораста укупног БДП-а за регион од 40% у протеклој деценији. Снажан раст био је подршка трајном процесу сустизања заостатка: просечан БДП по глави становника у региону ЈИЕ повећао се са 28,5% просека за ЕУ-27 у 2000. години на преко 36% у 2010.²

Упркос неспорним достигнућима, изазови који још увек стоје пред Југоисточном Европом су огромни. Глобална економска и финансијска криза је имала и има јак утицај на регион и довела је до ниских стопа раста, раста јавног дуга и веома високих стопа незапослености. Мада је економски опоравак у току, он је осетљив и регион је и даље веома изложен слабостима у ЕУ, свом главном трговинском партнеру. У просеку, привреде Југоисточне Европе још увек знатно заостају за развијеним европским привредама. Производни објекти у великом делу Југоисточне Европе су у начелу застарели и вапе за новим инвестицијама великих размера, као и јавна инфраструктура неопходна за њихово функционисање (путеви, водоводна мрежа, ИТ мрежа). Мада се животни стандард поправља, за велики део становништва он и даље није на задовољавајућем нивоу. Са 24% у 2012. години, просечне стопе незапослености у региону су међу највишима у Европи. Напредак у правцу чланства у ЕУ је био неуједначен, а неке од земаља још увек пред собом имају дуг и мукотрпан пут ка уласку у ЕУ.

Мада је недавна светска економска и финансијска криза поништила неке од позитивних постигнућа из претходних година, велики број економских проблема у региону ЈИЕ су хроничне природе и у извесној мери одражавају моделе раста који нису оптимални. Тржишта у региону функционишу на начин који је далеко од ефикасног – што је последица неспровођења свих планираних реформи током транзиције ка функционалној тржишној економији. Локално пословно окружење и даље нарушавају бројне препреке које умањују његову атрактивност за улагања. Постоји значајан потенцијал за развој даље прекограничне економске сарадње. Остварени модел раста који је преовлађивао током 2000-тих углавном се заснивао на домаћој потрошњи и довео је до неодрживих спољних дефицита.

Постаје јасно да Југоисточна Европа треба да „мења брзину“ – и да заиста промени досадашњи модел раста – убрзавајући социоекономске реформе и спровођење мера за модернизацију и реиндустријализацију своје економије, у циљу даљег отварања нових радних места и омогућавања бољег животног стандарда за становништво. С друге стране, ово захтева заједничке напоре у свим секторским политикама, како на националном, тако и на регионалном

¹У читавом тексту овог документа, сматра се да радна дефиниција региона „Југоисточне Европе“ обухвата Албанију, Босну и Херцеговину, Хрватску, Косово*, Црну Гору, Србију и Бившу Југословенску Републику Македонију.

* Овај назив је без прејудуцирања статуса и у складу је са Резолуцијом Савета безбедности Уједињених нација 1244 и мишљењем Међународног суда правде о декларацији о независности Косова.

² Главни квантитативни циљеви наведени у Стратегији формулисани су пре уласка Хрватске у ЕУ 1. јула 2013. године. Због овога, у читавом тексту овог документа говори се о ЕУ-27 а не ЕУ-28.

нивоу како би се регион усмерио ка новој развојној путањи.

Ово је благовремена иницијатива, због тога што регион заостаје за највећим делом Европе када је у питању развој и потребна му је бржа модернизација, институционална трансформација и сталан економски раст. У земљама ЈИЕ се такође увиђа постојање потребе за ближом интеграцијом не само са ЕУ, већ и међусобно. Домаће стратегије раста ће имати веће изгледе за успех ако буду уграђене у систем регионалне сарадње у свим релевантним областима. Стратегија је да се сарађује на регионалном нивоу у циљу приступања ЕУ и убрзавања раста којим се повећава запосленост, као и развоја.

... Југоисточна Европа има нову визију за будућност ...

У 2010. години, Европска унија и њене државе чланице су представиле стратегију за одрживи раст за наредну деценију, стратегију “Европа 2020”, која би требало да обликује транзицију ка паметном, одрживом и инклузивном расту. Стратегија “Европа 2020” се темељи на заједничким циљевима усаглашеним међу државама чланицама, преузетим обавезама на националном нивоу у вези са њеним спровођењем, даљем ширењу и продубљивању привредне сарадње и интеграције у Европи, као и на низу нових и смелих заједничких иницијатива.

Инспирисане стратегијом “Европа 2020”, економије Југоисточне Европе усвојиле су своју „Визију 2020“ на Министарској конференцији одржаној 2011. године под називом „Изградња визије 2020 за Југоисточну Европу“ на којој су се окупили министри ЈИЕ задужени за привреду у седишту ОЕЦД-а у Паризу. Ова визија је оснажена током 2012. године када су се министри земаља ЈИЕ задужени за привреду поново састали како би усвојили 11 регионалних и 77 главних националних квантитативних циљева и сачинили нацрт једног свеобухватног програма сарадње. РЦЦ је добио мандат да формулише Стратегију „Југоисточна Европа 2020“ као регионални одговор на „Европу 2020,“ а овај мандат су још једном потврдили министри спољних послова Процеса сарадње у Југоисточној Европи на свом састанку одржаном 31. маја 2013. године у Охриду.

Стратегија “ЈИЕ 2020” представљена у овом документу је исход процеса сарадње и консултација међу земљама региона и споразума постигнутих у оквиру овог процеса.

... и свеобухвату реформску агенду ...

На темељу стечених поука, Југоисточна Европа сада креће новим сопственим развојним путем, предлажући нове приступе за проналажење одговора на тренутне изазове и пуно коришћење постојећих прилика. Стратегија “ЈИЕ 2020” приказује овај нови приступ, којим се настоји да се да свеж подстицај економском расту и развоју у региону и да се допринесе већем просперитету, отварању нових радних места и снажнијим везама са ЕУ, на основу тешњих интегративних веза и заједничких европских вредности.

“ЈИЕ 2020” се фокусира на стимулисање кључних дугорочних покретача раста региона – иновације, вештине и трговинску интеграцију, при чему пет главних стубова обликује њене темеље: (i) интегрисани, (ii) паметан, (iii) одржив, и (iv) инклузивни раст, подупрт (v) добрим управљањем.

Остваривање циљева Стратегије једнако је спровођењу циљаног програма реформе секторских политика, како на националном нивоу сваке земље ЈИЕ, тако и на регионалном нивоу, у смислу реализације координираних заједничких пројеката и договора везаних за примену пакета усаглашених мера и инструмената секторских политика. Стратегијом је предвиђено да земље ЈИЕ предузму значајне кораке у области политика у претходно поменутих секторима. Важна

трансверзална област координиране реформе политика је она везана за напоре да се побољша инвестициона клима и успостави окружење које је повољно за пословање.

Списак усаглашених заједничких мера и инструмената политике је дат у Анексу уз ову Стратегију (Табела А4) и њих земље ЈИЕ треба да предузму у наредним годинама.

... заснован на заједничким вредностима и сарадњи

У Стратегији “ЈИЕ 2020” се износи визија новог развојног пута за Југоисточну Европу који би требало да повећа просперитет и подстакне отварање нових радних места у региону, у исто време наглашавајући европску перспективу будућности региона. Стратегија:

- Одражава заједнички став кључних носилаца интереса у региону да приступ заснован на ближој, широј и дубљој регионалној сарадњи може да обезбеди добитна решења за све партнере. Мада квантитативни циљеви и инструменти Стратегије дају приказ заједничког регионалног приступа, ови квантитативни циљеви и инструменти су дефинисани на основу националних приоритета које је предложила свака земља ЈИЕ. Стога се тежи да се Стратегијом обједине национални и регионални приоритети и мере.
- Представља нову холистичку парадигму развоја којом се истичу главни стубови будућег развоја у региону, а у исто време препознају везе и међузависности између ових стубова као делова јединственог заједничког приступа. Таква холистичка парадигма је од суштинске важности за то да се и напори у области политика и расположиви ресурси концентришу на кључне правце будућег развоја.
- Везује своје квантитативне и остале циљеве и мере за процес приступања и интеграције са ЕУ и оснажује европску перспективу региона. “ЈИЕ 2020” има за циљ да продуби дијалог са ЕУ и боље припреми земље за изазове чланства.
- Поставља конкретне, мерљиве квантитативне циљеве за које се Југоисточна Европа као целина (и свака земља ЈИЕ) обавезује да ће их остварити у периоду обухваћеном програмом, односно до краја 2020. године. Њоме се дефинишу кључне мере политике, инструменти и остали практични кораци³ који се надовезују (тамо где је то релевантно) на постојеће обавезе и структуре, убрзавајући напредак ка остваривању ових циљева и утврђујући јасан рок за реализацију.
- Препознаје чињеницу да ће тешња и снажнија регионална сарадња и координација бити кључни фактор у успешној реализацији предвиђених мера и инструмената политике. Даљим јачањем својих заједничких напора у остваривању националних и регионалних приоритета, земље ЈИЕ ће генерисати синергије и позитивне ефекте преливања, појачавајући на тај начин укупан позитиван ефекат заједничке акције.
- Утврђује органе који ће бити одговорни за реализацију и приказује механизме праћења дуж путање реализације. У већини случајева, ослања се на постојећа тела за регионалну сарадњу и препознаје велику важност њихове улоге у спровођењу Стратегије. Стратегијом се такође утврђују области у којима би даље јачање регионалних институционалних структура унапредило регионалну сарадњу и допринело успешном остваривању циљева Стратегије.

“ЈИЕ 2020” је стратегија за регион у целини; али је то такође стратегија којом се пружа подршка

³ У читавом тексту овог документа, изрази “мере”, “инструменти” и “активности” се користе да означе практичне заједничке интервенције усаглашене међу земљама ЈИЕ, чије се спровођење предвиђа током периода примене Стратегије у различитим стубовима и димензијама. Како су стубови Стратегије у различитим фазама зрелости, спровођење конкретних активности у неким стубовима може да почне одмах, док се код других стубова, с обзиром на то да су у почетној фази, предвиђеним интервенцијама постављају само шири циљеви. Због хетерогености интервенција и потешкоћа у категорисању у оквиру јединственог појма, у „ЈИЕ 2020” се користе различити изрази, као што су “мере”, “инструменти” и “активности”.

и свакој земљи ЈИЕ. Њени квантитативни циљеви, као и њени инструменти, су осмишљени тако да појачају активности којима се подржавају заједнички национални приоритети сваке од земаља ЈИЕ. С обзиром на природу предвиђених мера, већина напора на спровођењу Стратегије мораће да се учини на националном нивоу. Земље ЈИЕ, тиме што су усвојиле Стратегију, исказују спремност да обезбеде националне административне капацитете, институционалну подршку и финансијска средства потребна за њену успешну реализацију.

У исто време, успостављањем сталне оперативне платформе за регионалну сарадњу, Стратегија ће значајно побољшати и прилике за сарадњу и координирани дијалог са међународном заједницом и њеним телима, укључујући ЕУ, Светску банку, ОЕЦД и друге. На тај начин, Стратегија ће не само помоћи да се даље развију капацитети региона да ради у окружењима са већим бројем носилаца интереса и консолидују постојеће иницијативе међународне заједнице, већ ће се на тај начин успоставити и окружење које је погодно за развој таквих нових иницијатива.

2. Нова радна места и просперитет као циљ за регион

Одговарање на старе и нове изазове са обновљеном одлучношћу...

У Стратегији “ЈИЕ 2020” укупан нагласак је стављен на решавање неких од кључних хроничних социјалних и економских проблема у региону. Стратегијом се као њен главни циљ дефинише остваривање високог и сталног привредног раста кроз већу конкурентност. Кроз јачу регионалну сарадњу и интеграцију са Европом, то треба да доведе до стварања нових радних места и до више просперитета у региону. Практично изражено, у периоду 2010–20. година Стратегија би требало да омогући постизање следећих опипљивих социоекономских исхода (види Оквир 1 и Табелу А1 у Анексу):

- Југоисточна Европа би требало да успе да смањи заостајање за ЕУ у смислу нивоа свог БДП-а по глави становника; до краја 2020. године требало би да он буде 44% од просека за ЕУ-27.⁴
- Укупан трговински промет у Југоисточној Европи треба да се више него удвостручи и достигне 210 млрд. ЕУР.
- Треба да дође до преласка на тип раста који се заснива на извозу; то би требало да помогне да се смањи укупан спољнотрговински дефицит региона на неких -12% БДП-а до краја 2020. године.

Остваривање ових циљева требало би да допринесе отварању милион нових радних места у Југоисточној Европи до краја 2020. године.

⁴ Укључујући Хрватску; иначе, просек је нижи.

Оквир 1.

Стратегија “Југоисточна Европа 2020”: Кључни главни квантитативни циљеви
(у односу на 2010. годину)

Повећати просечан БДП по глави становника у ЈИЕ у односу на просек ЕУ: са 36,4% на 44% у 2020.

Повећати укупну трговинску размену добара и услуга у ЈИЕ: са 94,4 млрд. ЕУР на 209,5 млрд. ЕУР у 2020.

Смањити спољнотрговински дефицит ЈИЕ: са -15,7% (просек за период 2008-2010.) на -12,3 % БДП-а у 2020.

(треба да буде отворен 1 милион нових радних места у региону ЈИЕ)

Ови кључни циљеви су неопходан саставни део сета главних квантитативних циљева које су владе земаља ЈИЕ заједнички усагласиле током припреме Стратегије “ЈИЕ 2020”. Да би се постигли стратешки циљеви за регион у целини, свака земља ЈИЕ поставила је амбициозне квантитативне циљеве за свој сопствени развојни пут (види Анекс, Табеле А2 и А3). Главни квантитативни циљеви Стратегије одражавају очекивани комбиновани исход циљева које ће свака земља ЈИЕ настојати да постигне до краја текуће деценије. Овај сет циљева такође одржава заједничку визију Југоисточне Европе у вези са моделом економског развоја који ће се примењивати у овом периоду.

Главни квантитативни циљеви карактеришу природу Стратегије, чији главни стратешки циљ су нова радна места и већи просперитет у региону, путем даљег отварања економија ЈИЕ и настојања да се изврши усклађивање са Европом. Овим циљевима се пажња креатора политика и носилаца интереса у Југоисточној Европи усмерава на релативно мали сет показатеља, а то ће помоћи да њихови напори буду концентрисани. Циљеви су мерљиви и у оквиру су делокруга конвенционалне статистичке праксе; Њима се омогућава лако праћење напретка ка остваривању стратешких циљева уз низ додатних показатеља.

Главни квантитативни циљеви Стратегије су међусобно повезани и једни друге јачају. Успех Стратегије зависи од остваривања високог и сталног економског раста у региону (основе за просперитет и отварање радних места) и од остваривања напретка у сустизању заостатка за ЕУ. Важно је рећи и то да учинак Југоисточне Европе у погледу раста треба да буде побољшан стварањем конкурентске предности, а Стратегијом се предвиђа и прелазак на раст заснован на извозу. “ЈИЕ 2020” јасно тежи већој конкурентности разменљивих добара и услуга Југоисточне Европе. Ово би требало да доведе до раста трговинских токова док би истовремено раст заснован на извозу помогао да се поправе спољнотрговински биланси.

... Југоисточна Европа ће примењивати нови развојни модел ...

У Стратегији “ЈИЕ 2020” приказан је нови развојни пут за Југоисточну Европу. При томе, он одражава иновативни регионални приступ којим се тежи примени холистичког развојног обрасца за регион ЈИЕ, а у чијем је центру сет развојних стубова: интегрисани раст; паметан раст; одрживи раст; инклузивни раст; и управљање у функцији раста.

Стратегијом ће се настојати да се обезбеди да ови кључни развојни аспекти коегзистирају у хармонији, као што илуструје логички дијаграм тока представљен на Слици 1. Пет стубова, њихови циљеви, квантитативни циљеви и мере су детаљније приказани у наредним одељцима. Стратегија такође садржи акциони план који обухвата низ мера секторских политика и практичних корака које широка популација носилаца интереса треба да предузме.

Слика 1

Логички дијаграм тока Стратегије “ЈИЕ 2020”

Једна специфична карактеристика овог логичког приказа јесте да су четири стуба (интегрисани раст, паметан раст, одрживи раст и инклузивни раст) представљена вертикално, што показује да они директно доприносе остваривању кључних квантитативних циљева стратегије. Пети стуб, управљање у функцији раста је представљен хоризонтално, као трансверзално питање и предуслов за остваривање циљева Стратегије и за ефикасну примену мера и инструмената политике предвиђених Стратегијом у свим стубовима. У оквиру сваког од стубова, Стратегијом су утврђени главни квантитативни циљеви и остали стратешки циљеви, који, са своје стране, допуњавају укупне главне квантитативне циљеве.

Пет стубова Стратегије су тако осмишљени да осигурају образац хармоничног раста у земљама ЈИЕ. Овај образац има следеће карактеристике:

- Даља интеграција у европску и светску привреду, кроз учешће у међународној подели рада, засновано на већој међународној конкурентности. У комбинацији са даљом општом либерализацијом трговине и продубљеним регионалним трговинским и инвестиционим везама, заједно са унапређеном и развијеном саобраћајном инфраструктуром, то треба да да снажан подстицај трговинским токовима ка региону и из њега, а подржаће и образац раста који је заснован на извозу (стуб интегрисаног раста).
- Промовисање иновација и економије засноване на знању као главних извора и фактора раста и отварања радних места у 21. веку. С друге стране, развој заснован на знању и иновације засноване на информационој и комуникационој технологији (ИКТ) су могуће само ако постоји развој људског капитала који се темељи на модерном образовању и добрим квалификацијама (стуб паметног раста).

- Одрживост дуж путање снажног раста. Циљани развојни образац треба да обезбеди раст који је и робустан и може сам себе да одржава. У исто време, он треба да буде усклађен са еколошком одрживошћу, да осигура одрживи образац ефикасног коришћења ресурса, да помогне да се крене ка стварању развијене енергетске и саобраћајне инфраструктуре и да поспешии синергије између животне средине и економије (стуб одрживог раста).
- Омогућавање просперитета за све и старање о томе да читаво становништво убира плодове раста и сустизања заостатка. Нови развојни пут треба да буде пут који ће повећати запосленост, понудити могућности за пристојно запослење за све, а у исто време створити услове у којима свако може да стекне знања и вештине потребне за ове послове. Он треба да обезбеди смањење сиромаштва, већу социјалну кохезију и боље здравље и благостање (стуб инклузивног раста).
- Знатан пораст ефикасности јавног сектора, нарочито ослањајући се на добре европске праксе, је предуслов за укупну продуктивну ефикасност економије. Успостављање окружења транспарентних и делотворних јавних служби у коме нема махинација и ефикасног и поузданог правосудног система има директан позитиван утицај на пословно окружење и инвестициону климу, дајући снажан подстицај будућем економском расту. Уверење да је владавина права у потпуности заступљена повећава поверење, а на тај начин и инвестиције. За стварање таквог окружења, потребно је не само да се престане са превисоким опорезивањем предузећа и смањи дискриминаторно одређивање цена јавних услуга за приватне субјекте, већ и да се локалним самоуправама обезбеде одговарајући сопствени приходи и предвидљиви и адекватни трансфери у складу са начелима утврђеним Повељом ЕУ о локалној самоуправи (стуб управљања у функцији раста).

За сваки од стубова, Стратегијом је предвиђен сет мера и инструмената секторских политика. Ово је „контролна табла“ Стратегије помоћу које ће владе земаља ЈИЕ (преко органа којима је поверено њено спровођење) спровести координиране реформе које као свој циљ имају остваривање циљева Стратегије. Као што је напоменуто раније, на тачну природу мера и инструмената политике веома много утичу специфичне карактеристике појединачних области политика, досадашњи темпо напредовања и постојање регионалних обавеза и структура. Тако у неким стубовима конкретне активности могу да буду предузете готово одмах, док је у другима потребна даља разрада у циљу договора о одговарајућим мерама и динамици њиховог спровођења.

... који генерише позитивне кругове ...

Стратегија ће настојати да инспирише настајање и одржавање неколико пакета политика који се међусобно јачају, чиме ће се убрзати напредак ка остваривању жељених циљева. Неке од ових међусобно повезаних политика су такође илустроване на Слици 1.

Либерализација и олакшавање трговине требало би да дају подстицај како извозу, тако и приливу страних директних инвестиција (СДИ). Добри извозни резултати, веће инвестиције и прилив СДИ ће појачати и убрзати интегративне везе са ЕУ. Оживљавање инвестиционе активности, укључујући и више СДИ, унапредиће технолошку модернизацију и опште побољшање производне инфраструктуре у региону на одржив начин, те допринети већој укупној продуктивној ефикасности. Подстицање иновација, развијање вештина и економија знања ће даље допринети већој продуктивној ефикасности, на тај начин преусмеравајући привреду на пут већег раста. Све наведено у претходном тексту треба да помогне да се убрза процес сустизања заостатка за ЕУ и смањивања постојећег раскорака када је у питању доходак по глави становника.

Већа ефикасност ресурса и генерално побољшана еко-ефикасност привредног раста – кроз побољшану инфраструктуру у области саобраћаја, водоснабдевања и чврстог отпада, и

енергетике – треба да обезбеди да ова путања раста буде одржива и еколошки прихватљива. Тиме ће се такође повећати технолошки садржај/висок ниво додате вредности домаћих добара и услуга, што ће унапредити међународну конкурентност и повратно допринети бољем расту. Већа конкурентност треба да олакша транзицију ка моделу раста засновану на извозу и ка побољшању спољног биланса Југоисточне Европе. Снажан и сталан раст је основа растућег просперитета животног стандарда и социјалног благостања. Заједно са развојем људског капитала такав образац раста треба да доведе и до нових радних места, а помоћи ће и да се задовољи ова новонастала тражња за запосленима који имају потребно образовање и квалификације.

Добро јавно управљање лежи у основи свих осталих развојних стубова. Оно је значајан фактор у повећавању атрактивности пословног окружења, на тај начин доприносећи већим инвестицијама и већем приливу СДИ. Борба против корупције је такође важна у стварању образованог друштва и промовисању иновација. Добро управљање је кључно за промовисање образаца одрживог и еколошки прихватљивог раста. Предвидив правосудни систем чије су одлуке правремене и спроводиве има кључни утицај на пословање и инвестиције.

Свеобухватан сет мера политике и практичних корака предвиђених Стратегијом ослања се на постојеће интегративне везе како би успоставио синергије, позитивну повратну спрегу и позитивне кругове, који једни друге јачају и доприносе настојањима да се постигну укупни циљеви Стратегије на најделотворнији начин.

... и обједињавају напори

Кључни инструменти за решавање постојећих проблема и остваривање циљева Стратегије су у рукама националних влада, кроз циљане реформе и мере политике. Значајни добици такође могу да буду остварени промовисањем хоризонталне сарадње међу локалним/покрајинским владама, као и сарадње између њих и приватног сектора, како на националном тако и на регионалном нивоу. У исто време, постоји велики и још увек неискоришћени потенцијал за подстицање раста и просперитета у региону путем удруживања снага кроз продуктивнију регионалну сарадњу, укључујући и трговину унутар региона и заједничке напоре кључних носилаца интереса. То може да буде учињено само кроз свеобухватне и добро осмишљене заједничке напоре у кључним областима економског развоја. То је суштина Стратегије “ЈИЕ 2020”.

Природа предвиђених мера и инструмената политике подразумева да ће националне владе преузети водећу улогу у њиховом формулисању и спровођењу. Сет инструмената утврђених Стратегијом једнак је свеобухватној и координираној реформској агенди коју ће земље ЈИЕ спровести до краја текуће деценије. Ове мере и инструменти политике одражавају политичку вољу влада у ЈИЕ да направе одлучан корак напред ка успостављању активних економија и напредних друштава у апсолутно свакој земљи региона.

Свеобухватност агенде “ЈИЕ 2020” такође повлачи директно укључивање регионалних структура и међународних носилаца интереса. Регионалне структуре ће олакшати директно учешће релевантних националних Министарства, са јасним мандатом, организованим процесима консултација, структурираним инпутима и континуираном гарантованом подршком укључујући и подршку на највишем политичком нивоу. У неким случајевима регионална тела су уходана и имају јасан мандат који се заснива на неком међународном уговору. У другим областима регионална тела зависе од међусобне добре воље и сарадње. У областима политике у којима нема оперативних регионалних структура на које може да се ослони, РЦЦ ставља на располагање своје сопствене механизме координације за прикупљање предлога и структурирање процеса.

Спровођење и праћење Стратегије биће заједничка одговорност коју ће заједно спроводити владе ЈИЕ и више регионалних структура и тела повезаних са овим структурама, који имају надлежности у одређеним областима. Спровођење и праћење “ЈИЕ 2020” ће у већини случајева изискивати сложен механизам како би се одговорности за координацију међу националним јавним институцијама и регионалним телима и структурама јасно разграничиле. Да би се обезбедило ефикасније управљање и боља координација предвиђено је да појединачне владе земаља ЈИЕ именују националне координаторе који ће надзирати спровођење агенде реформи политика у својим земљама и координирати спровођење заједничких регионалних мера са осталим националним координаторима.

3. Стубови новог развојног модела

3.1. Интегрисани раст

Циљ Стратегије је продубљена регионална трговина и инвестиционе везе ...

Земље Југоисточне Европе су оствариле значајан напредак у својој интеграцији у европску и светску привреду, као и у јачању регионалних веза између њих. Од економске кризе 2008. године, Споразум о слободној трговини у Централној Европи ЦЕФТА је постао изузетно важан у осигуравању отворености и доступности регионалних тржишта.⁵ Потписнице ЦЕФТЕ начиниле су важан корак у правцу продубљивања регионалне сарадње тиме што су успешно завршиле процес укидања царина на робе, и значајне либерализације трговине пољопривредним производима. У оквиру ЦЕФТЕ предвиђена је амбициозна агенда не само у погледу либерализације трговина робама и услугама, већ и у погледу олакшавања трговине, уклањања нецаринских баријера и других области политике као што су инвестиције, јавне набавке, заштита права интелектуалне својине, правила о заштити конкуренције и државној помоћи. Агенда утврђена Споразумом се већ показала као покретачка снага у процесу приступања ЕУ свих потписница ЦЕФТЕ.

Циљ стуба интегрисаног раста је да унапреди регионалне трговинске и инвестиционе везе и политике које су недискриминаторне, транспарентне, предвидиве и којима се побољшава проток роба, инвестиција, услуга и људи унутар Региона. Ово такође доприноси даљој интеграцији Региона у европску и светску привреду путем већег учешћа у међународним ланцима снабдевања, утемељеним на већој међународној конкурентности која се ослања на продубљену регионалну трговинску размену и нове инвестиције.

Стратегијом се поставља амбициозан циљ за проширење како робне размене унутар региона, тако и укупних прилива СДИ у регион до краја 2020. године.

Оквир 2.

Стуб интегрисаног раста: Главни квантитативни циљеви до 2020.

(у односу на 2010. годину)

Повећати ниво размене добара унутар региона ЈИЕ за више од 140%

Повећати укупан годишњи прилив СДИ у регион за најмање 160%

... како би се подржао тип раста у Југоисточној Европи заснован на извозу и приливу СДИ ...

Ови циљеви су тесно повезани са општим стратешким циљевима, којима се, између осталог, предвиђа да укупан трговински промет (роба и услуга) буде више него удвостручен у овом истом периоду. Ово су важни интегративни делови визије засноване на снажној промоцији регионалне трговине и инвестиција у циљу пружања подршке економском расту и отварању нових радних места у Региону.

Деловање у правцу остваривања договорених циљева ће бити усмерено на уклањање преосталих трговинских баријера унутар Региона, промовисање чврстог опредељења за

⁵ Дана 1. јула 2013. године, након њеног уласка у ЕУ, престало је чланство Хрватске у ЦЕФТИ. Тренутно ЦЕФТА има 7 чланова, од којих осим Молдавије, сви учествују у Стратегији „ЈИЕ 2020.“

спровођење политика којима се помаже раст прилива СДИ у Регион, инсистирање на увођењу нових мера за олакшавање трговине и унапређење слободног кретања квалификоване радне снаге. Координирана регионална настојања и доследна национална имплементација као последица тога су предуслови за давање очекиваног подстицаја трговини унутар Региона, у исто време повећавајући атрактивност улагања у Регион.

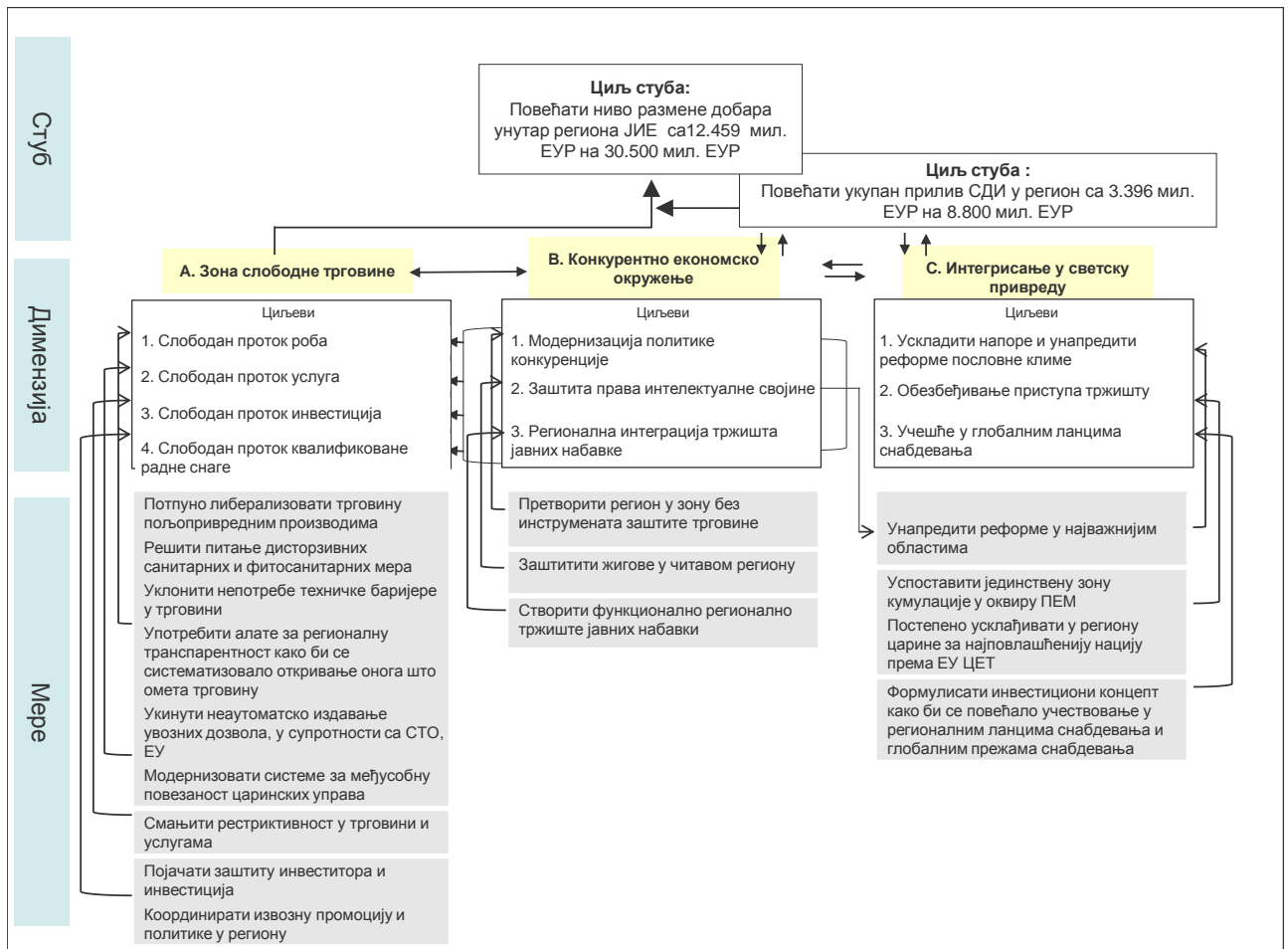
У региону ЈИЕ је већ учињен знатан напредак у осигуравању слободног протока роба. Царине и континенти су већ потпуно укинута за трговину индустријским производима, а у знатној мери и за трговину пољопривредним производима. Очекује се да потпуна либерализација трговине робама буде постигнута у 2014. години, а потом ће фокус бити на либерализацији трговине услугама и на олакшавању трговине робама уклањањем нецаринских баријера и поједностављивањем поступака у вези са трговином.

Јачање конкурентног економског окружења у Региону је од кључне важности за подршку слободном протоку роба и услуга, као и за успостављање једнаких правила игре када је у питању олакшавање прилива СДИ. Главна питања која треба решавати кроз агенду интегрисаног раста су трговински аспекти правила у области заштите конкуренције, права интелектуалне својине и јавних набавки. Дакле, ово су области где би убрзано усклађивање са правним тековинама ЕУ и међународним правилима имало директан позитиван утицај, како на унапређење регионалне трговине, тако и на инвестиције.

Перспектива интегрисаног раста омогућава да се траже заједничке прилике и мимо регионалног споразума о слободној трговини и да се унапреди приступ тржишту на постојећим и потенцијалним извозним дестинацијама Региона. Са циљем убрзавања даље интеграције у светску привреду, регионална иницијатива ће бити усмерена на регионалне ланце снабдевања са највећим потенцијалом за учешће у глобалним мрежама снабдевања.

Слика 2

Логички дијаграм тока Стуба интегрисаног раста

... кроз напоре везане за политике у његовим кључним димензијама

Димензија А - Зона слободне трговине

Потписивањем Споразума ЦЕФТА 2006 дана 19. децембра 2006. године, створени су услови за успостављање зоне слободне трговине у Југоисточној Европи. Од тада је слободан проток индустријских добара постао стварност, пошто су царине и континенти укинута. Учињени су даљи напори да се укину преостале царине и континенти за трговину пољопривредним производима до 2014. године. Осим тога, основни напор у оквиру димензије - зона слободне трговине биће усмерен на олакшавање трговине и либерализацију трговине услугама међу потписницима ЦЕФТЕ.

СДИ су биле кључни фактор у економској модернизацији Централне Европе, те се очекује да одиграју улогу сличне важности у региону ЈИЕ. Да би привукао нове инвестиције Регион ће, заједно са успостављањем слободног и отвореног инвестиционог режима у свим деловима Региона, повећати конкурентност Региона олакшавањем слободног протока производних фактора (роба, услуга и људи), и промивисањем даље интеграције регионалних тржишта.

“ЈИЕ 2020” предвиђа следеће:

Кључне активности Стратегије у димензији А - зона слободне трговине⁶

⁶ Потпун и детаљан пакет мера и инструмената политике предвиђен документом „ЈИЕ 2020“ дат је у Табели А4 у Анексу.

- *Либерализација трговине пољопривредним производима кроз укидање преосталих царина и контингента.*
- *Отклањање дисторзивних нецаринских (санитарних и фитосанитарних) баријера и непотребних техничких баријера за трговину*
- *Олакшавање трговине кроз коришћење алата за обезбеђивање транспарентности и поједностављење трговинских поступака*
- *Побољшање међусобне повезаности царинских служби кроз увођење електронских метода у регионалну трговину*
- *Либерализација трговине услугама унутар Региона путем смањивања рестриктивних мера и политика*
- *Олакшавање слободног протока инвестиција кроз координацију инвестиционих политика и промоцију улагања и кроз бољу заштиту инвеститора и инвестиција*
- *Олакшавање слободног кретања стручњака, професионалаца и квалификоване радне снаге*

Оквир 3.

Пример деловања: Олакшавање трговине преко овлашћених економских оператера (Authorised Economic Operators – АЕО, прим. прев.)

Концепт овлашћених економских оператера је релативно нов за царинске органе. Програми АЕО предвиђају одобравање разних поједностављења царинских процедура и посебне олакшице за царинске контроле везане за безбедност и исправност. Кроз програме АЕО царински органи стога могу да усмере своје контроле на ризичније оператере и трансакције, док економски оператери који трговину обављају потпуно у складу са царинским и другим релевантним законима и процедурама уживају предности поједностављења и олакшица. Концепт АЕО је део Царинског законика ЕУ и у процесу приступања ЕУ се тражи преношење ових одредаба у националне царинске законе. Тако је већина потписница ЦЕФТЕ пренела релевантне одредбе Царинског законика ЕУ у своја национална законодавства. Овакав усаглашен напредак у усклађивању са ЕУ стога обезбеђује нашим земљама снажан темељ на коме је могуће изградити Програм АЕО ЦЕФТА. Формулисање Програма АЕО ЦЕФТА који је у складу са прописима ЕУ ће помоћи да се олакша регионална трговина кроз поједностављење царинских процедура без смањивања ефикасности и ограничавања контрола безбедности и исправности. Олакшавање трговине кроз поједностављивање процедура је не само један од главних циљева стуба интегрисаног раста „ЈИЕ 2020“, већ и једна од обавеза која проистиче из Споразума ЦЕФТА.

Формулисање програма АЕО ЦЕФТА у складу са прописима ЕУ изискује низ од више националних и регионалних активности. Као и за било који други регионални споразум о узајамном признавању, за програм АЕО ЦЕФТА би у почетку било потребно усаглашавање одговарајућих закона и прописа међу свим земљама које би потписивале овај споразум. Ова прва фаза усаглашавања у вези са АЕО законодавством је у приличној мери завршена у већини потписница ЦЕФТЕ, захваљујући процесу приступања ЕУ. Почетак примене програма АЕО ће изискивати завршетак више техничких фаза и усвајање смерница у вези са процедурама, нарочито за економске оператере, како би се припремили за његову примену. Паралелно са тим, потписнице ЦЕФТЕ могу да се договоре у оквиру ЦЕФТЕ да узајамно признају овлашћене економске оператере из осталих земаља потписница ЦЕФТЕ. Кроз овај споразум потписнице ЦЕФТЕ ће не само унапредити регионалну трговину кроз олакшавање трговине, већ ће се и додатно припремити за њихов каснији улазак у ЕУ, када се тражи од сваке земље која приступа да призна све овлашћене економске оператере у ЕУ већ првог дана њеног уласка у ЕУ.

Димензија Б - конкурентно економско окружење

Ова димензија се бави питањима везаним за омогућавање стварања конкурентног економског окружења, кроз јачање синергија између трговине и оних области које су са њом највише повезане: правила о заштити конкуренције, јавним набавкама и правима интелектуалне својине.

План за деловање у домену правила о заштити конкуренције обухвата претварање Региона у зону без инструмената заштите трговине оног тренутка када се заврши усаглашавање са релевантним правним тековинама ЕУ. Сличан приступ треба да се примени када су у питању

жигови (робне марке) као право интелектуалне својине које је највише везано за трговину и инвестиције. Деловање ће се тако фокусирати на јачање заштите жигова у читавом региону.

ЦЕФТОМ су предвиђене обавезе за потписнице да либерализују своја тржишта јавних набавки. Одговарајуће корекције законодавства којима се предвиђа ценовна недискриминација завршене су 2010. године. Ипак, биће потребни додатни напори да би се уклониле потенцијалне препреке за улазак на тржиште и спречиле било које дискриминаторне праксе.

Кључне активности Стратегије у димензији Б - конкурентно економско окружење

- *Јачање правила за заштиту конкуренције како би се створила трговинска зона без инструмената заштите трговине у Региону*
- *Јачање заштите жигова у читавом Региону*
- *Стварање потпуно либерализованог тржишта јавних набавки у региону*

Димензија Ц - интегрисање у светску привреду

Побољшан приступ тржишту је предуслов успешног интегрисања у светску привреду. Европска унија (ЕУ) је највећи трговински партнер свих земаља у региону. Остали важни партнери су државе Европског удружења за слободну трговину (European Free Trade Association – ЕФТА, прим. прев.), Турска и Русија. Потписнице ЦЕФТЕ тренутно уживају предности аранжмана са варијабилним обухватом везаних за кумулацију порекла робе, у складу са постојећим билатералним споразумима о слободној трговини између њих. Да би се постигли амбициозни циљеви погледу трговине и инвестиција, за све земље у Региону од кључне је важности побољшан приступ тржиштима водећих трговинских партнера.

Регион је у процесу придруживања јединственој зони дијагоналне кумулације која треба да буде успостављена у складу са Паневромедитеранском конвенцијом (ПЕМ) 2015. године. Када се овај процес заврши он може да створи повлашћени приступ не само постојећим извозним дестинацијама, већ и осталим тржиштима у такозваном Региону ПЕМ. Даља интеграција у светску привреду би такође могла да буде остварена приближавањем царинских стопа најповлашћеније нације Заједничкој спољној царинској тарифи ЕУ - ЦЕТ (Common External Tariff – СЕТ, прим. прев.), ако је то у интересу привреда региона.

Кроз ову димензију се такође настоји да се остваре предности које доноси економија обима и/или специјализација у региону олакшавајући на тај начин учешће у глобалним ланцима снабдевања. Биће уложени велики напори у координацију релевантних државних политика, нпр. трговинске политике, активне индустријске политике, инвестиционе политике, итд.

Уклањањем препрека за трговину и инвестиције, делотворном координацијом релевантних државних политика и усклађивањем напора са управљањем у функцији раста, агенда интегрисаног раста у целини ће значајно допринети побољшању пословне климе у Региону.

Кључне активности Стратегије у димензији Ц - интегрисање у светску привреду

- *Побољшати приступ тржиштима кроз успостављање јединствене зоне дијагоналне акумулације у складу са ПЕМ и усаглашавање царинских стопа најповлашћеније нације у Региону према Заједничкој спољној царинској тарифи ЕУ*
- *Успоставити инвестициони концепт како би се повећало учешће у регионалним ланцима снабдевања и глобалним мрежама свадевања*
- *Ускладити напоре за побољшање пословног окружења и промовисати реформе пословне климе*

3.2 Паметан раст

Југоисточна Европа има потенцијал да развије нову конкурентску предност...

Како би осигурао перспективу дугорочног економског раста, овај регион тражи начине да промени свој пут развоја у правцу стварања веће додате вредности, напуштајући концепт јефтине радне снаге у корист других извора конкурентности. Паметан раст треба подстицати у оквиру „привреде засноване на знању“ – односно привреде утемељене на производњи, дистрибуцији и коришћењу знања и информација. Потребно је неколико темељних корака да би се регионалне привреде на овај начин промениле: улагање у истраживање и иновације, инфраструктура знања и информација, образовање, обука, подршка креативним привредним гранама и нове управљачке радне структуре, кључне за подстицање паметног раста. Промена националних система науке и иновација у региону у правцу савременог модела троструке спирале је од суштинске важности за производњу и дистрибуцију новог знања, као и за одговарајућа улагања у знање.

...руковођен знањем и иновацијама и заснован на људском капиталу

Основни циљ стуба паметног раста је унапређење иновација и подстицање раста руковођеног знањем у региону. Они се сматрају главним изворима конкурентске предности и стварања додате вредности у будућности. Стратегија “ЈИЕ 2020” поставља као главни циљ овог стуба повећање просечне продуктивности рада од 32% у односу на 2010. Ово повећање продуктивности треба да прати повећање од 18% када је реч о броју високо квалификованих лица у оквиру радне снаге (Оквир 4). Оба ова циља стуба паметног раста подржавају укупне стратешке циљеве Стратегије “ЈИЕ 2020” и логички су везана за њих.

Оквир 4

Стуб паметног раста: главни квантитативни циљеви за 2020. годину
(у односу на 2010. годину)

Повећати бруто домаћи производ по запосленом за 32%

Укључити 300.000 висококвалификованих лица у радну снагу

Да би постигле ове циљеве, земље Југоисточне Европе су одредиле кључне приоритетне активности, које су се обавезале да предузму у четири главне области политике. Стратегија наглашава да будућност региона зависи од успеха земаља Југоисточне Европе у успостављању погодне климе и одговарајућих услова који подржавају убрзани развој економије знања. Стратегија “ЈИЕ 2020” такође дефинише низ конкретних активности, инструмената и мера које ће државе предузети како би постигле ове циљеве.

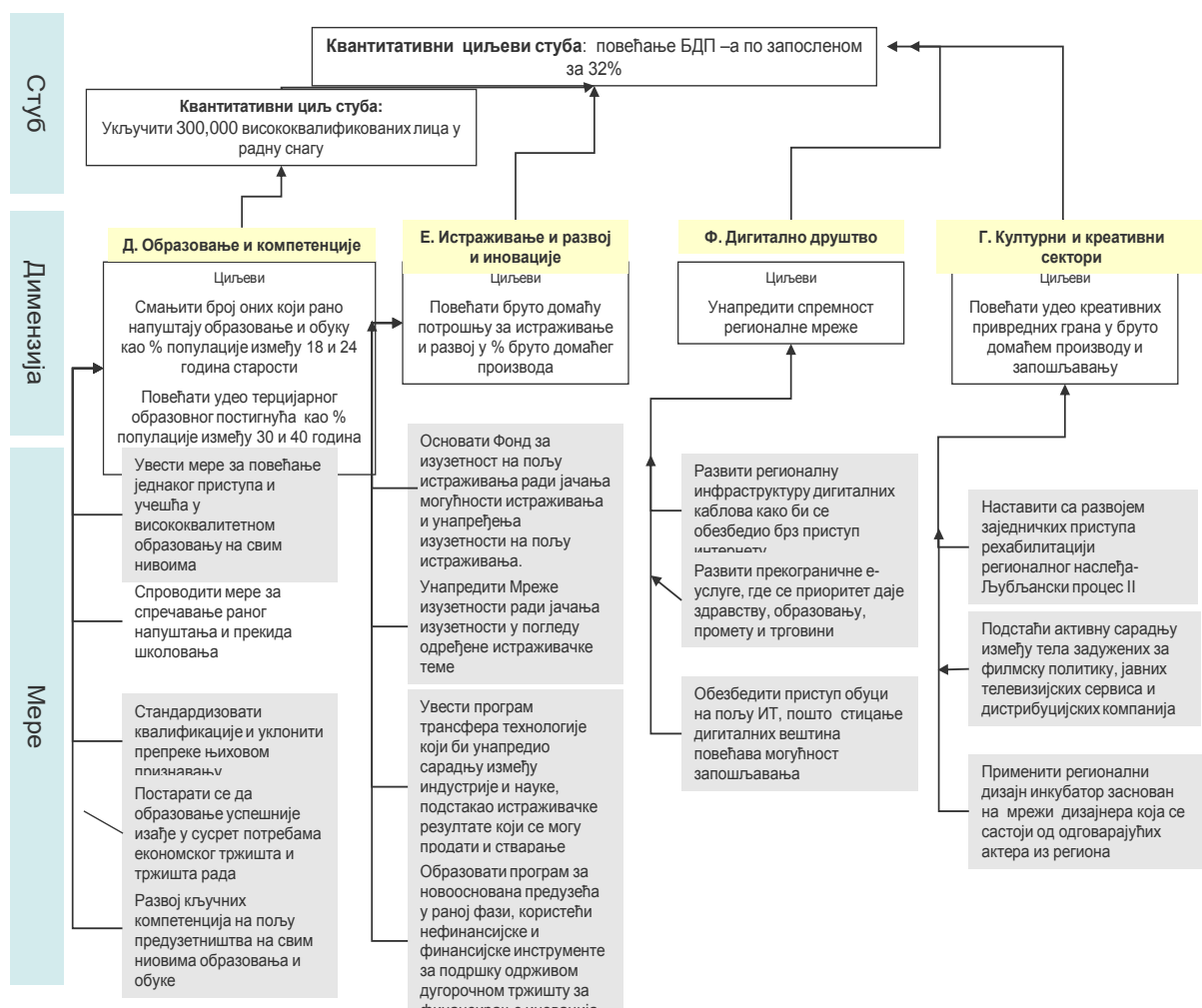
Овим циљевима стуба баве се четири димензије политике. Димензије (i) наука и иновације, (ii) дигитално друштво, и (iii) културни и креативни сектор, доприносе повећању бруто домаћег

производа по запосленом, док су (iv) образовање и компетенције такође усмерени ka повећању броја висококвалификованих људи у региону. Димензија културног и креативног сектора такође подржава остале три димензије: креативност се мора разумети као улагање у све димензије паметног раста. Како би се ове димензије адекватно пратиле, предвиђени су конкретни циљеви за сваку од њих. Ови циљеви су или квантитативни, као што је то случај са димензијом образовања и компетенција, као и димензијама истраживања и развоја и иновација, или квалитативни, као што је случај са димензијама дигиталног друштва и културног и креативног сектора.

На нивоу приоритета и мера такође постоји интеракција између различитих димензија. Нарочито треба јачати везе између образовних система и тржишта рада, као и повезаност између иновација руковођених пословањем, предузетничког учења и квалификација потребних за мала предузећа.

Слика 3

Логички дијаграм тока стуба паметног раста

Осим тога, увођењем делотворних мера по питању укључења дијаспоре, државе могу да користе постојеће стручно знање и *know-how* у заједницама дијаспоре које потичу из региона, како би побољшале приступ квалификацијама и знању који недостају.

Људски капитал и иновативно предузетништво обликују темеље...

Димензија Д – образовање и компетенције

Ова димензија је усмерена ка унапређењу регионалне базе знања и вештина и поставља посебне циљеве у два главна домена: смањење броја лица која рано престају са образовањем и обуком и повећање удела терцијарног образованог нивоа. Што се тиче првог домена, Стратегија предвиђа читаву лепезу радњи и мера у циљу развоја практичних компетенција кроз учење засновано на раду, стандардизације квалификација и уклањања препрека за њихово признавање, и образовања наставника. Други домен је усредсређен на повећање учешћа у образовању на свим нивоима и спречавање раног напуштања школе и одустајања од високог образовања. Ове активности ће даље бити подржане стављањем снажног акцента на предузетничко учење и компетенције потребне за мала предузећа.

Кључне активности Стратегије у димензији Д – образовање и компетенције

- *Повећати правичан приступ и учешће у висококвалитетном образовању на свим нивоима, у складу са мерама за несметано признавање квалификација, које подржавају мобилност у земљама Југоисточне Европе*
- *Примењивати мере за спречавање раног напуштања и прекида школовања, и унапредити стопе завршавања школе на свим нивоима, на тај начин доприносећи инклузивности и подстицању целоживотног учења*
- *Постарати се да системи образовања и обуке на бољи начин изађу у сусрет економским потребама и потребама тржишта рада (и пружити ученицима квалификације које су у складу са потребама тржишта рада)*
- *Увести развој предузетништва као кључне компетенције на свим нивоима образовања и обуке (образовни програм, обука наставника, оцењивање)*

Оквир 5

Пример деловања: успостављање универзалног система за осигурање квалитета у образовању у Југоисточној Европи

Осигурање квалитета мора да буде усклађено са мерама чији је циљ унапређење квалитета и већа привлачност образовања, али и са развојем догађаја везаних за већу аутономију школа, увођењем нових финансијских приступа који захтевају већи степен одговорности, увођењем веће разноликости у погледу оних који пружају услуге обуке, укључујући и приватне установе, и са развојем образовања после средњег нивоа. Све ово чини образовне системе све разноликијим и сложенијим. Такође, образовање ће све више бити предмет темељног надзора различитих актера, партнера и клијената.

Као последица тога, потребни су механизми и процедуре осигурања квалитета како би се обезбедило да се системи развијају заједно са стратешким циљевима постављеним у Стратегији "ЈИЕ 2020", и да се могу пратити и оцењивати напредак и могући неуспеси, у циљу предузимања одговарајућих корективних мера. Због овога, земље Југоисточне Европе треба да размотре недавни развој догађаја у ЕУ, нарочито препоруку Савета о Европском референтном оквиру за осигурање квалитета и одговарајућим показатељима, инструментима и процедурама.

Почетни задатак ће бити разматрање целокупне ситуације у земљама Југоисточне Европе у вези са праћењем и оценом квалитета образовања. У овом контексту такође треба размотрити како се осигурање квалитета развија у високом образовању у оквиру спровођења захтева бољешког процеса. Овај преглед би обухватио показатеље који се већ користе или су на располагању, а с обзиром на оне који су развијени у ЕУ.

После свеобухватног разматрања постојећих иницијатива на пољу осигурања квалитета у образовању земаља Југоисточне Европе, треба успоставити универзални систем за осигурање квалитета образовања у Југоисточној Европи. Овај систем ће бити разрађен како би се унапредио квалитет образовања и обуке на свим нивоима, на нивоу система и оних који пружају овакве услуге, тако што ће се користити заједнички европски оквир за осигурање квалитета и унапредити процедуре самооцењивања. Такође, биће разрађени и тестирани договорени модели (укључујући показатеље и процедуре везане за комбинацију одговарајућег самооцењивања и спољне евалуације) у свим земљама и код одређеног броја одабраних установа и пружалаца услуга.

Димензија Е- истраживање и развој и иновације

Како би ефикасно црпили регионални извор знања и ослободиле свој иновативни потенцијал, земље Југоисточне Европе треба да улажу више и боље у истраживање и иновације, при чему ће им приоритет бити улагања која имају директну могућност да максимално повећају генерисање богатства из других расположивих економских извора, доприносећи „паметној специјализацији“ региона. Ово са своје стране подразумева спровођење институционалних и реформи политика, као и стратешка улагања у четири области: (i) побољшати изузетност на пољу истраживања и продуктивност путем улагања у људски капитал у циљу истраживања; селективног унапређења и бољег коришћења расположиве инфраструктуре; побољшања режима подстицајних мера усмерених ка истраживачким резултатима; унапређења болоњског процеса и даље интеграције у Европску истраживачку област; (ii) омогућити сарадњу између науке и индустрије, као и технолошки трансфер, путем даљег усклађивања регулација управљања интелектуалном својином у државним истраживачким организацијама; развијања организације за трансфер технологије (попут канцеларија за трансфер технологије), финансијске подршке за сарадњу између науке и индустрије и за разраду потврде концепције; и изградње тешке структуралне сарадње са пословном заједницом кроз унапређење „активности трансфера знања“; (iii) унапредити пословне иновације и новооснована иновативна предузећа, путем побољшања пословног окружења, пружања менторских услуга и финансијске подршке током читавог процеса иновације (од прототипа и капитала за финансирање прелиминарне фазе (*pre-seed*), до раста и ширења), и гаранције обезбеђења технолошких/научних паркова и услуга инкубације, који могу угостити и однеговати млада предузећа; (iv) јачати управљање националним истраживачким и иновативним политикама, кроз даљу изградњу капацитета у кључним установама; реформу напредовања у каријери тако да се боље награђује изузетност на пољу истраживања, сарадње између науке и индустрије и трансфер технологије; реформисати управљање истраживачким институтима ради унапређења резултата; повећати транспарентност, одговорност и побољшати процену учинка истраживачких и иновативних политика.

Стратегија “ЈИЕ 2020” на овом пољу даље унапређује напоре које су већ уложиле земље Југоисточне Европе у развоју заједничке стратегије за истраживање и развој за иновације. Инструменти који су у њој уочени извучени су из ове заједничке стратегије за истраживање и развој и стављени у шири контекст Стратегије “ЈИЕ 2020”. Регионална стратегија за истраживање и развој за иновације на Западном Балкану укључује успостављање регионалне платформе за истраживање и иновације назване WISE (Western Balkans Research and Innovation Strategy Exercise, прим. прев.). Ова платформа ће унапредити регионалну сарадњу и имаће за задатак примену Регионалне стратегије за истраживање и развој за иновације, и истовремено ће служити за координацију димензије истраживања/развоја и иновација Стратегије “ЈИЕ 2020”.

Кључне активности Стратегије у димензији Е – истраживање и развој и иновације

- Основати Фонд за изузетност на пољу истраживања како би се побољшале истраживачке могућности и унапредила изузетност на пољу истраживања тиме што ће се обезбедити стабилна, транспарентна и на заслугама заснована подршка истраживању
- Унапредити Мреже изузетности како би се ојачала изузетност везана за одређену истраживачку тему
- Увести програм трансфера технологије ради подстицања сарадње између индустрије и науке, подстицања истраживачких резултата који се могу продати и стварања вредности

- *Разрадити програм за новооснована предузећа у раној фази, који користи и нефинансијске и финансијске инструменте за подршку одрживом дугорочном тржишту за финансирање иновација.*

... засноване на савременим информативно-комуникацијским технологијама...

Димензија Ф- дигитално друштво

Целокупан циљ димензије „дигитално друштво“ је да даље унапређује сарадњу на пољу економског и друштвеног развоја у Југоисточној Европи и да искористи пун потенцијал информативно- комуникацијских технологија да би покренула иновације, економски раст, регионалну конкурентност и побољшан квалитет живота.

Постоји значајан број заједничких карактеристика е-СЕЕ Агенде+ (Агенда за електронску Југоисточну Европу, прим. прев.) и приоритета ЕУ у погледу изградње јединственог дигиталног тржишта, брзог и изузетно брзог приступа интернету, интероперабилности и стандарда, јачања поверења и безбедности, истраживања и иновација, унапређења вештина дигиталне писмености и инклузије, и извлачења максималне користи из информативно-комуникацијских технологија у циљу инклузије највише маргинализованих слојева друштва.

Предложени приоритети и одговарајуће предложене мере морају бити сагледани као наставак е-СЕЕ Агенде и е-СЕЕ Агенде+. Предвиђено је неколико значајних мера у оквиру ове димензије: (i) подршка иновацији јавног сектора руковођеној информативно-комуникацијским технологијама ради даље модернизације државне управе; (ii) развој и повећање нивоа интерактивности и могућности приступа када је реч о електронским јавним службама, и расположивост интероперабилних електронских јавних служби онлајн на националном нивоу и широм региона Југоисточне Европе; (iii) развој регионалне инфраструктуре дигиталних каблова који би омогућио брз приступ интернету за све; (iv) унапређење безбедности мреже и заштите података широм региона Југоисточне Европе; (v) обука на пољу информативно-комуникацијске технологије како за државну управу, тако и за грађане, и (vi) информативно-комуникацијске технологије за е-инклузију маргинализованих група (жена, лица са инвалидитетом, сиромашног руралног становништва, Рома, итд.) и трансфер *know-how*.

Кључне активности Стратегије у димензији Ф – дигитално друштво

- *Развити регионалну инфраструктуру дигиталних каблова како би се обезбедио брз приступ интернету*
- *Развити прекограничне е-услуге, где би приоритет било здравство, образовање, промет и трговина*
- *Обезбедити приступ обуци на пољу ИТ, пошто стицање дигиталних вештина шири могућности запослења*

...и за унапређење креативних индустрија

Димензија Г – културни и креативни сектори

Сагледавање културног и креативног сектора као покретача развоја у Југоисточној Европи тек је у повоју широм региона. Узимајући у обзир потенцијале ова два сектора као извора раста, културни и креативни сектор треба да постану део националних политика и да добију институционалну подршку. Треба ојачати осећај својине у оквиру постојећих националних или регионалних организација и установа. Имајући у виду сложеност културног и креативног сектора и различите нивое развоја земаља Југоисточне Европе, од кључне су важности вишеслојна

стратегија и целовит приступ на регионалном нивоу, у циљу потпуног искоришћавања постојећих потенцијала.

Делотворан развој културног и креативног сектора захтева примену низа мера на различитим нивоима, нарочито имајући на уму посебне потребе и број чинилаца укључених у креативну економију. Југоисточна Европа, као регион са невероватно богатим културним наслеђем, који је већ дуго расадник талента и креативности – два суштинска чиниоца развоја културног и креативног сектора, може имати користи од усаглашеног регионалног приступа. Стратешко неговање креативних привредних грана у Југоисточној Европи помоћи ће јачању туризма, расту МСП и предузетништва, што ће у крајњој линији унапредити пословну атмосферу и климу у региону. Изнад свега, димензија културног и креативног сектора игра кључну улогу у стварању и промоцији регионалног брэнда.

Стратегија “ЈИЕ 2020” ће подржати културни и креативни сектор, омогућавајући им да повећају свој допринос бруто домаћем производу и запошљавању. Због сложености овог поља, од виталне је важности усредсредити се на мали број приоритетних сектора и мера.

Кључне активности Стратегије у димензији Г – културни и креативни сектор

- *Наставити са развојем заједничких приступа рехабилитацији регионалног наслеђа – Љубљански процес II*
- *Подстицати активну сарадњу између тела задужених за филмску политику, јавних телевизијских сервиса, продукцијских и дистрибуцијских компанија*
- *Примењивати регионални дизајн инкубатор, који је заснован на мрежи дизајнера сачњеној од одговарајућих чинилаца из региона*

3.3. Одрживи развој

...Одрживи развој захтева одрживу и приступачну саобраћајну и енергетску инфраструктуру, конкурентну економску основу и економију засновану на ресурсној ефикасности...

Напори регионалне сарадње у одрживом развоју, интеграцији инфраструктуре и конкурентности, дали су значајне резултате у протеклој деценији. Основана је Енергетска заједница како би помогла да се унутрашња енергетска политика ЕУ прошири на земље региона; Транспортна опсерваторија за Југоисточну Европу (СЕЕТО) је допринела у утврђивању регионалних саобраћајних приоритета, а предстојећи Уговор о транспортној заједници ће помоћи да се успостави интегрисано тржиште за инфраструктуру и саобраћај; сарадња у области конкурентности кроз регионалне инструменте као што је Инвестициони комитет за Југоисточну Европу, помаже уклањању препрека тешњим директним везама између економских оператера у региону.

Стуб одрживог раста је усмерен ка подстицању раста и запошљавања путем подржавања јаке, разнолике и конкурентне економске основе, која постаје повезанија, одрживија и ресурсно ефикаснија. Због природе ових проблема, појављују се сложене интервенције, као изузетно важна компонента Стратегије “ЈИЕ 2020”, у циљу побољшања ефикасности, унапређења инфраструктура и подстицања конкурентности. Овом региону је потребно да постигне велики напредак у овој области удруживањем снага и улагањем заједничких кооперативних напора. Ове интервенције такође морају бити усклађене са потребом прилагођавања утицају климатских промена, што захтева значајну интервенцију секторске политике у просторној организацији, коришћењу ресурса и инфраструктури.

Стуб одрживог раста: главни циљеви за 2020. годину*(у односу на 2010. годину)*

Повећати нето број новооснованих предузећа (нова предузећа на годишњем нивоу) са 30.107 на 33.760

Повећати извоз роба и услуга по глави становника из региона са 1.780 ЕУР на 4.250 ЕУР

Стратегијом се постављају амбициозни квантитативни циљеви које треба постићи у оквиру стуба одрживог раста (Оквир 6). Они су у складу са укупним циљевима Стратегије и обухватају мерљиве квантитативне циљеве за оснивање предузећа (+12%) и повећање извоза по глави становника (2,3 пута). О осталим конкретним циљевима се говори у доле наведеним димензијама.

У овом тренутку, енергетска ефикасност, саобраћајна повезаност и заштита животне средине варирају у погледу нивоа развоја у земљама региона. Повезаност између држава и приступ лукама нису на адекватном нивоу како би се подржао слободан проток роба и људи. Ефикасно коришћење ресурса и даље је изазов за Југоисточну Европу, и мада је то делимично повезано са посебним карактеристикама економских структура региона, овај проблем може да почне да се решава на основу нових еколошких стандарда и боље примене постојећих, заједно са улагањем у унапређено коришћење ресурса.

Неки од главних изазова који обликују конкурентност и предузетништво откривају постојање релативно малог броја МСП и недостатак иновација и интернационализације у њима, како је описано у информативним билтенима ЕУ о Закону о малим предузећима. Предузећа су углавном оријентисана на локално тржиште, где услови конкуренције нису неопходно потпуно транспарентни. Када се стандарди ефикасности МСП не поштују од стране конкурентских тржишта и финансијских установа, њихова продуктивност по правилу заостаје за потенцијалним конкурентима. Веће усмерење ка међународној сарадњи и конкуренцији би побољшало резултате и када је реч о производњи и када је реч о извозу, на тај начин подржавајући главне квантитативне циљеве Стратегије “ЈИЕ 2020”.

Конкурентност се може унапредити путем подршке развоју предузећа на основу усклађених правних, финансијских и политичких оквира, као и на основу унапређених корпоративних веза. Неки други аспекти конкурентности су обухваћени стубом интегрисаног раста (олакшавање трговине, трговинска либерализација и инвестициона клима) и стубом паметног раста (политика пословних иновација и едукације на том пољу). Одржива и приступачна инфраструктура, као и транспарентни и усклађени правни и институционални оквири, могу додатно унапредити пословно окружење за економске актере. На релативно малом и исцепканом географском простору региона Југоисточне Европе, ови услови се на најбољи начин могу успоставити деловањем усклађеним на међународном нивоу.

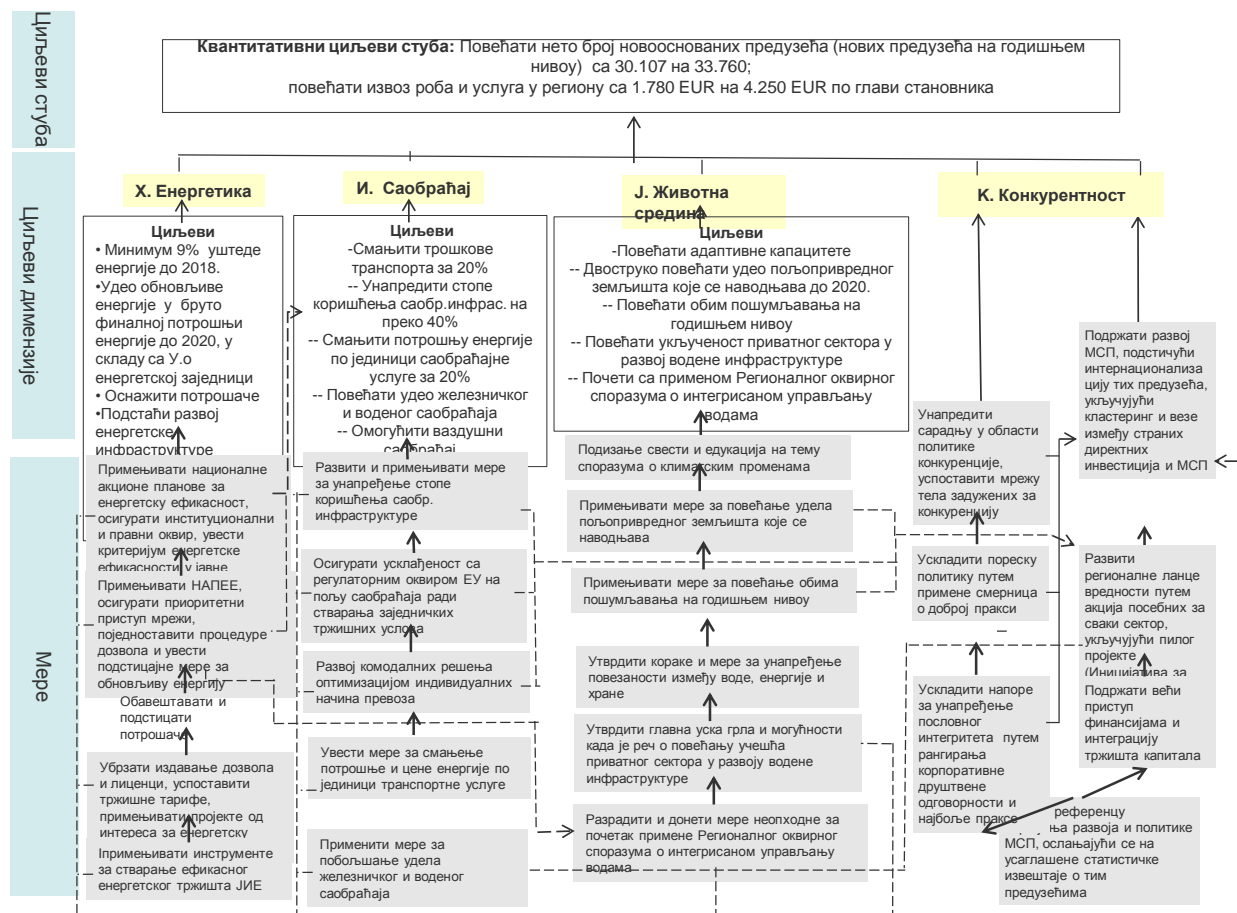
Стратегија “ЈИЕ 2020” одражава одређеност земаља да решавају конкретна питања везана за одрживост

Квантитативни циљеви овог стуба ће се постићи кроз четири димензије (Слика 4). Свака од следеће три димензије – енергетика, саобраћај и животна средина- обухвата главне мере у циљу смањења енергетског интензитета, подршке модернизацији саобраћаја, повећања ресурсне ефикасности и унапређења животне средине на одржив начин. Побољшање у укупној енергетској ефикасности и смањењу трошкова горива по јединици, утицаће на сектор саобраћаја и, сходно томе, смањиће јединични трошак транспорта, што ће допринети интеграцији региона у међународну економију и створити услове за трговину унутар региона. Уштеде у укупној

потрошњи енергије могу се добро одразити на животну средину. С обзиром на то да тренутни регионални енергетски микс има веће емисије угљеника него што износи европски просек, а такође има далеко веће емисије конвенционалних загађивача, свако смањење у укупном коришћењу енергије такође смањује последице по животну средину. Предвиђене мере би значајно смањиле еколошки ризик и на тај начин повећале раст бруто домаћег производа. Унапређење ресурсне ефикасности би подстакло конкурентност тиме што би се смањили трошкови производње и њене негативне еколошке и друштвене/ здравствене последице, и тиме што би се обезбедили ефикасни саобраћајни капацитети и могућности за нова предузећа.

Слика 4

Логички дијаграм тока стуба одрживог раста

... кроз низ усклађених мера политика

Четири димензије одрживог раста доприносе главним квантитативним циљевима, и то кроз управљање спољњим ризицима по економску активност и омогућавање економског раста, као и обезбеђивање нових радних места на следећи начин:

Штетне последице еколошких и климатских промена – уколико се емисија традиционалних загађивача настави – вероватно ће уништити људски и природни капитал у најпродуктивнијим и најгушће насељеним економским областима регионе. Предвиђено незнатно побољшање демографске ситуације захтева значајно и брзо санирање еколошких последица – нешто што је такође предвиђено у контексту приступа ЕУ. Степен емисије угљеника у региону ће вероватно представљати препреку извозној конкурентности и повећати ризик од климатских промена које утичу на здравље и животну средину. Регион је изузетно осетљив на потресе по питању

безбедности снабдевања енергијом и на временске прилике када је реч о потражњи енергије, што би могло да заустави трговинску активност. Ове ризике треба контролисати да би економски развој који се разматра у овој Стратегији имао икакву шансу.

Истовремени утицај побољшања у енергетској ефикасности, смањења енергетског сиромаштва, бољег управљања енергетским потраживањем и унапређеног функционисања постојећих хидроелектрана, вероватно ће олакшати интеграцију региона у европско енергетско тржиште и показати одрживост целокупне тржишне либерализације предвиђене Уговором о енергетској заједници. То ће смањити енергетске трошкове за резиденцијалне и комерцијалне потрошаче, управљати енергетским безбедносним ризицима и повећати и конкурентност локалне индустрије и трошење локалних добара и услуга.

Модална промена у саобраћају на водни и железнички саобраћај (укључујући транспорт индустријског дрвета, прехранбених производа, биомасе и течног природног гаса) природно је концентрисана на урбане области, због груписања становништва и економске активности. Унапређење целокупне саобраћајне ефикасности, која омогућава конкурентност у привредним гранама заснованим на дрвету, биодиверзитету и преради хране, као и у сродним привредним гранама, представља будућу регионалну конкурентску предност. Нови, обновљиви извори енергије, засновани на топлотним и електричним постројењима, омогућавају економију обима у железничком и водном саобраћају, која, са своје стране, подстиче трговину и конкурентност.

Саобраћајни системи широм света пролазе кроз брзе промене. Глобализација је створила потражњу за робама и услугама, што доводи до тога да су боља инфраструктура и ефикаснији саобраћајни системи предуслови економског развоја. О улози саобраћаја у економском развоју се обично расправља у вези са његовим доприносом у превозу роба и људи на локалном и међународном нивоу. Као што либерализација трговине може отворити нова тржишта за земље у развоју, ефикасни саобраћајни системи и руте могу повећати обим трговине и кретање људи, на тај начин доприносећи већем расту. Одговарајући транспортни трошкови, поузданост и квалитетна услуга представљају суштинске чиниоце унапређења конкурентности извоза. Ко-модалитет и интеграција индивидуалних начина транспорта у циљу одвијања несметаног саобраћаја, подстичу трговину и конкурентност.

Стратегија “ЈИЕ 2020” предвиђа одређене специфичне мере и интервенције за сваку од четири димензије: енергетику, саобраћај, животну средину и конкурентност.

Димензија X – енергетика

Снабдевање енергијом је кичма економског раста, и стога несташица енергије или њена финансијска недоступност постаје ограничавајући чинилац економског раста. Југоисточна Европа, попут држава чланица ЕУ и других држава широм света, тренутно се суочава са огромним изазовима у енергетском сектору. Потреба да се смањи угљенични отисак, истовремено подмирујући растуће нивое потрошње енергије, захтева нова технолошка решења, модернизацију енергетског сектора и интензивнији и бољи дијалог са нашим суседима. Треба увести нове тржишне механизме који ће на одговарајући начин узети у обзир нове изворе енергије.

Изгледи раста за регион Западног Балкана су знатно погоршани у протекле три године (2010-2013). То ограничава фискални простор у државним буџетима, који служи за даље ширење толико потребних улагања у инфраструктуру, укључујући и улагања у енергетски сектор. У овим околностима, Југоисточна Европа, као део већег европског тржишта, мораће да утврди приоритете у енергетском сектору, како би могла да подстакне свој раст до краја 2020. године, а

да истовремено њена економија постане ресурсно ефикасна економија са ниском емисијом угљеника.

Земље региона, као потписнице Уговора о енергетској заједници⁷, ступиле су на пут реформи енергетског тржишта и регионалних интеграција, које се морају прописно и правовремено спровести како би у потпуности дале резултате: одрживе, безбедне и финансијски доступне енергетске услуге.

Југоисточна Европа, као део енергетске заједнице, је припремила своју прву енергетску стратегију до краја 2020. године⁸, коју је усвојио Савет министара октобра 2012.

Ова енергетска стратегија је, између осталих ствари, развила три сценарија: такозвани „текући трендови“; други сценарио- „минимални трошкови улагања“– испитује шта је потребно да се учини само минимум како би се у потпуности подмирила потражња потрошача за енергијом; коначно, сценарио везан за низак ниво емисија/ одрживост је такође испитан, и он претпоставља напредак региона на путу одрживог развоја. За сваки сценарио су обрачунати трошкови улагања на годишњем нивоу, као и укупни трошкови енергетског система, за 2020, 2025. и 2030. годину; енергетска стратегија је такође дефинисала своје циљеве и мере, и сада остаје изазов да се они примене до задатог рока, односно до 2020. године; циљ Стратегије „ЈИЕ 2020“ је подршка примени релевантних мера, које проистичу из стратегије о енергетској заједници.

Стратегија “ЈИЕ 2020” предвиђа и неке друге одговарајуће активности регионалне сарадње на пољу енергетике, које углавном употпуњавају енергетску заједницу у погледу јачања сарадње са члановима парламента, смањења емисије гасова стаклене баште и одрживог енергетског развоја, путем примене регионалне иницијативе за одрживи енергетски развој (СЕДРИ). Следећи пут одрживог раста којим иде сама ЕУ, имајући на уму све већи притисак на ресурсе, као и циљеве и квантитативне циљеве енергетског сектора, Стратегија “ЈИЕ 2020” утврђује следеће:

Кључне активности Стратегије у димензији X – енергетика

- *Развити и примењивати мере за унапређење ефикасног коришћења енергије тиме што ће се постићи квантитативни циљ уштеде енергије од минимум 9% до 2018. године, у складу са опредељењима енергетске заједнице, путем усвајања Директиве о енергетским услугама у 2009.⁹*
- *Донети мере за постизање националног удела у обновљивој енергији у бруто финалној потрошњи енергије до краја 2020. године, у складу са квантитативним циљевима усвојеним 2012, на основу Директиве о обновљивој енергији¹⁰.*
- *Обавештавати и подстицати потрошаче да промене понашање на такав начин да се постигну финансијска приступачност и безбедност.*
- *Развити инструменте за стварање климе погодне за улагање и подстицати развој енергетске инфраструктуре.*
- *Образовати енергетско тржиште Југоисточне Европе које добро функционише и које би обезбедило снабдевање енергијом које је финансијски приступачно, али које узима у обзир трошкове и које је поуздано; укинути енергетске субвенције и заменити их програмима осигурања за најугроженије кориснике.*
- *Употпунити текућу регионалну сарадњу на пољу енергије.*

⁷ Овај Уговор, којим се успоставља енергетска заједница, ступио је на снагу 30. јуна 2006.

⁸ http://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/AREAS_OF_WORK/Regional_Energy_Strategy/strategy

⁹ Одлука Министарског савета (http://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/AREAS_OF_WORK/ENERGY EFFICIENCY)

¹⁰ Одлука Министарског савета из октобра 2012. (<http://www.energy-community.org/pls/portal/docs/1766219.PDF>)

Димензија И - саобраћај

У области саобраћаја, Стратегија “ЈИЕ 2020” поставила је одређене амбициозне квантитативне циљеве, укључујући: (i) смањење трошкова транспорта по јединици транспортне услуге за 20%, и смањење ТЕУ¹¹ транспортних трошкова на просек Европске уније; (ii) унапређење стопа коришћења саобраћајне инфраструктуре на преко 40% пројектованог капацитета; (iii) већа енергетска ефикасност кроз смањење потрошње енергије по јединици транспортне услуге за 20%; и (iv) повећање удела железничког/ водног саобраћаја на националне квантитативне циљеве посебне за сваку земљу, које треба дефинисати националним Акционим планом, и омогућавање ваздушног саобраћаја.

Саобраћајна димензија Стратегије заснива се на опредељености држава у контексту Меморандума о сагласности о регионалној саобраћајној мрежи из 2004. (Свеобухватна мрежа СЕЕТО) и вероватним обавезама у складу са предстојећим Уговором о транспортној заједници, чији је циљ успостављање интегрисаног тржишта за инфраструктуру и саобраћај и повећање транспортних операција у оквиру региона и са ЕУ.

Стратегија се даље заснива на Јединственом европском небу (СЕС) и иницијативи Зоне заједничког пружања услуга, што иде у правцу стварања проактивних односа између регионалних агенција за цивилну авијацију и пружалаца услуга ваздушне пловидбе, а у складу са кључним европским областима резултата: безбедност, капацитети, животна средина и исплативост.

Поред тога, саобраћајна стратегија се креће у оквирима рада Комисија за реке Дунав и Саву и Стратегије ЕУ за Дунавски регион, и такође предвиђа даљу интеграцију интермодалних аспеката. Коначно, ова стратегија је усредсређена на будуће потребе саобраћаја, користећи савремено управљање саобраћајем и телекомуникацијске могућности (као што је ГАЛИЛЕО). Интервенција у саобраћају има за крајњи циљ пружање опипљиве подршке повећању трговине унутар региона и њене интеграције у глобалну економију (која је предвиђена у оквиру интегрисаног стуба раста) путем смањења транспортних трошкова, који су тренутно критична препрека трговини.

Развој Свеобухватне мреже СЕЕТО, до нивоа ТЕН-Т стандарда (стандарди трансевропских транспортних мрежа, прим. прев.), са циљем привлачења међународних саобраћајних токова и повећања регионалне мобилности дуж мреже, остаје водећи циљ регионалне сарадње у области саобраћаја, која се одвија под окриљем СЕЕТО. Свеобухватна мрежа СЕЕТО је недавно потврђена као ТЕН-Т свеобухватна мрежа за Југоисточну Европу. Поред тога, саобраћајна инфраструктура такође треба да се подржи ефикасним интегрисаним системима управљања саобраћајем. Стога, даља интеграција саобраћајног система Југоисточне Европе у Европу остаје дугорочни приоритет за регион. Спровођење тржишних прописа у саобраћају, уклањање прекограничних уских грла и транспортних нефизичких препрека, као и унапређење прописа и пракси у областима саобраћајне безбедности, важна су питања која се односе на унапређење саобраћаја.

Дугорочни циљ Стратегије је да обезбеди финансијски доступне, поуздане и одрживе транспортне услуге, истовремено развијајући конкурентнију привреду, ефикасно користећи ресурсе, штитећи животну средину и смањујући штетне емисије.

Кључне активности Стратегије у димензији И – саобраћај

¹¹ ТЕУ (од енглеског *twenty-foot equivalent unit*, прим. прев.) или еквивалентна јединица од двадесет стопа, односи се на запремину терета еквивалентну стандардном контејнеру од двадесет стопа.

- *Разрадити и применити мере за побољшање стопе коришћења саобраћајне инфраструктуре у оквиру Свеобухватне мреже СЕЕТО, уклањањем физичких и нефизичких уских грла и непотребних техничких прекограничних препрека*
- *Постарати се да се изврши усклађивање са саобраћајним регулаторним оквиром ЕУ ради стварања заједничких тржишних услова и безбедносних стандарда у региону*
- *Развити ко-модална решења оптимизацијом индивидуалних начина транспорта и усредсредити се на начине транспорта који су енергетски ефикасни и безбедни по животну средину*
- *Увести мере за смањење потрошње и трошкова енергије по јединици транспортне услуге*
- *Изнети мере за побољшање удела железничког и водног саобраћаја, подстицати либерализацију железничких услуга и отворити тржиште железничког саобраћаја за конкуренцију*
- *Подстаћи активности авио саобраћаја и сарадњу на пољу ваздушног саобраћаја у региону, и спровести иницијативу Зоне заједничког пружања услуга, како би се омогућило одвијање ваздушног саобраћаја.*
- *Повећати коришћење интелигентног транспортног система у сектору саобраћаја.*

Димензија Ј – животна средина

Прилична осетљивост региона на климатске промене и емисије конвенционалних загађивача захтева свеобухватну активност у циљу прилагођавања климатским променама, како би друштво и економија постали отпорнији. Приступ прилагођавању на климатске промене, који је заснован на заједници, има за циљ да се убрза и омогући повећање адаптивног капацитета региона, унапреди образовање, као и активности подизања свести и практичне активности које воде ка смањењу последица климатских промена, са посебним акцентом на најмање развијене заједнице и најугроженије циљне групе. Узимајући у обзир препознате регионалне приоритете у области прехрамбене индустрије и туризма, јасно је да мере за прилагођавање климатским променама, када је реч о наводњавању и пошумљавању, играју суштинску улогу.

Пољопривредно земљиште које треба наводњавати је испарцелисано и углавном га користе мали пољопривредни произвођачи као власници земљишта, локације које имају воду су често непогодне, а пољопривредни произвођачи нису обучени да користе савремене системе за наводњавање. Поред потребних улагања, ово су главни разлози зашто се наводњавају само ограничене области пољопривредног земљишта. Наводњавање је важно не само ради повећања приноса, већ и ради побољшања квалитета пољопривредних производа, повећања запослености и дохотка кроз извоз, као и унапређења безбедности снабдевања храном.

Како би се прилагодили климатским условима, неопходно је осигурати довољну количину воде за изградњу система за наводњавање на пољопривредном земљишту које је погодно за наводњавање. Регион планира двоструки пораст удела пољопривредног земљишта које се наводњава до краја 2020. године, што је амбициозан, али остварив циљ. У том погледу, неопходно је завршити изградњу локалних система за наводњавање и микроаккумуляција, али и унапредити/ проширити инфраструктурну мрежу тамо где постоје системи за наводњавање, како би вода постала доступна свим пољопривредним произвођачима. Неопходна је изградња електричне мреже ниског напона како би се осигурало безбедно и јефтиније наводњавање.

Од огромне је важности мелиорација девастираних и деградираних шума, интензивирање поновног пошумљавања и пошумљавања неискоришћеног земљишта. Нове шуме ће бити додатни апсорбент (синк) угљеника; оне ће штитити области од ветра и ерозије; побољшаће микроклиму, услуге екосистема и квалитет подземних вода; повећаће отварање нових радних места и пружати бројне економске, еколошке и друштвене користи.

Државе Југоисточне Европе су радиле на пољу управљања водним ресурсима, користећи Оквирну директиву ЕУ о водама као главни инструмент који је пренесен у њихове правне оквире и који се примењује са различитим нивоом успешности. Спровођење Оквирне директиве ЕУ о водама у Југоисточној Европи представља нарочити изазов када је реч о управљању водама и животном средином на националном нивоу, укључујући, али се не ограничавајући на следеће: тешкоће у припреми и примени планова управљања; неусклађеност између сектора који су надлежни за управљање водним ресурсима; трошкови инфраструктуре неопходне за спровођење мера; недостатак капацитета када је реч о пројектовању, примени и праћењу; чињеница да се басени протежу преко граница, што ствара потребу за унапређеном сарадњом између држава на пољу управљања тим басенима, итд.

Недавно је ЕУ започела рад на приступу заснованом на повезаности између вода, енергије и хране, ради управљања водним ресурсима, као начину за превазилажење датих изазова. До овога је дошло због чињенице да међуповезаност између сектора вода, енергије и хране није узета у обзир када су установе о којима је реч припремале своје секторске планове.

Треба поклонити дужну пажњу пружању помоћи државама у правцу одрживог управљања водним ресурсима, као и у правцу одрживе производње хидроенергије и хране. У том погледу, неопходно је истражити могућ интерес ЕУ и/или међународних организација за пружање помоћи земљама Југоисточне Европе кроз спровођење конкретних активности у овом погледу, нпр. мапирање повезаности између воде, енергије и хране у пилот басенима и увођење одговарајућих параметара у ревизију планова управљања речним басенима (у складу са Оквирном директивом ЕУ о водама, планови се разматрају у шестогодишњим циклусима). Економска комисија УН за Европу (УНЕЦЕ) тренутно припрема методологију за мапирање повезаности између воде, енергије, хране и животне средине у прекограничним басенима. Такође је неопходно оценити ниво примене Оквирне директиве ЕУ о водама у националним, као и у прекограничним басенима, утврдити помоћ која је неопходна за државе како би напредовале са њеном применом, и истражити могућности покретања политичког процеса под окриљем Савета регионалну за сарадњу (РЦЦ), ради унапређења сарадње у Југоисточној Европи на пољу управљања прекограничним водним ресурсима.

Од суштинске је важности подићи ниво разумевања земаља Југоисточне Европе у погледу повољног окружења за учешће приватног сектора у финансирању водне инфраструктуре, укључујући одговарајуће могућности и изазове, оценити спремност земаља Југоисточне Европе да сарађују са приватним сектором и утврде кључна уска грла и могућности у овом процесу, размењивати искуства између земаља и различитих оквира управљања водним ресурсима.

Резултати претходно поменутих активности у области интегрисаног управљања водним ресурсима представљаће важан допринос за припрему Регионалног оквирног споразума о интегрисаном управљању водама. Полазећи од основних релевантних процеса у региону, укључујући Оквирну директиву ЕУ о водама, Конвенцију о водама УНЕЦЕ и конвенције Уније Медитерана, заједно са тесним консултацијама са земљама региона, укључујући заинтересоване стране на нивоу државе, као и друге заинтересоване стране, првенствено из сектора вода, животне средине, енергетике и пољопривреде, Регионални оквирни споразум о интегрисаном управљању водама ће бити припремљен и потписан. Штавише, његова примена ће почети до краја 2020. године.

Кључне активности Стратегије у димензији Ј – животна средина

- *Повећати адаптивне капаците кроз подизање свести и едукацију на тему прилагођавања климатским променама*

- *Разрадити и донети мере за повећање удела пољопривредног земљишта које се наводњава.*
- *Разрадити и донети мере за повећање обима пошумљавања на годишњем нивоу*
- *Утврдити кораке и мере неопходне за унапређење приступа заснованог на повезаности између вода, енергије и хране на националном и прекограничном нивоу, истражити могућности покретања политичког процеса под окриљем РЦЦ, у циљу унапређења сарадње у Југоисточној Европи на пољу управљања прекограничним водним ресурсима.*
- *Подићи ниво разумевања земаља Југоисточне Европе у погледу законодавне климе за учешће приватног сектора у финансирању водне инфраструктуре, и утврдити кључна уска грла и могућности у овом процесу*
- *Разрадити и донети мере неопходне за отпочињање примене Регионалног оквирног споразума о интегрисаном управљању водама.*

... и унапређење конкурентности кроз заједничке међународне активности

Димензија К- конкурентност

Димензија конкурентности обухвата седам области, које покривају различита поља активности. Свако поље подразумева неколико мера примене. Квантитативни циљеви, осим што директно подржавају квантитативне циљеве стуба, такође су повезани између себе (Слика 4). Регионална координација на пољима корпоративне друштвене одговорности, политике конкуренције и пореске политике, подржава развој политике МСП и приступ финансијама. Пројекти повезивања користе ова побољшања у политици, а такође ће додати нове димензије секторских политика регионалним активностима кроз развој пилот пројеката у три одабране привредне делатности. Све ове активности доприносе и употпуњују усклађивање регионалне политике МСП у циљу интензивирања сарадње. Утицај мера политике ће потврдити оцена одговарајућих партнера на основу унапређеног прикупљања података.

Кључне активности Стратегије у димензији К – конкурентност

- *Развити регионалне активности да би се подржао развој МСП, укључујући кластеринг и везе између директних страних инвестиција и МСП*
- *Ојачати регионалне ланце вредности кроз посебне активности за сваки сектор*
- *Регионалне активности за подршку већем приступу финансијама*
- *Оцена одговарајућих партнера по питању развоја и политике МСП, ослањајући се на усклађене статистике везане за МСП*
- *Побољшати пословни интегритет кроз усклађене напоре*
- *Унапредити регионалну сарадњу у области политике конкуренције*
- *Унапредити координацију политике у области пореске политике*

Оквир 7

Пример деловања: унапређење регионалних ланаца вредности кроз Иницијативу за конкурентност следеће генерације

Јачање конкурентности је постало велики изазов за Западни Балкан. Упркос предностима овог региона у смислу близине европских тржишта, привреде Западног Балкана су осетљиве на конкуренцију привреда које карактеришу ниске зараде. Како цене рада у региону расту, конкурентност је све теже постићи. Да ли ће предузећа избећи замку конкурентности која се заснива на смањењу трошкова, зависиће од њихове способности да се диверсификују и уђу у делатности у којима се ствара виша додата вредност, као што је фаза предпроизводње (нпр. истраживање и развој и дизајн) или фаза постпроизводње (нпр. дистрибуција и услуге одржавања).

Иницијатива за конкурентност следеће генерације је трогодишњи пројекат који подржава Европска унија и спроводи Организација за економску сарадњу и развој (ОЕЦД), са циљем да се установе и решавају неке од кључних препрека на путу развоја ланца вредности на Западном Балкану. У почетку ће Иницијатива за конкурентност следеће генерације усредсредити своје напоре на секторе агро хране и туризма, при чему ће трећи сектор бити установљен у каснијој фази.

Агро храна и туризам су значајни извори прихода и запошљавања, и представљају секторе у којима овај регион има компаративну предност у односу на многе земље у ЕУ. Поред тога, ови сектори имају велики број предузећа укључених у активности кластеринга, што указује на могућност регионалне сарадње. Иницијатива за конкурентност нове генерације ће организовати секторске групе са учесницима који долазе како из индустријског, тако и из државног сектора, у циљу: 1) тачно одређивања препрека које стоје на путу делатностима у којима се ствара виша додата вредност; 2) разраде мера политике као одговор на те препреке; 3) одређивања практичних пилот активности да би се спровеле у дело најхитније мере политика. Метода ове Иницијативе, која се заснива на комбинованим мерама и јавног и приватног сектора када је реч о питању конкурентности сектора, инспирисана је иницијативама ЕУ, као што је Група на високом нивоу за конкурентност индустрије агро хране.

3.4 Инклузивни раст

Југоисточна Европа је опредељена да напредује од стања ниске активности и високе социјалне ексклузије

Тржишта рада у региону Југоисточне Европе хронично одсликавају ниске стопе запослености и активности, нарочито међу женама и омладином, као и високу и упорну незапосленост. Незапосленост младих је изузетно висока по европским стандардима, и додатно је погоршана за време економске и финансијске кризе¹². Поред тога, дугорочна незапосленост је битно обележје тржишта рада у региону више од једне деценије, и директно се одражава на социјалну ексклузију и даље застаривање знања. Заполеност у неформалном сектору је висока, са нивоима процењеним на 30% и 40%. Постоји значајна неравнотежа између понуде и потражње радне снаге у региону Југоисточне Европе. Међу главним разлозима овог неповољног развоја догађаја је недостатак знања и компетенција. Такође, технолошки напредак ствара потражњу за знањем вишег нивоа, што ствара још већи јаз.

Упркос значајном побољшању здравствене заштите, постоје неједнакости не само између земаља, већ и унутар њих. Ниво демографског старења је висок, што утиче и на само здравље и на здравствене системе. Терет болести које се могу спречити и нису заразне – кардио-васкуларне болести, дијабетес, канцер, астма, психички поремећаји- представља велики изазов за здравство региона. Емпиријски докази показују да недостају мере и ефикасни приступи у циљу унапређења здравља и пружања правовремених интервенција како би се спречила и лечила одређена болест. Здравствени системи су још увек неефикасни и неделотворни. Здравствена мрежа Југоисточне Европе је установила знатан број заједничких слабости, као што су неодговарајући приступ здравственим услугама, непостојање континуитета и квалитета здравствене заштите, неефикасност у управљању, недостатак финансијске одрживости, неефикасно коришћење ресурса који стоје на располагању здравственом сектору, неефикасне примарне и секундарне превентивне услуге и услуге којима се унапређује здравље, мали капацитети запослених у здравству, висок ниво интерне и екстерне миграције, итд.

¹² Године 2012. стопа незапослености на Косову* је била 35%, у Босни и Херцеговини око 30%, у Србији 24% и у Црној Гори 20%. Само су Хрватска и Албанија пријавиле стопу незапослености испод 20%. Истовремено, незапосленост међу младима је износила између 50-60% у Босни и Херцеговини, Косову* и Србији, и око 40% у Хрватској и Црној Гори. Дугорочна незапосленост износи око 80% у свим земљама осим Хрватске (66%).

* Овај назив је без прејудирања статуса и у складу је са Резолуцијом Савета безбедности Уједињених нација 1244 и мишљењем Међународног суда правде о декларацији о независности Косова.

...до ситуације где сви деле добробити раста...

Циљ стуба инклузивног раста је да повећа запошљавање кроз развој знања, отварање нових радних места и учешћа свих у тржишту рада, укључујући угрожене групе и мањине. Такође, то значи борбу против сиромаштва, модернизацију тржишта рада и јачање система обуке и образовања. Биће потребно уложити напоре у борбу против сиромаштва и смањење неједнакости на пољу здравства, како би се осигурало да свако може имати користи од раста.

Кључни главни квантитативни циљ стуба инклузивног раста јесте повећање укупне стопе запослености са 39,5% на 44,4% за регион у целини до краја 2020. године (Оквир 5). Овај циљ је заснован на најширој могућој дефиницији запошљавања, у складу са дефиницијом Међународне организације рада, што укључује лица која су навршила 15 година и преко тога.

Оквир 8

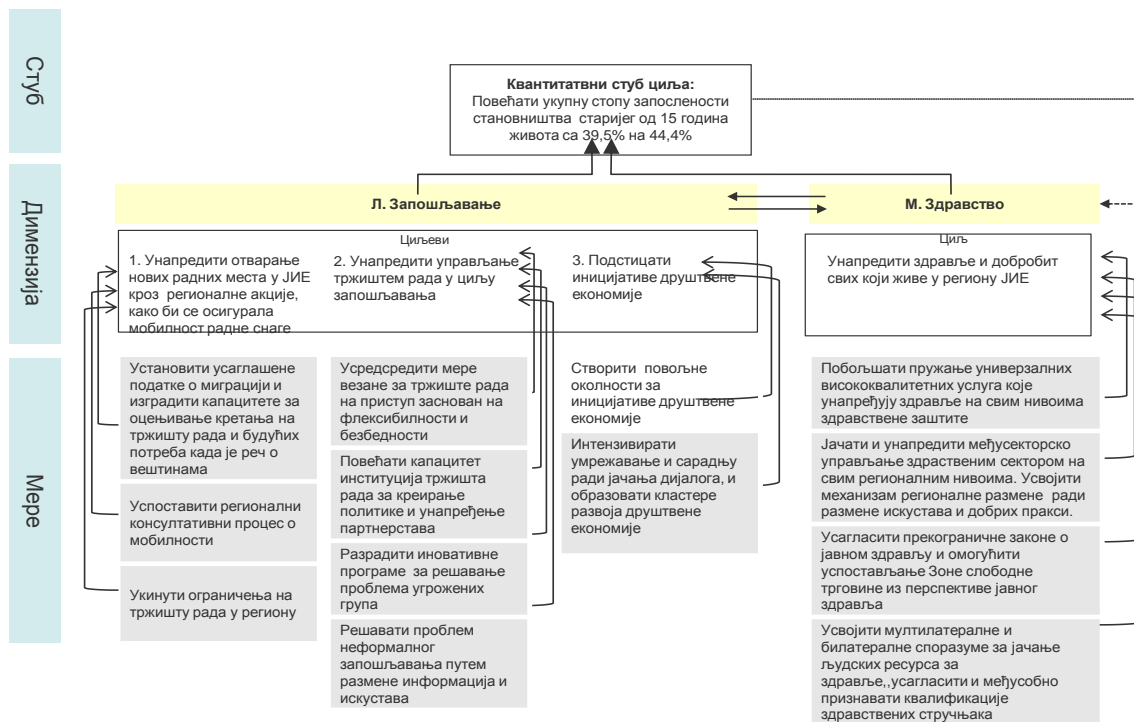
Стуб инклузивног раста: главни квантитативни циљ за 2020. годину
(у односу на 2010. годину)

Повећати укупну стопу запослености међу становништвом старијим од 15 година
са 39,5% на 44,4%

Основни концептуални модел стуба инклузивног раста је илустрован на Слици 5. Овај стуб је усредсређен на две посебне димензије шире агенде инклузивног раста – на запошљавање и здравство, које су препознате с једне стране, као најхитнији проблеми који захтевају тренутно деловање, а с друге стране, као области где ће добит од напора у области секторских политика у смислу унапређене социјалне заштите бити значајна. У оквиру Стратегије “ЈИЕ 2020”, земље региона су се обавезале да предузму усаглашене активности у вези са политикама, које треба да осигурају значајан напредак према већој инклузивности и друштвеној кохезији.

Слика 5

Логички дијаграм тока стуба паметног раста

...предузимајући конкретне заједничке активности у оквиру две главне димензије

Димензија Л – запошљавање

Димензија запошљавања се бави питањима мобилности радне снаге, управљања тржиштем рада и унапређења активности друштвене економије, као главним приоритетима. Мобилност радне снаге је усредсређена на успостављање регионалног консултантског процеса о мобилности и укидање ограничења на тржишту рада у региону, док управљање тржиштем рада нагласак ставља на приступ заснован на флексибилности и безбедности, повећавајући и јачајући капацитете институција тржишта рада и омогућавајући људима да стекну нова знања како би се прилагодили новим условима, разрађујући програме за угрожене групе и решавајући проблем неформалног запошљавања. Унапређење иницијатива друштвене економије се сматра још једним важним средством отварања нових радних места. Од суштинске важности ће бити усаглашени регионални приступ решавању постојећег раскорака између компетенција које захтева тржиште рада и знања које се стиче у оквиру система образовања и обуке земаља Југоисточне Европе. Јавне службе за запошљавање ће играти кључну улогу у том погледу. Одговарајуће мере и активности треба да буду тесно повезане и усклађене са мерама предвиђеним у стубу паметног раста.

Развој и унапређење активности социјалне економије су у потпуности у складу са главним тржиштем рада и друштвеним изазовима у региону, и тесно су повезани са економским и друштвеним моделом ЕУ. Стратегија такође сугерише могуће реформе политика у циљу унапређења међусобног признавања техничких и стручних знања и усклађивања квалификација са оквиром ЕУ, као и легализације свих постојећих миграната. Постоји значајан простор у коме може да се следи заједнички договорен, пажљиво усмерен приступ свим земљама и заинтересованим странама у региону.

Пример деловања: унапређење мобилности радне снаге кроз регионални професионални барометар

Регионални професионални барометар је важно средство које може допринети већој регионалној мобилности радне снаге, кроз оцену тренутног стања на тржишту рада у свакој земљи и пружање информација о мањку или вишку радне снаге по занимањима. Радећи са информацијама добијеним из анкета послодаваца, као и са административним подацима, националне службе за запошљавање ће проценити понуду и потражњу за радном снагом по занимањима у догледној будућности. На основу резултата ове анализе, занимања могу бити класификована у широке категорије, као што су: мањак оних који траже посао где тренутна потражња за пословима у некој земљи или региону није задовољена, вишак оних који траже посао где постоји незапосленост у оквиру одређених занимања у некој земљи или региону, и равнотежа по питању оних који траже посао, где постоји усклађеност између понуде и потражње у оквиру тог занимања.

Резултати таквих анализа тржишта рада по занимањима могу се објављивати два пута годишње широм региона. Ови резултати се такође могу подржати спровођењем периодичних предиктивних анализа како би се утврдили дугорочнији трендови у понуди и потражњи радне снаге широм региона. Ово ће унапредити мобилност радне снаге, информацијама поткрепити планове образовања за одрасле и стручног образовања и служити као смерница послодавцима на различитим локацијама. Овај процес ће укључивати усклађивање података према међународној стандардној класификацији занимања и решавање проблема недостатка људских и финансијских ресурса, као и институционалних капацитета потребних да би се користиле ове информације за креирање политике на основу чињеница.

Кључне активности Стратегије у димензији Л – запошљавање

- *Изградити регионални капацитет за усклађено праћење миграција и мобилности, у циљу постепеног укидања ограничења на тржишту рада у региону*
- *Применити савремене приступе у управљању тржиштем рада, који подстичу запошљавање, укључујући приступ заснован на флексибилности и безбедности, креирање политике на основу чињеница и партнерство за транзицију тржишта рада*
- *Решавати питање неформалног запошљавања кроз размену информација и искустава, боље међуинституционалне сарадње и сарадње унутар региона, и путем тестирања одговарајућих мера политика*
- *Унапређивати иницијативе социјалне економије: успостављање регулаторног оквира, умрежавање, размена know-how и утврђивање добрих пракси.*

Димензија М - здравство

Приоритет димензије здравства јесте побољшање здравља и добробити свих који живе у региону Југоисточне Европе, тако што ће се, између осталог, ускладити закони, стандарди и процедуре у области здравства између различитих јурисдикција, и омогућити стварање Зоне слободне трговине из перспективе јавног здравља. Стратегија сугерише кретање према јасно назначеном систему управљања у здравству, где је улога сваке заинтересоване стране и управног тела добро дефинисана на сваком нивоу. Ово је од велике важности за ефикасност и успех здравственог система у свакој земљи Југоисточне Европе. Поред добро дефинисаних одговорности, од виталне је важности транспарентност између институција и у односу на јавност, као и одговорност у управљању здравственим сектором.

Инклузивни раст није само нуспроизвод раста бруто домаћег производа, већ је и тесно повезан са стубовима паметног раста и одрживог раста у оквиру Стратегије “ЈИЕ 2020”. Инклузивни раст ће једино постати стварност ако постоји велико улагање у људски капитал, као што је обука, друштвена инклузија и побољшано здравље људи, али и улагање у инфраструктуру и изградња капацитета и институција у овим секторима.

Кључне активности Стратегије у димензији М – здравство

- Увести мере политике за унапређење добити по здравље становништва, са нагласком на групе са ниским примањима и сиромашне, тиме што ће се јачати пружање универзалних и висококвалитетних услуга којима се унапређује здравље
- Јачати институције и побољшати међусекторско управљање у оквиру здравственог сектора на свим нивоима, укључујући инфраструктуру информација о здрављу и регионалну прекограничну размену информација
- Ускладити законодавство, стандарде и процедуре на пољу јавног здравства и услуга јавног здравства између различитих јурисдикција; развити међусобно признавање и поверење како би се омогућило стварање Зоне слободне трговине из перспективе јавног здравља
- Јачати људске ресурсе у здравственом сектору, ускладити квалификације здравствених стручњака у региону Југоисточне Европе, пратити мобилност људских ресурса за здравље

3.5 Управљање у функцији раста

Јавно управљање је кључно приоритетно питање у агенди Стратегије “ЈИЕ 2020”

У оквиру Стратегије “ЈИЕ 2020”, стуба управљања у функцији раста се сматра приоритетном компонентом и предусловом за постизање циљева Стратегије и за ефикасну примену мера и инструмената политике предвиђених Стратегијом у свим стубовима.

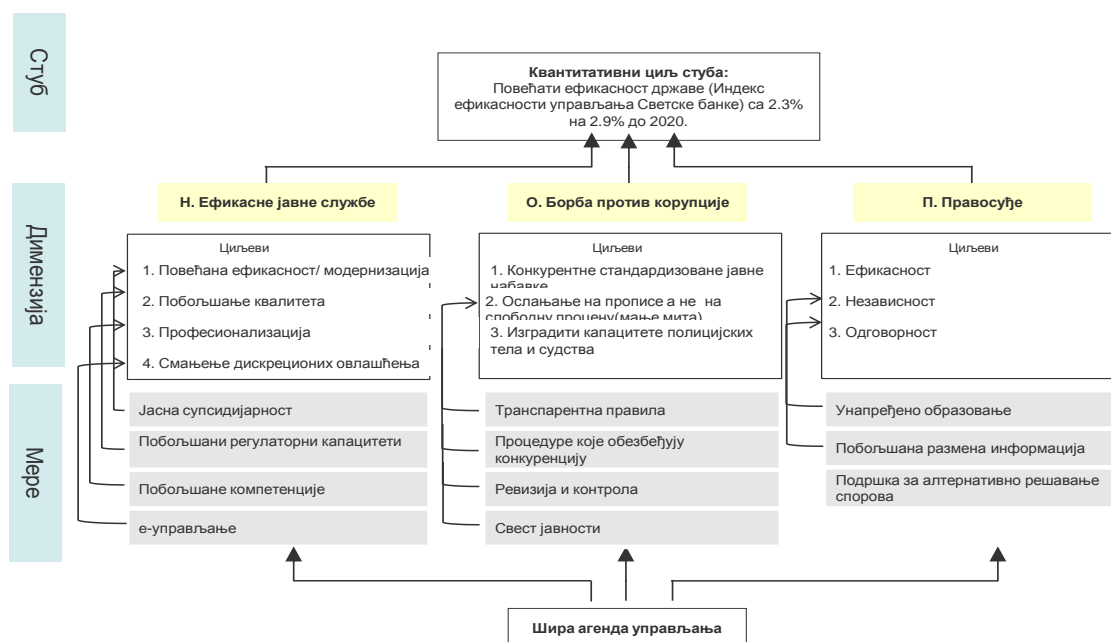
Постоји обиље доказа да институције- нарочито оне које су укључене у управљање- значајно доприносе развоју и расту. Позитивни доприноси проистичу из инклузивности, способности реаговања, ефикасности и правичности (да поменемо само неколико карактеристика). Стратегија се бави оним институцијама које директно доприносе трошковима, улагањима – а на тај начин и расту; али такође треба имати на уму индиректни допринос расту и благостању, владавини права, поштовању људских права, демократизацији и јачању улоге јавног мњења и цивилног друштва. Регионална сарадња у овој целокупној области је важна у смислу међусобног учења и усвајања најбоље праксе, али још више у смислу дугорочне стабилности. Интегрисан, паметан, одржив раст захтева регионално институционално усклађивање, регулаторну арбитражу и сарадњу и координацију политика.

Важан фокус Стратегије јесте међуинституционална сарадња и координација ради разраде мера и ширења пракси на сваком административном нивоу широм Југоисточне Европе, и ради побољшања координације између институција у спровођењу и доношењу одлука. Сарадња и координација између различитих административних нивоа треба да допринесе економском расту.

Постоје три главне димензије доброг управљања које се разматрају у Стратегији: ефикасно управљање (укључујући локалне управе), борба против корупције и праведност. Основно образложење које стоји иза овог стуба је илустровано на Слици 6.

Слика 6

Логички дијаграм тока стуба управљања у функцији раста

Стратегија поставља амбициозне квантитативне циљеве за јавно управљање...

Главни квантитативни циљ стуба управљања у функцији раста је побољшати просечан резултат земаља региона када је реч о светским индикаторима управљања према Светској банци, са 2,33 на 2,9 (Оквир 6)¹³. Ови индикатори су засновани на шест димензија управљања, које нису све обухваћене Стратегијом “ЈИЕ 2020”. Овај квантитативни циљ представља чврст квантитативни показатељ за стуб управљања у функцији раста, и отуда, мада признајемо његова ограничења, желимо да укажемо да је ово разуман начин квантификовања целокупног напретка у овој области.

Оквир 10

Стуб управљања у функцији раста: главни квантитативни циљ за 2020. годину (у односу на 2010. годину)

Унапредити ефикасност управе према Индексу ефикасности управљања Светске банке са 2,33 на 2,9 до краја 2020.

¹³ На скали од 1 до 5, где је пет најбољи резултат.

...од оснивања транспарентних, функционалних и ефикасних државних управа...

Димензија Н – ефикасне јавне службе

Ефикасна и делотворна државна управа је од суштинске важности за испуњавање Копенхашких критеријума и она треба да одигра кључну улогу у унапређењу управљања кроз стабилније институције и у спровођењу плана борбе против корупције. Реформа државне управе је свеобухватан процес у смислу циљева и аспеката које треба решавати. То је вишедимензионалан и мултидисциплинарни процес, који је повезан са многим другим секторима везаним за план проширења.

Напредак који је постигнут у успостављању функционалних јавних институција варира у оквиру региона. Међутим, још увек су потребна коренита побољшања. Хитан проблем који треба решити је како да државне институције стекну већи легитимитет у очима становништва. Ово је такође политички критеријум приступа ЕУ, што захтева ефикасно функционисање демократских институција. Један пример су закони о државној управи, који се сматрају условом за приступ ЕУ, иако не припадају ниједном посебном поглављу правних тековина ЕУ.

Кључни предуслов ефикасног управљања је то што управа треба да буде удаљена од политике колико год је то могуће, и што треба да преовлађују критеријуми засновани на заслугама у оцењивању рада одређених пружалаца јавних услуга, т.ј. у општој професионализацији и деполитизацији. Јачање државе се може готово једино постићи тиме што ће јавне институције постати стаменије и достојније поверења, и тиме што ће се значајно побољшати квалитет јавних услуга које се пружају јавности. Тежња ка кредибилитету је у корену сваког напора да се изграде боље јавне институције које треба да управљају државама. Одговарајуће економске, друштвене и културне снаге друштва региона захтевају одрживост реформи и боље резултате државне управе, што се може видети из података о трговини и другим видовима економске размене у оквиру региона.

Стога приоритети подразумевају потребу да се политике пре свега усмере ка грађанима, да се професионализује државна управа, тиме што ће се институционализовати транспарентност и приступ информацијама, побољшати системи ефикаснијег поступања по жалбама грађана против лошег управљања у јавним службама, али изнад свега, повећати капацитети у оквиру система државне управе и увести инструменти квалитетног управљања у институцијама државне управе.

Модернизација захтева формализовану и непристрасну процедуру за добијање лакшег и бржег приступа јавним службама. Повећање ефикасности и делотворности институција државне управе коначно намеће промене у одговарајућим аспектима Д2Д (држава држави), Д2Г (држава грађанима) и Д2П (држава пословном свету). Ослањање на електронско управљање – где се о испуњавању услова за примање јавних услуга и самом примању јавних услуга одлучује на основу поједностављене процедуре – је важан инструмент у постизању ових циљева. Један од главних аспеката ове реформе треба да буде трансформација „традиционалне“ управе у управу која је оријентисана према грађанима, која би се довела у склад са потребама и захтевима грађана и клијената.

Ова Стратегија ставља нагласак на јавну политику засновану на чињеницама, уз много јаче ослањање на прикупљање података и статистичку и друге одговарајуће анализе. Другим речима, потребна је прецизна *ex-ante* оцена очекиваних резултата и *ex-post* евалуација успеха изабраних политика, у поређењу са могућим алтернативама. Ово ће такође олакшати да се оправда избор политичког циља и оцене инструменти који су коришћени, као и ефикасност органа који учествује у примени.

Поред професионализације, демократизације и модернизације, један од елемената Стратегије јесте децентрализација, нарочито примена принципа супсидијарности, који одговорност и капацитете ставља на онај ниво управе који је у најбољој позицији да их искористи. Ово би требало да има за исход унапређену набавку јавних добара на локалном нивоу и равноправнији регионални развој. Један од кључних механизма на основу кога позитивна конкуренција кроз регионалну сарадњу води до побољшања управљања јесте притисак партнера, што значи да појединачне земље усвајају најбољу праксу због конкурентског притиска својих партнера. То не значи да земље у региону морају да се такмиче само једна са другом, већ такође значи да треба да деле међусобну корист од заједничких искустава и процеса учења. Овај механизам има јасну регионалну важности због либерализације трговине и прекограничног финансирања, што треба да повећа ефикасност јавних служби и да не доведе до њиховог смањења.

Такође, Стратегија тежи ка паметном, ефикасном и инклузивном пружању јавних услуга, тиме што ће се осигурати да пружаоци услуга буду оријентисани ка правим и одговарајућим корисницима, да то чине са минималним трошковима (и када је реч о ресурсима и када је реч о броју трансакција), и да услуге учине доступним за оне који могу имати тешкоће у приступу тим услугама. Имајући у виду чињеницу да у земљама Југоисточне Европе живи велики број мањина и потенцијално маргинализованих група према многим критеријумима, ово би такође допринело квантитативним циљевима још једног стуба Стратегије – инклузивном расту.

Кључне активности Стратегије у димензији Н- ефикасне јавне службе

- *Ослонити се на електронско управљање на локалном, националном и регионалном нивоу, како би се осигурала ефикасност и непристрасност (модернизација)*
- *Увести процедуру за стално унапређење компетенција државних службеника (професионализација)*
- *Побољшати квалитет јавних служби*
- *Унапредити капацитете у области секторских политика и регулаторне капацитете*
- *Размотрити односе између различитих нивоа власти, како би се осигурало пуно поштовање принципа супсидијарности*

...преко сузбијања корупције...

Димензија О- борба против корупције

Укупни циљ ове димензије је да формулише усклађене регионалне мере усмерене ка смањењу корупције у државној управи, како би се побољшала ефикасност управљања, унапредило пословно окружење и подржала примена других стубова. Потреба за сузбијањем корупције је од суштинске важности за широки циљ унапређења раста, јер је корупција велика препрека улагању; али такође постоји потреба да се осигура да посебно рад у оквиру Стратегије “ЈИЕ 2020” не буде доведен у питање због корупције.

Димензија борбе против корупције намерава да увећа главни квантитативни циљ кроз троструко усмерен низ циљева који треба да успоставе равнотежу између подстицања спровођења конкретних циљева политике и постизања ширег напретка у борби против корупције:

1. Постићи смањење степена мита која плаћају домаћинства и предузећа државној управи, мерено на основу истраживања које обухвата регион, али је урађено на националном нивоу, на основу методологије Глобалног барометра корупције „Transparency International“.

2. Унапредити просечни резултат у оквиру индекса контроле корупције Светске банке - светски индикатори управљања (један од елемената који чине укупни резултат у оквиру светских индикатора управљања), како би се остварио резултат бољи од резултата групе земаља са сличним нивоима дохотка, са којима се врши поређење.
3. Увести низ критеријума усмерених ка добијању сертификата о изузетности у поступку и спровођењу јавних набавки. Јавне набавке се сматрају приоритетном облашћу у активностима борбе против корупције (тесно везаним са облашћу ефикасних јавних служби), због тога што је то кључна област где се јавни фондови губе кроз корупцију, и због тога што би стандардизована процедура за јавне набавке допринела томе да регион буде привлачан као јединствено тржиште, нарочито међу компанијама специјализованим за снабдевање државе добрима или пружање јавних услуга за које централне или локалне власти плаћају спољњу сарадњу.

Ове три врсте циљева јесу мешавина општег и конкретног, резултата и улагања, националног и регионалног. Намера је да се они међусобно допуњавају, осигуравајући да свака земља буде подстакнута да ради на сопственој стратегији борбе против корупције (користећи притисак партнера у оквиру региона, како би покренула ствари у том правцу), али и обезбеђујући да појединачне земље буду заинтересоване за напредак региона као целине.

Државе су израдиле нацрт сопствених стратегија за борбу против корупције, а улога Регионалне иницијативе за борбу против корупције је делимично и то да их подржи у примени тих стратегија. Међутим, постоји значајан потенцијал када је реч о ресурсима регионалних иницијатива који ће се користити за регионалну сарадњу у области борбе против корупције, где постоје три циља:

- 4а. Произвести већи притисак партнера међу државама, и на тај начин дати замах њиховим националним напорима;
- 4б. Обезбедити форум за разумену искустава и развијање мреже стручњака јавног и приватног сектора у циљу међусобне подршке, који раде на аспектима борбе против корупције, доприносећи изградњи културе интегритета; и
- 4ц. Користити примену оквира борбе против корупције у појединачним земљама, како би се подстакло стварање јединственог тржишта са стандардизованим процедурама за компаније које учествују у тендерима за државне уговоре кроз јавну набавку.

Кључне активности Стратегије у димензији О- борба против корупције

- *Увести једноставна, јасна, трајна и транспарентна правила приступа јавним службама*
- *Унапредити свест јавности кроз редовне извештаје и кроз подршку независним телима*
- *Ослонити се на поступке јавних конкурса и избећи директне уговоре, нарочито када је реч о јавним набавкама*
- *Увести редовне евалуације свих државних програма и пројеката, и независну ревизију*
- *Изградити капацитете полиције и судства и унапредити њихову регионалну сарадњу и размену података (укључујући међусобну правну помоћ у предметима који се тичу корупције).*

...до великог напретка у успостављању владавине права

Димензија П- правосуђе

Судство

Ова димензија усредсређује своје активности на постизање значајног напретка у функционисању правосудног система у Југоисточној Европи. Поред тога, независно, ефикасно и одговорно судство је такође услов без кога се не може у смислу владавине права, демократије и развоја људских права, због чега се у Глави 23 правних тековина Европске уније захтева успостављање независног, ефикасног и одговорног судства.

Министарства правде треба да унапреде своје капацитете тиме што ће побољшати своју структуру и унутрашње управљање, како би процеси и резултати тока рада били ефикаснији. Ефикасност иде руку под руку са компетенцијом. Правосудни центри за обуку или правосудне академије, постали су кључне установе за обуку судија и тужилаца у региону Југоисточне Европе. Ипак, институционални капацитети (у смислу одговарајућег броја компетентних предавача, као и одговарајућих програма рада) још увек нису у потпуности развијени.

Одржив квалитет правосудног система осигурава предвидиву судску праксу, која подржава страна улагања и раст пословања. Универзитети би такође могли подспешити регионалну сарадњу како би изградили регионалне капацитете за спровођење правних реформи, у циљу јачања научних истраживања и припреме регионалних правних публикација.

Регионална сарадња тражи преданост институција одговорних за спровођење националних правосудних стратегија. Захваљујући институционализацији регионалног умрежавања, поља регионалне сарадње би могла бити установљена, процењена и праћена, како би се ове институције укључиле у успостављање и вођење регионалних иницијатива.

Сарадњом на пољу правосуђа, Европска унија ствара инструменте за побољшано коришћење правосудних услуга између јурисдикција и за слободан приступ информацијама о националним правосудним услугама. На основу овога, подстиче се спровођење одлука, права, регистрација компанија и стечајни поступци, преузимање и спајање компанија, у другим јурисдикцијама и јача заједничко тржиште. Да би се увели ови облици сарадње на пољу правосуђа, државе треба да подрже слободан проток роба, услуга и улагања, спровођење права у другим јурисдикцијама и оснивање предузећа.

Мада су државе већ предузеле прве кораке у спровођењу одлука у другим јурисдикцијама, ове напоре тек треба заокружити, а прекогранична сарадња на пољу правосуђа још увек недостаје: слободни приступ информацијама о правним услугама, правни оквир за регистровање компанија у другим јурисдикцијама, права и могућности за стечајни поступак у другим јурисдикцијама, као и прописи (и њихова примена) о преузимању и спајању компанија између јурисдикција.

Оквир 11

Пример деловања: алтернативно решавање спорова како би се помогло у смањењу пословних ризика

Концепт алтернативног решавања спорова (АРС) већином користе велике компаније, које су склоније да избгну ризик који повлачи несигурност судских процеса. Могућност АРС је укључена у трговинске споразуме, у којима се користе стандардне клаузуле о алтернативном решавању спорова, а присуство оваквог решавања спорова у једној земљи је обично предуслов за страна улагања. С друге стране, концепт АРС није познат међу МСП, нити широко коришћен од стране оваквих предузећа, која покушавају да реше своје спорове путем директних преговора, или иду право на суд. У просеку 25% њихових спорова остане нерешено у ЕУ, док је тај проценат у региону Западног Балкана још виши. Превасходни разлози за прибегавање АРС јесу то што: штеди новац, штеди време, обезбеђује

прихватљивији процес, омогућава странама да саме реше спорове, и на тај начин пружа трајнија решења у поређењу са онима која произилазе из парнице, пружа прихватљивија решења спорова, чува добре пословне односе између страна у спору, као и поверљивост.

У Југоисточној Европи, МСП преовлађују на тржишту. Увођењем АРС, она ће постати привлачнија за стране инвеститоре, биће у складу са *acquis*, што је саставни део постојеће правосудне реформе у региону.

Кроз анализе и развој правних оквира, побољшање структуре и система АРС, организације обуке за медијаторе, адвокате и судије, и кроз кампање за подизање свести јавности и стручњака, које ће унапредити разумевање функционисања и предности АРС, коначни циљ је проширити приступ правосуђу на основу уравнотеженог односа између АРС и парница, смањити број нерешених предмета на суду и уштедети време и новац.

Ова димензија узима у обзир садашњу ситуацију у датој појединачној земљи, и у складу је са горе наведеним новим стратегијама и акционим плановима за националне правосудне реформе.

Превасходни разлози за коришћење медијације, арбитраже и других облика АРС (у даљем тексту: медијација) у предузећима који имају паметне праксе у погледу спорова, јесу следећи: уштедети новац и време; обезбедити прихватљивији процес; омогућити странама да саме реше спор; постићи прихватљивија решења; очувати добре пословне односе између страна у спору; обезбедити трајнија решење у поређењу са онима која произилазе из парница; користити стручно знање медијатора; чувати поверљивост.

Мада су земље у региону Југоисточне Европе већ покушале да развију тржиште медијације, потражња за медијацијом је још увек веома скромна. Све земље региона се суочавају са истим тешкоћама: ниска потражња за медијацијом; слаби институционални капацитети пружалаца услуга медијације (центри за медијацију); регулаторни оквир са недовољним подстицајима да се иде на медијацију (или без паметних санкција за одбацивање те идеје); слаби односи између судова и центара за медијацију у смислу упућивања предмета; и слаба потражња за одрживим системом обуке за медијаторе, судије и адвокате.

Кључне активности Стратегије у димензији Р – правосуђе

- Увести свеобухватни и трајни систем едукације и повећаних компетенција судства
- Увести облике сарадње на пољу правосуђа који обухватају слободни приступ информацијама, спровођење одлука и стечајне поступке у другим јурисдикцијама и преузимање и спајање предузећа између јурисдикција
- Увести прописе који подржавају алтернативно решавање спорова и њихову комплементарност са правосудним системом.

4. Извршавање обавеза предвиђених Стратегијом: спровођење и управљање

4.1. Спровођење Стратегије

Стратегијом је предвиђен план спровођења са конкретним активностима које треба да буду предузете у годинама до 2020.

Стратегија има јасан фокус на будуће практичне кораке које земље ЈИЕ треба да предузму у вези са пакетом координираних активности предвиђених Стратегијом. Преглед кључних мера и инструмената политике за “ЈИЕ 2020”, подељених по стубовима и димензијама политика, дат је у табели А4 Анекса. У табели су приказани главни оперативни детаљи и карактеристике инструмената “ЈИЕ 2020”: природа сваке кључне мере политике, рок до кога се очекује да она буде спроведена, тела која ће бити надлежна за реализацију, средства којима ће се проверавати њено спровођење и, на крају, која ће регионална структура у оквиру управљачке структуре Стратегије “ЈИЕ 2020” координирати реализацију.

Реализација Стратегије је практично једнака извршавању ових активности од стране сваке земље. Свака таква активност је стога везана за одговарајуће националне администрације (министарства, агенције и остала јавна тела која имају функционалну надлежност у одговарајућој области политике) које ће преузети водећу улогу у усмеравању спровођења договорених мера политике у свакој земљи.

Потребна је израда националних акционих планова за “ЈИЕ 2020” како би се утврдио раскорак између потреба појединачних земаља, када је у питању остваривање циљева “ЈИЕ 2020” и текућих активности које се спроводе (или које су планиране у средњорочном периоду). Ови акциони планови треба да послуже за указивање на то где ће бити потребне додатне активности да би се остварили циљеви садржани у овом документу. Национални акциони планови такође треба да помогну да се премости јаз између амбициозних циљева “ЈИЕ 2020” које су земље усвојиле и претежно мултилатералног деловања о коме је реч у Стратегији “ЈИЕ 2020”, експлицитним изражавањем националних опредељења у погледу раста и конкурентности. Стратегијом “ЈИЕ 2020” предвиђена је израда најмање два сета акционих планова до краја деценије – од којих први треба да буде сачињен одмах након усвајања “ЈИЕ 2020”, а други након средњорочне оцене спровођења Стратегије која треба да буде спроведена крајем 2016. године.

На регионалном нивоу се очекује да одговарајуће структуре које обављају функције координатора димензија укључе мере предвиђене Стратегијом “ЈИЕ 2020” у своје планове активности и програме рада. Свака од активности наведених у Табели А4 Анекса такође има јасно утврђену регионалну структуру која ће имати функцију да координира регионалне активности у овом домену и помогне у праћењу напретка. Кључне мере, инструменти и активности наведене у Табели А4 треба да дају једну јасну мапу пута за припрему детаљниих програма рада у одговарајућој области секторских политика. Од координатора димензија се такође очекује да учествују у програмирању везаном за области политика које спадају у њихове функционалне надлежности.

Мере и инструменти политике предвиђене Стратегијом имају фиксне рокове и њихово благовремено спровођење ће бити део процеса праћења реализације.

Успешно спровођење “ЈИЕ 2020” ће изискивати проширење основе и даље од националних администрација. Активно укључивање приватног сектора и пословне заједнице уопште је од кључне важности пошто су многе од мера и инструмената усмерене на приватни сектор као

крајњег корисника. Како би се осигурало директно ангажовање и помогло при утврђивању приоритета у спровођењу Стратегије, владе су изабрале неколико приоритетних сектора како би се убрзала пуна примена различитих мера и инструмената у оквиру пет стубова. Инвестициони комитет ЈИЕ је идентификовао индустрију прехрамбених производа и напитака и туризам као прва два регионална сектора којима ће бити дата ова врста приоритета, с обзиром на потенцијал који ови сектори имају за стварање регионалних ланаца вредности, а у овим секторима ће убрзо бити формиране секторске радне групе, у којима ће бити и представници влада и они који представљају индустрију. Поред овог директног дијалога између индустрије и влада, структуре које учествују у спровођењу и координацији “ЈИЕ 2020” ће настојати да спроводе редовне консултације са представницима приватног сектора, укључујући и Саветодавно пословно веће за Југоисточну Европу, Савете страних инвеститора, Привредне коморе, Удружења послодаваца, и друге.

Мере предвиђене Стратегијом у оквиру различитих стубова јачају једни друге;

...

Ова Стратегија је формулисана – од идејног решења преко дефиниције стубова до формулисања мера политике – као обједињена иницијатива заснована на холистичком приступу са блиским међусобним везама међу свим стубовима. Мада сваки инструмент политике има своју специфичну секторску конотацију, он је такође важан део логичког оквира одговарајућег стуба (Слике 2 до 6) и у коначном доприноси основном концептуалном моделу Стратегије у целини који је приказан на Слици 1.

Овде је потребно констатовати да су стубови Стратегије у различитим фазама сазревања. Између осталог, то подразумева да спровођење конкретних активности у неким стубовима може да почне одмах, док за друге стубове, с обзиром на њихове почетне услове, мере предвиђене Стратегијом само постављају шире циљеве, док ће конкретније активности бити осмишљене током примене ових мера предвиђених Стратегијом. У сваком случају, чак и у стубовима који су у ранијим фазама сазревања, Стратегијом се утврђују питања код којих регионални приступ може да произведе опипљиве исходе и најзначајнији утицај и успоставља оквир за регионалну сарадњу којим ће се касније олакшати утврђивање конкретних активности.

Поред тога, “ЈИЕ 2020” узима у обзир чињеницу да за неке стубове и димензије стубова већ постоје регионалне стратегије и/или споразуми са снажном правном и политичком подршком; за које су квантитативни циљеви усаглашени од стране националних администрација и за које постоје регионалне структуре које могу да преузму надлежност за реализацију конкретних мера. За остале стубове и димензије или нема никаквих регионалних структура, или тела којима је дата улога регионалних координатора димензија имају релативно слабе мандате и/или веома ограничене ресурсе. У овим областима самом Стратегијом су или предвиђене активности које могу да помогну у изградњи институција или је дат задатак другим регионалним институцијама као што је РЦЦ да обављају функцију *de facto* координатора.

... њима ће се подстаћи национални напори земаља ЈИЕ у правцу развоја ...

“ЈИЕ 2020” како је представљено у овом документу није сама себи циљ; њу треба посматрати у контексту напора земаља ЈИЕ у правцу развоја и интеграција. Људи и владе свих земаља у региону су себи поставили амбициозне циљеве у вези са подизањем животног стандарда и повећањем благостања становништва, кроз успостављање бољег окружења за пословање и инвестиције и подршку повећању запослености и омогућавању пристојног рада. Земље ЈИЕ су

изабрале сопствене приступе за постизање ових циљева, који су прилагођени националном контексту.

Треба истаћи да “ЈИЕ 2020” – у складу са приступом усвојеним према документу „Европа 2020“ – не обрађује сваки аспект националних развојних стратегија већ се фокусира на оне који су од заједничког интереса за земље и/или где регионални приступ може да буде користан.

Сходно томе, Стратегија ни на који начин не омета развојне програме земаља ЈИЕ. Управо супротно, она се надовезује на њих додавањем нове, регионалне димензије националним циљевима и плановима. Њоме ће се створити нова платформа за земље ЈИЕ преко које ће радити заједно како на остваривању националних циљева, тако и на решавању питања од заједничког интереса у овом правцу. Стварањем синергија и позитивних ефеката преливања кроз “ЈИЕ 2020” биће појачан укупан позитиван ефекат националних и заједничких регионалних активности.

... као и оснажити њихове амбиције да напредују у правцу интеграције у ЕУ

На исти начин, земље ЈИЕ теже успостављању ближих економских, политичких и културних веза са Европом, а њихове националне стратегије садрже јасно исказане стратешке циљеве политика у том смислу. Југоисточна Европа је део Европе и у коначном све земље ЈИЕ теже да имају конкретне мапе пута – које могу да се разликују од земље до земље – за приступање ЕУ.

“ЈИЕ 2020” је важан интегративни део процеса интеграције у ЕУ. Она је инспирисана Стратегијом ЕУ “Европа 2020”; дух Стратегије садржи европске вредности, а са практичне стране она настоји да убрза приближавање европским нормама и прописима. Тако је велика већина појединачних инструмената предвиђених Стратегијом директно и/или индиректно релевантна за одређена поглавља правних тековина ЕУ, што је приказано у Анексу, у Табели А6.

Стратегија није ни на који начин замена за индивидуалне напоре сваке земље ЈИЕ у овом правцу. Управо супротно, њоме се допуњавају ови напори тиме што се додаје важна регионална компонента у процесу ЕУ интеграција. Очекивани синергички ефекат таквих заједничких регионалних напора би требало да појача и оснажи напоре на националном нивоу, помажући на тај начин да се убрза процес интеграције у ЕУ који спроводи свака земља ЈИЕ.

На тај начин Стратегијом се настоји да се ојачају сопствени напори земаља у оквиру процеса приступања ЕУ. Већина активности предвиђених Стратегијом може се сматрати неопходним саставним делом процеса приступања пошто оне у сваком случају морају да буду спроведене како би овај процес био успешан. Стога су “ЈИЕ 2020” и њом предвиђене активности саставни део процеса приступања, а не нешто преко и поред овог процеса.

Спровођењем мера предвиђених “ЈИЕ 2020” ће се убрзати грађење нових мостова ка Европи: њима ће се олакшати интегрисање региона у европска тржишта, унапредити трговински токови у оба смера, допринети даљем ширењу европских вредности у Југоисточној Европи и бољем разумевању специфичности региона у Европи.

4.2. Управљање и праћење реализације

Једна добро осмишљена структура ће надзирати и управљати спровођењем Стратегије ...

Четири главне групе актера који учествују у управљачкој структури и активностима за координацију политика према “ЈИЕ 2020” су: (i) националне администрације које представљају

координатори за “ЈИЕ 2020” и одговарајућа министарства и агенције; (ii) регионалне структуре које обављају функције координатора одговарајућих димензија политике (координатори димензија); (iii) Савет за регионалну сарадњу; и (iv) Управни одбор “ЈИЕ 2020”, у коме су окупљени највиши политички представници у региону.

Националне администрације представљају камен темељац спровођења “ЈИЕ 2020”, пошто ће се највећи део реализације одвијати на националном нивоу. Стратегију “ЈИЕ 2020” усваја свака од влада, заједно са националним акционим планом, чиме ће оквир ЈИЕ, план за њено спровођење и њен систем управљања и праћења постати формални део рада владе.

Мада “ЈИЕ 2020” садржи регионалне одговоре на изазове секторских политика, већина активности предложених Стратегијом предвиђа директно деловање или реакцију у области политика од стране одговарајућих националних институција и агенција. Реализацију ће усмеравати кључне мере и инструменти садржани у Анексу А4, као и појединачни национални акциони планови, које буду усагласиле и усвојиле владе земаља. Поред ангажовања у спровођењу Стратегије, владе ће активно учествовати и у праћењу њене реализације, помажући да се успоставе прави канали комуникације и договарајући се о врстама инпута којима ће се омогућити редовно праћење и мерење напретка. За овај процес потребан је висок ниво координације унутар влада, који треба да осигурају национални координатори за “ЈИЕ 2020” које ће поставити свака од влада. Национални координатори ће такође обављати функцију јединствених тачака контакта за сва питања која се односе на спровођење “ЈИЕ 2020” у свакој од администрација учесница, а повезаће се и са РЦЦ у вези са припремањем и одржавањем састанака Управног одбора. Оснивање сталног програмског комитета у коме би били и национални координатори ИПА (National IPA Coordinators – NIPAC, прим. прев.) – поред координатора за ЈИЕ2020 и координатора димензија – је предвиђено да би се помогло у програмирању регионалних активности, процени буџетских импликација и постизању договора о изворима финансирања.

Функција координатора димензија, коју би обављале одговарајуће регионалне структуре треба да помогне да се спровођење “ЈИЕ 2020” координира у одређеном сектору/димензији политике и обезбеди регионална платформа за партнерске оцене политика и праћење напретка у складу са њиховим конкретним мандатима.

Савет за регионалну сарадњу ће координирати укупне напоре за реализацију “ЈИЕ 2020” и обавештаваће политичке структуре укључених земаља о укупном напретку. РЦЦ ће такође бити надлежан за успостављање читавог система праћења “ЈИЕ 2020”, као и за пружање подршке националним администрацијама у њеном спровођењу и у припремању састанака Управног одбора. РЦЦ ће такође имати значајну улогу у пружању подршке координаторима димензија у складу са потребама, помажући да се успостави нови капацитет и делујући као секретаријат за оне структуре које имају ограничене ресурсе у почетним фазама спровођења “ЈИЕ 2020”.

Управни одбор “ЈИЕ 2020” ће окупити високе политичке представнике привреда земаља које учествују у “ЈИЕ 2020” ради годишњег разматрања напретка у спровођењу “ЈИЕ 2020”. Годишње састанке управног одбора ће припремати Секретаријат РЦЦ у сарадњи са националним координаторима за “ЈИЕ 2020”. Генерални секретар РЦЦ ће представити извештај о напретку спровођењу Стратегије “ЈИЕ 2020” и предложити годишње препоруке ради усвајања од стране чланова Управног одбора. Поред усвајања годишњег извештаја о спровођењу Стратегије (Годишњи извештај) – који ће служити као главни инструмент за праћење реализације “ЈИЕ 2020” – Управни одбор ће донети и хоризонталне стратешке смернице и годишње приоритете, који ће представљати саставни део извештаја за ту годину.

Годишњи извештај ће припремати Савет за регионалну сарадњу, коришћењем инпута од

националних координатора за “ЈИЕ 2020” и регионалних координатора димензија. Годишњи извештај ће бити припремљен за Управни одбор “ЈИЕ 2020” и обухватаће: (i) општу оцену регионалног напретка оствареног у спровођењу “ЈИЕ 2020”; (ii) главне стратешке ризике и изазове који су идентификовани; и (iii) препоруке на нивоу стратегије за предстојећу годину.

Средњорочно разматрање ће бити спроведено на половини периода за спровођење Стратегије у циљу давања детаљне оцене о кретањима у области секторских политика и реформама које се спроводе у оквиру процеса “ЈИЕ 2020”.

Очекује се да се разматрање спровођења “ЈИЕ 2020” одвија у годишњим циклусима. Сваке године РЦЦ ће објединити инпуте координатора димензија у вези са спровођењем “ЈИЕ 2020” у одговарајућим секторима/областима политике. На основу секторских инпута, РЦЦ ће припремити комплетан годишњи извештај о “ЈИЕ 2020” и достављаће га члановима Управног одбора сваке године пре састанка одбора.

Управни одбор ће се састајати сваке године како би размотрио и усвојио годишњи извештај и пружио опште усмеравање земљама и смернице у погледу секторских политика.

... у контексту система за праћење спровођења Стратегије “ЈИЕ 2020”

Систем за праћење спровођења Стратегије “ЈИЕ 2020” ће користити комбинацију квантитативних и квалитативних показатеља како би пратио спровођење Стратегије и обухватаће разматрања и извештаје који су наведени у претходном тексту.

Темељније квалитативне оцене пружиће инпуте за израду препорука које су више стратешке по својој природи и биће уграђене у средњорочно (или вишегодишње) разматрање. Темељне квалитативне оцене, у комбинацији са одабраним квантитативним показатељима, чиниће документ под називом „Изгледи за конкурентност Југоисточне Европе“ (Изгледи за ЈИЕ), који ће се радити под методолошким вођством ОЕЦД-а. У том документу ће се оцењивати спровођење Стратегије кроз оцењивање основних поставки политика и институционалних услова који су у основи спровођења реформи политика на националном и регионалном нивоу. Делови документа „Изгледи за ЈИЕ“ биће коришћени за допуњавање годишњих извештаја.

Земље ЈИЕ су такође спремне да решавају питања уских грла и изазова у спровођењу Стратегије

Сама Стратегија “ЈИЕ 2020” је смела иницијатива у области секторских политика која се заснива на регионалној сарадњи у настојању да се оствари заједнички циљ. То означава јасан прекид са прошлошћу региона, која је често била оптерећена неповерењем и сукобима. Она треба да отвори нову еру партнерства и сарадње међу земљама региона. Ово је израз стварних жеља већине становника региона које су отелотворене у новој врсти политичке воље влада земаља региона.

Као и у свим стварима које се раде по први пут, и код “ЈИЕ 2020” се јављају тешкоће, уска грла и изазови. Они представљају одређене ризике по спровођење Стратегије, али најбољи начин да се избори са уским грлима и изазовима јесте да они буду идентификовани унапред и да се пронађу начини и средства за решавање питања повезаних ризика. Мада је тешко предвидети све могуће ризике по спровођење Стратегије, иницијални списак (Табела 2) фокусира се на неколико могућих уских грла и изазова и приказује начине за њихово решавање.

Табела 2

Потенцијална уска грла и изазови у спровођењу “ЈИЕ 2020” и могући начини за њихово решавање

Стратешки изазови	Мере за ублажавање ризика
Одржавање подршке за “ЈИЕ 2020” међу креаторима политика и широм јавношћу може да буде тешко	Покренути и стално спроводити активну кампању за подизање нивоа свести и публицитет у вези са Стратегијом (која треба да буде подржана одговарајућим ресурсима)
Тешкоће у постизању сагласности међу земљама о заједничким мерама из Стратегије	Тражити и пружити додатне услуге посредовања и комбиновати их са активностима за подизање нивоа свести
Циљеви Стратегије могу да буду превише амбициозни; неиспуњавање циљева може да изазове разочарање Стратегијом	Стално пратити напредак у остваривању циљева Стратегије и упозоравати управљачка тела на одступања од планиране путање; прилагодити циљеве уколико се не нађе ни једно друго решење
Може се догодити да национални капацитет за осмишљавање и спровођење мера предвиђених Стратегијом не испуни очекивања	Планирати фокусиране напоре и активности за јачање капацитета (који треба да буду подржани одговарајућим ресурсима)
Управљачка структура Стратегије може да се покаже неодговарајућом за усмеравање спровођења Стратегије	Прилагодити управљачку структуру; уложити напоре за јачање капацитета; појачати ресурсе додељене за управљање Стратегијом
Може се показати да национални финансијски и други ресурси опредељени за спровођење Стратегије нису довољни за остваривање њених заједничких циљева	Покренути консултације међу владама у раној фази ради усаглашавања нивоа ресурса који је довољан за остваривање договорених заједничких циљева

Утврђивање, праћење и управљање ризицима биће део надлежности управљачке структуре Стратегије. У току спровођења, списак могућих уских грла и изазова ће се стално ажурирати, а развој ових ризика ће се стално пратити кроз систем за праћење Стратегије, између осталог и кроз годишње извештаје. Управни одбор ће редовно разматрати случајеве повишених нивоа ризика и може да одлучи да активира неке од мера за ублажавање ризика.

5. Удружујући снаге, Југоисточна Европа ће успети у оживљавању активности и настојањима да уђе у ЕУ

Југоисточну Европу су дуго карактерисала првенствено безбедносна питања, комбинована са уставним проблемима који имају везе са изградњом нације или државе. Уведене су различите регионалне иницијативе и институције - било једна за другом, било паралелно; оне су биле веома много везане за спољне актере, било да су у питању мултилатералне организације или Европска унија. Многе од ових иницијатива или институција допринеле су стабилности и безбедности региона и пружању подршке сарадњи унутар региона.

У следећој фази, сарадња унутар региона треба да буде усмерена првенствено на институционални развој, економски раст и повећање благостања. Регион заостаје за Европом у погледу нивоа БДП-а по глави становника и има низак или веома низак ниво запослености и високе стопе незапослености и неактивности. Садашњи изгледи за раст су прилично скромни гледано на средњи рок. Стога, постоји потреба да у региону дође до преокрета како у економском, тако и у институционалном погледу.

Да би се то постигло регионална сарадња може да буде прилично значајна. Само један пример: индустријализација често значајно зависи од величине тржишта. Како је у региону дошло до

деиндустријализације током последњих неколико деценија, постоји потреба да се повећају улагања у тај сектор. Све ће бити много атрактивније ако су и тржиште рада и тржиште производа већи, тј. регионални. И ово треба да буде подржано улагањима у регионалну инфраструктуру и производњу енергије, па чак и улагањима у људски капитал.

И даље је потребно да Регион повећа степен своје интегрисаности са спољним светом, у области трговине, финансија и институционалног развоја. У томе средишњу улогу игра процес ЕУ интеграција. У прошлости је у региону постојала тенденција да се стварају препреке не само за регионалне, већ и за шире интеграције. То се сада мења и земље могу да сарађују и да се међусобно подржавају на различите начине у свом дијалогу са ЕУ. То повећава улог за ЕУ, као и за сам регион, и требало би да доведе до убрзавања овог процеса.

Стратегија “ЈИЕ 2020” има јасан фокус на проширењу и продубљивању дијалога, сарадњи и интегративним везама између Југоисточне Европе и ЕУ. То је кључна заједничка нит у “ЈИЕ 2020” која прожима све стубове Стратегије.

Сама израда и усвајање Стратегије “ЈИЕ 2020” су саставни део редовног дијалога које земље у процесу проширења имају са ЕУ. Стратегијом су предвиђени различити облици дијалога и консултација између ЈИЕ и ЕУ и њених структура које трају током читаве њене примене. Конкретно, праћење региона и разматрање годишњег напретка описано у претходном тексту, заједно са напретком оствареним у постизању националних циљева, ће постати део разматрања која се обављају у поткомитетима за секторске политике у оквиру процеса стабилизације и придруживања, као и секторским комитетима инструмента за претприступну помоћ (ИПА).

Циљеви “ЈИЕ 2020”, нарочито они национални, које земље усвајају у областима политика везаних за трговину, инвестиције, запошљавање, енергетику, саобраћај, социјални развој, управљање и остало су од значаја за процес примене Споразума о стабилизацији и придруживању (СПП) и за њих ће бити корисно пажљивије преиспитивање, нарочито с обзиром на предвиђену блиску везу између “ЈИЕ 2020” и подршке кроз ИПА II. Тако би се кроз поткомитете пружила прилика да се ове области политике темељно размотре и да се дају јасне препоруке на националном нивоу којима ће се подржати не само спровођење “ЈИЕ 2020”, већ и укупан процес приступања ЕУ.

“ЈИЕ 2020” је била инспирисана сопственом смелом иницијативом ЕУ, Стратегијом „Европа 2020.“ Дух, оријентација и садржај “ЈИЕ 2020” су блиски духу, оријентацији и садржају „Европе 2020.“ Ове везе стварају плодно тло за блиску сарадњу између ЈИЕ и ЕУ у спровођењу ове две стратегије. Ово би могло да обухвати читав низ могућности за сродне заједничке иницијативе, као што су размена информација; обавештавање о политикама; размена добре праксе; узајамно коришћење иницијатива оне друге стране; или покретање заједничких иницијатива у областима у којима постоје веома слични циљеви. Стратегија “ЈИЕ 2020” такође поставља циљ у погледу успостављања тесних веза сарадње између управљачких тела Стратегије и управљачких тела водећих иницијатива „Европе 2020.“

Све у свему, Стратегијом се дају нове смеле форме проширивања и продубљивања регионалне сарадње. Облици регионалне сарадње не треба да буду ограничени на уклањање препрека за пословање, трговину, улагања и конкурентност, већ могу такође да буду начин за побољшање координације политика којима се унапређује стабилност и предвидивост. Овај иновативни регионални приступ треба да произведе синергије и позитивна преливања којима би се допринело јачању сваке од привреда ЈИЕ. Тако би удруживање снага и заједнички рад помогли свакој привреди ЈИЕ да буде ефикаснија у остваривању сопствених националних циљева.

АНЕКС

Табела А1

Главни квантитативни циљеви предвиђени Стратегијом “ЈИЕ 2020” за Југоисточну Европу

	2010	2020
	Основни сценарио	Квантитативни циљеви
Општи стратешки циљеви		
1. БДП по глави становника у односу на просек ЕУ (изражено као СКМ), % просека за ЕУ-27	36,4	44
2. Укупна трговинска размена добара и услуга (у милионима ЕУР)	94.413	209.500
3. Спољнотрговински биланс (% БДП-а)	-15,7	-12,3
Интегрисани раст		
4. Робна размена унутар региона (у милионима ЕУР)	12.459	30.500
5. Укупан прилив СДИ (у милионима ЕУР)	3.396	8.800
Паметан раст		
6. БДП по запосленом (у ЕУР изражено као СКМ)	27.485	36.300
7. Број висококвалификованих у радној снази (у милионима)	1,7	2,0
Одрживи раст		
8. Новооснована предузећа, нето (број нових предузећа на годишњем нивоу)	30.107	33.760
9. Извоз роба и услуга по глави становника (у ЕУР)	1.780	4.250
Инклузивни раст		
10. Укупна стопа запослености, % становништва старијег од 15 година	39,5	44,4
Управљање у функцији раста		
11. Ефикасност државе, према индексу управљања Светске банке	2,3	2,9

Табела А2

Стратегија “ЈИЕ 2020”: основни сценарио из 2010. за појединачне земље

	2010	2010	2010	2010	2010	2010	2010
	АЛБ	БиХ	ХР	КОС*	МАК	ЦГ	СРБ
Општи стратешки циљеви							
1. БДП по глави становника у односу на просек ЕУ (изражено као СКМ), % просека за ЕУ-27	27	28	59	(22) ^{a)}	36	42	35
2. Укупна трговинска размена добара и услуга (у милионима ЕУР)	7.695	12.138	35.400	3.321	7.834	3.118	24.907
3. Спољнотрговински биланс (% БДП-а) ^{b)}	-24,0	-25,6	-3,8	-36,6	-23,0	-36,8	-20,4
Интегрисани раст							
4. Робна размена унутар региона (мил. ЕУР)	425	3.100	2.474	(872) ^{a)}	1.243	800	3.544
5. Укупан прилив СДИ (мил. ЕУР)	793	174	326	366	160	574	1.003
Паметан раст							
6. БДП по запосленом (ЕУР изражено као СКМ)	17.839	29.183	40.990	(14.966) ^{a)}	28.029	30.321	25.864
7. Број висококвалификованих у радној снази	216.000	213.000	504.800	n/a	169.790	56.000	546.290
Одрживи раст							
8. Новооснована предузећа, нето (број нових предузећа на годишњем нивоу)	2.045	1.896	7.800	141	8.074	436	9.715
9. Извоз роба и услуга по глави становника (у ЕУР)	1.023	(1.232) ^{a)}	4.010	495	1.563	(1.871) ^{a)}	1.381
Инклузивни раст							
10. Укупна стопа запослености, % становништва старијег од 15 година	47,1	32,5	41,1	(41,7) ^{a)}	38,7	40,1	37,9
Управљање у функцији раста							
11. Ефикасност државе, према индексу управљања Светске банке	2,2	1,8	3,1	1,9	2,3	2,6	2,4

* Овај назив је без прејудуцирања статуса и у складу је са Резолуцијом Савета безбедности Уједињених нација 1244 и мишљењем Међународног суда правде о декларацији о независности Косова.

Напомене:

а) Бројеви у заградама односе се на вредности које нису биле расположиве (н/р) у време када су усвојени првобитни квантитативни циљеви “ЈИЕ 2020” и које смо добили од Бечког института за међународне економске студије (wiiw) као саветника РЦЦ.

б) Просек за 2008–10.

Табела А3

Стратегија “ЈИЕ 2020”: Главни квантитативни циљеви за 2020 по појединачним земљама

	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020
	АЛБ	БиХ	ХР	КОС*	МАК	ЦГ	СРБ
Општи стратешки циљеви							
1. БДП по глави становника у односу на просек ЕУ (у СКМ), % просека за ЕУ-27	38	38	68	(27) ^{а)}	43	51	41
2. Укупна трговинска размена добара и услуга (у милионима ЕУР)	17.500	24.500	80.000	6.000	15.500	6.000	60.000
3. Спољнотрговински биланс (% БДП-а)	-14,3	-20,2	-3,3	-17,8	-17,2	-24,0	-14,0
Интегрисани раст							
4. Робна размена унутар региона (у милионима ЕУР)	1.150	7.100	6.200	(2.000) ^{а)}	2.700	1.200	10.150
5. Укупан прилив СДИ (у милионима ЕУР)	2.200	500	1.500	800	600	700	2.500
Паметан раст							
6. БДП по запосленом (ЕУР изражено као СКМ)	24.000	40.200	52.000	(20.200) ^{а)}	35.000	37.000	34.000
7. Број висококвалификованих у радној снази	260.000	255.000	605.000	n/a	204.000	68.000	655.000
Одрживи раст							
8. Новооснована предузећа, нето (број нових предузећа на годишњем нивоу)	2.500	2.300	9.300	170	9.700	520	11.660
9. Извоз роба и услуга по глави становника (у ЕУР)	2.900	(2.600) ^{а)}	9.000	(1.200) ^{а)}	3.300	(3.950) ^{а)}	3.850
Инклузивни раст							
10. Укупна стопа запослености, % становништва старијег од 15 година	54,3	33,9	47,5	(45,8) ^{а)}	43,6	49,6	43,8
Управљање у функцији раста							
11. Ефикасност државе, према индексу управљања Светске банке	2,7	2,1	3,7	2,3	2,8	3,1	2,9

* Овај назив је без прејудуцирања статуса и у складу је са Резолуцијом Савета безбедности Уједињених нација 1244 и мишљењем Међународног суда правде о декларацији о независности Косова.

Напомене:

а) Бројеви у заградама односе се на вредности које нису биле расположиве (н/р) у време када су усвојени првобитни квантитативни циљеви “ЈИЕ 2020”.

Табела А4

Кључни инструменти Стратегије “ЈИЕ 2020”

Стуб 1. Интегрисани раст					
Главни квантитативни циљеви: повећати робну размену унутар региона са 12.459 милиона ЕУР на 30.500 милиона ЕУР; повећати укупан прилив СДИ у регион са 3.396 милион ЕУР на 8.800 милиона ЕУР.					
Бр.	Кључне мере/инструменти/активности предвиђене Стратегијом	Рок	Националне институције и агенције ¹⁴	Механизам провере ¹⁵	Надлежна (е) регионална структура (е)
Димензија А: Зона слободне трговине					
А.1	Либерализација трговине пољопривредним производима путем укидања преосталих царина и контигената	2014.	Министарства трговине, Министарства пољопривреде	Праћење спровођења од стране институција учесница	ЦЕФТА
А.2	Уклањање дисторзивних нецаринских (санитарних и фитосанитарних) баријера и непотребних техничких баријера у трговини	2014-20.	Министарства трговине, Министарства здравља	Праћење спровођења од стране институција учесница	ЦЕФТА
А.3	Олакшавања трговине коришћењем алата за транспарентност и поједностављивање трговинских процедура	2014-20.	Министарства трговине	Праћење спровођења од стране институција учесница	ЦЕФТА
А.4	Побољшање међусобне повезаности царинских служби кроз увођење електронских метода у регионалну трговину	2014-20.	Министарства трговине	Праћење спровођења од стране институција учесница	ЦЕФТА
А.5	Либерализација трговине услугама унутар региона кроз смањење рестриктивних мера и политика	2014-20.	Министарства трговине	Праћење спровођења од стране институција учесница	ЦЕФТА

¹⁴ Фраза „Националне институције и агенције” се у овом случају односи само на скуп надлежности које проистичу из реализације „ЈИЕ 2020.”

¹⁵ Појам “Механизам провере” се у овом случају односи на процес проверавања да ли је одговарајућа мера/инструмент/активност из Стратегије заиста спроведена.

A.6	Олакшавање слободног протока инвестиција кроз координацију инвестиционих политика и промоцију улагања, као и кроз бољу заштиту инвеститора и инвестиција	2014-20.	Министарства привреде	Праћење спровођења од стране институција учесница	ЦЕФТА енг. SEEIC
A.7	Олакшавање слободног кретања стручњака, професионалаца и квалификоване радне снаге	2014-20.	Министарства трговине Министарства рада	Праћење спровођења од стране институција учесница	ЦЕФТА
Димензија Б: Конкурентно економско окружење					
Б.1	Јачање правила о заштити конкуренције путем стварања слободне трговинске зоне без инструмената заштите трговине у Региону	2014-18.	Министарства трговине	Праћење спровођења од стране институција учесница	ЦЕФТА
Б.2	Јачање заштите жигова у читавом региону	2014-18.	Министарства привреде Министарства правде	Праћење спровођења од стране институција учесница	ЦЕФТА
Б.3	Стварање потпуно либерализованог тржишта јавних набавки у Региону	2014-18.	Министарства привреде Органи надлежни за јавне набавке	Праћење спровођења од стране институција учесница	ЦЕФТА
Димензија Ц: Интеграција у светску привреду					
Ц.1	Унапређивање приступа тржишту кроз успостављање јединствене зоне дијагоналне кумулације у складу са ПЕМ и усаглашавање царинских стопа најповлашћеније нације у региону са ЦЕТ	2014-20.	Министарства трговине	Праћење спровођења од стране институција учесница	ЦЕФТА
Ц.2	Успостављање инвестиционог концепта којим ће се повећати учешће у регионалним ланцима снабдевања и глобалним мрежама снабдевања	2014-20.	Министарства привреде	Провера концепта, провера утицаја у редовним интервалима, предлози за измену концепта уколико је потребно	енг. SEEIC ЦЕФТА

Ц.3	Усклађивање напора усмерених на промовисање реформи за стварање добре пословне климе	2014–20.	Министарства привреде	Праћење спровођења од стране институција учесница	енг. SEEIC ЦЕФТА

Стуб 2. Паметан раст					
Главни квантитативни циљеви: Раст БДП-а по запосленом са 27.485 ЕУР изражено као СКМ на 36.300 ЕУР изражено као СКМ; укључити 300.000 висококвалификованих лица у радну снагу региона.					
Бр.	Кључне мере/инструменти/активности/пројекти предвиђени Стратегијом	Рок	Националне институције и агенције	Механизам провере	Надлежна (е) регионална (е) структура (е)
Димензија Д: Образовање и компетенције					
Д.1	Увођење политика за унапређење једнаког приступа и учешће у квалитетном образовању на свим нивоима у циљу несметаног признања квалификација и као подршка мобилности у ИЕ	2014–20.	Министарства просвете	Праћење реализације Министарства просвете	енг. ERI- SEE
Д.2	Спровођење мера за спречавање раног напуштања школе и прекида школовања и побољшање процента завршавања школовања на свим нивоима, чиме се доприноси инклузивности и неговању целоживотног учења.	2014–20.	Министарства просвете	Праћење реализације Министарства просвете	енг. ERI- SEE
Д.3	Стандардизовање квалификација и уклањање препрека за њихово признавање	2014–20.	Министарства просвете	Праћење реализације Министарства просвете	енг. ERI- SEE
Д.4	Обезбеђивање да системи образовања и обуке боље задовољавају потребе привреде и тржишта рада (и да ученици стичу вештине које су релевантне за тржиште рада) кроз, на пример, веће коришћење учења уз рад и механизма као што су национални оквири квалификација, и секторски савети за квалификације	2014-2020.	Министарства просвете, Министарства привреде, Министарства надлежна за спровођење Закона о малим предузећима за	Праћење реализације Министарства просвете	РЦЦ, енг. SEECCL, енг. ERI- SEE

			Европу (енг. SBA), Институције тржишта рада,		
Д.5	Развој кључних компетенција за предузетништво на свим нивоима образовања и обуке (наставни план и програм, обука наставника, процена), укључујући и оквир исхода учења за предузетништво за регион, као и промоцију и формулисање обавезе у погледу секторске политике на нивоу региона у вези са „зеленом“ компетенцијом као кључном, којом се допуњава постојећих 8 кључних компетенција ЕУ за целоживотно учење	2014–2020.	Министарства надлежна за спровођење Закона о малим предузећима за Европу (енг. SBA), и Министарства просвете	Праћење реализације Министарства надлежна за спровођење Закона о малим предузећима за Европу (енг. SBA), Министарства просвете	енг. SEECEL
Д.6	Повећање потенцијала за истраживачке активности на универзитетима како би се стечено знање трансформисало у утрживе информације, кроз подршку мрежама инкубатора, предузетништву и приступ финансирању са посебним освртом на паметне и чисте технологије	2014–2020.	Министарства просвете Министарства надлежна за спровођење Закона о малим предузећима за Европу (енг. SBA)	Праћење реализације Министарства просвете, Министарства надлежна за спровођење Закона о малим предузећима за Европу (енг. SBA)	енг. SEECEL, енг. ERI SEE, PЦЦ
Д.7	Изградити капацитете за предвиђање потребних вештина у институцијама за подршку предузећима и развити интелектуални капитал како би се прогнозирале и тумачиле промене на тржишту и изгледи за поједине индустрије са посебним фокусом на прелазак са економске диверсификације на специјализацију	2014–2018.	Министарства просвете Министарства привреде Институције тржишта рада	Праћење реализације Министарства просвете Министарства привреде	PЦЦ, енг. SEECEL, енг. ERI SEE
Димензија Е: Истраживање и развој и иновације					
Е.1	Оснивање фонда за изузетност на пољу истраживања	2014–20.	Министарства науке	Праћење на основу приручника који је обезбедио Инструмент WISE	Надзорни одбор Инструмента WISE

E.2	Предлог програма за трансфер технологије	2014–20.	Министарства науке	Праћење на основу приручника који је обезбедио Инструмент WISE	Надзорни одбор Инструмента WISE
E.3	Оснивање регионалног фонда за нетехничке иновације које имају директне изгледе на тржишту	2014–20.	Министарства привреде	Праћење на основу приручника који је обезбедио Инструмент WISE	Надзорни одбор Инструмента WISE
E.4	Расписивање регионалног конкурса за партнерства „троструке спирале“ уз медијску покривеност	2014–20.	Министарства привреде Министарства науке	Праћење на основу приручника који је обезбедио Инструмент WISE	Надзорни одбор Инструмента WISE
Димензија Ф: Дигитално друштво					
Ф.1	Развој регионалне широкопојасне инфраструктуре како би се обезбедио приступ брзом интернету	2014–20.	Министарства за развој информатичког друштва/ИКТ	Праћење реализације Акционог плана за развој широкопојасних мрежа	eИЕ
Ф.2	Развој прекограничних електронских услуга при чему се приоритет даје здравству, образовању, промету и трговини	2014–20.	Министарства за развој информатичког друштва/ИКТ	Праћење реализације од стране Министарства за развој информатичког друштва	eИЕ
Ф.3	Обезбеђивање приступа ИТ обуци с обзиром да се стицањем дигиталних вештина повећавају могућности за запошљавање	2014–20.	Министарства за развој информатичког друштва/ИКТ	Праћење реализације од стране Министарства за развој информатичког друштва	eИЕ
Димензија Г: Културни и креативни сектори					

Г.1	Љубљански процес – наставак обједињене обнове културног наслеђа	2014-2020.	Министарства за културу, туризам, привреду	Праћење реализације од стране Министарстава за културу, туризам, привреду	РЦЦ енг. TFCS
Г.2	Изградња капацитета за даљи развој интегрисане методологије и прикупљање средстава.	2014-2020.	Министарства за културу, туризам, привреду		РЦЦ енг. TFCS
Г.3	Успостављање регионалног механизма за сарадњу у аудио визуелном сектору	2016.	Министарства за културу, туризам, привреду, просвету		РЦЦ, РЦЦ енг. TFCS
Г.4	Подстицање активне сарадње између тела за политику у области филма, јавних емитера, компанија за продукцију и дистрибуцију	2016.	Министарства за културу, привреду, туризам, просвету	Праћење реализације од стране Министарстава културе, привреде, туризма, просвете	РЦЦ, РЦЦ енг. TFCS
Г.5	Успостављање регионалног механизма за сарадњу између музеја у циљу модернизације и побољшања њиховог функционисања и управљања	2015.	Министарства за културу, привреду, туризам	Праћење реализације од стране Министарстава културе, привреде, туризма	РЦЦ енг. TFCS
Г.6	Оснивање регионалног инкубатора за дизајн	2014–20.	Министарства културе Министарства привреде	Праћење реализације од стране Министарстава културе; привреде	РЦЦ енг. TFCS
Г.7	Развој система за прикупљање основних статистичких података у области културе и креативних индустрија у региону, који су упоредиви са показатељима ЕУ	2014–20.	Министарства културе, Министарства привреде, Заводи за статистику	Праћење реализације од стране Министарстава културе, привреде	РЦЦ енг. TFCS

Стуб 3. Одрживи раст

Главни квантитативни циљеви: Повећати нето број новооснованих предузећа (број нових предузећа на годишњем нивоу) са 30.107 на 33.760;

Повећати извоз добара и услуга из региона са 1.780 ЕУР на 4.250 ЕУР по глави становника.

Секундарни квантитативни циљеви стуба: 9% уштеда енергије у односу на финалну потрошњу енергената;

Остваривање националних циљева у области коришћења обновљиве енергије

Бр.	Кључне мере/инструменти/активности/ пројекти предвиђени Стратегијом	Рок	Националне институције и агенције	Механизам провере	Надлежна (е) регионална (е) структура (е)
Димензија X: Енергетика					
X.1	Повећати ефикасно коришћење енергије остваривањем циља у вези са уштедом енергената од 9% до 2018. године, у складу са обавезама према Енергетској заједници (Применити националне акционе планове за енергетску ефикасност земаља, до 2018. године и постарати се да постоји институционални и правни оквир, као и довољно финансијских средстава, нпр. Агенције за енергетску ефикасност и остале релевантне институције, јавни и приватни фондови за инвестирање, мере политике за формирање тржишта енергетских услуга, итд.; Увођење критеријума енергетске ефикасности у поступке јавних набавки добара и услуга; Реновирање јавних зграда по стопи од 2% годишње, како би се постигао минимални ниво енергетског учинка, у складу са Препоруком Министарског савета, о усвајању Директиве о енергетској ефикасности)	2014–18.	Министарства надлежна за комуналну инфраструктуру Министарства привреде Министарства надлежна за енергетику и животну средину Локална самоуправа Органи надлежни за јавне набавке	Праћење реализације и показатељи остваривања циљева	енг. ECS
X.2	Остваривање националне квоте за обновљиву енергију у бруто финалној потрошњи енергената до краја 2020. , у складу са циљевима усвојеним 2012. године(Омогућавање приоритетног приступа или гарантованог приступа мрежи за обновљиву енергију (енг. RE); Усвајање и примена Националних акционих планова у области обновљиве енергије, до 31. децембра 2020. године; Поједностављење и убрзање поступака издавања дозвола за електране на обновљиву енергију и прикључке на мрежу; Увођење и/или ревидирање (уколико је потребно)постојећих програма подршке за обновљиву енергију, како би се осигурао континуитет и стабилност за инвеститоре)	2014–20.	Министарства надлежна за енергетику Професионална удружења Градске власти Енергетска предузећа Регулаторна тела у области енергетике	Праћење реализације и показатељи остваривања циљева	енг. ECS

X.3	Формулисање инструмената за информисање и оснаживање потрошача како би се постигле промене у понашању које ће резултирати економичношћу и сигурношћу	2014–20.	Министарства надлежна за социјалну заштиту; Удружења потрошача; Цивилно друштво; Енергетска предузећа; Регулаторна тела у области енергетике	Праћење реализације и показатељи остваривања циљева	енг. ECS, РЦЦ
X.4	Стварање климе повољне за инвестиције и стимулисање развоја енергетске инфраструктуре (Примена сета мера политике које обухватају: Убрзано и координирано издавање дозвола и процедуре издавања лиценци за нове инвестиције у области енергетике, координирано издавање дозвола од стране регулаторних тела и усаглашене методологије за утврђивање тарифа, подршка из релевантних фондова Европске уније; Постепено напуштање регулисања цена за велике клијенте у складу са Уговором и мерама које предузима Министарски савет; Усвајање цена које у потпуности одражавају трошкове снабдевања за све тарифне потрошаче, у складу са Уговором и мерама које спроводи Министарски савет; Реализација пројеката од интереса за Енергетску заједницу које је усвојио Министарски савет у октобру 2013. године)	2014–20.	Министарства надлежна за енергетику; Регулаторна тела у области енергетике; Енергетска предузећа; Органи надлежни за фондове ЕУ, Министарства финансија, Агенције за промоцију улагања	Праћење реализације и показатељи остваривања циљева	енг. ECS, РЦЦ
X.5	Разрада инструмената за стварање функционалног енергетског тржишта ЈИЕ које ће се омогућити економично и поуздано снабдевање, које ипак узима у обзир трошкове; Укидање субвенција за енергенте и њихова замена програмима осигурања за најугроженије потрошаче	2014-20.	Министарства надлежна за енергетику; Министарства надлежна за социјалну заштиту; Регулаторна тела у области енергетике; Удружења потрошача	Праћење реализације и показатељи остваривања циљева	енг. ECS
X.6	Допуњавање текуће регионалне сарадње у области енергетике кроз јачање сарадње са члановима парламената, смањење емисија гасова који производе ефекат стаклене баште и развој одрживе енергије путем спровођења регионалне иницијативе за развој одрживе енергије (енг. SEDRI)	2014-2016.	Министарства надлежна за енергетику; Министарства надлежна за животну средину; Парламенти; Локалне	Праћење реализације и показатељи остваривања циљева	РЦЦ

			власти; Цивилно друштво		
Димензија И: Саобраћај					
И.1	<u>Инфраструктура</u> - Побољшање стопе искоришћености саобраћајне инфраструктуре на Свеобухватној мрежи енг. SEETO, уклањањем физичких и нефизичких уских грла и препрека за прелазак границе; Повећање употребе саобраћајног информационог система у сектору саобраћаја	2014–16.	Министарства саобраћаја; Министарства финансија; Министарства привреде; удружења професионалних превозника	Праћење реализације и показатељи остваривања циљева	енг. SEETO
И.2	<u>Операције</u> - Усклађивање са регулаторним оквиром ЕУ у области саобраћаја ради стварања услова за заједничко тржиште и стандарда сигурности, као и либерализације железничких услуга; Увођење мера политике како би се унапредила конкурентност између мултимодалних, железничких и лучких превозника.	2014–20.	Министарства саобраћаја; Министарства финансија; Органи надлежни за железнички саобраћај; удружења професионалних превозника	Праћење реализације и показатељи остваривања циљева	енг. SEETO
И.3	Формулисање и увођење мера за смањење потрошње енергије и јединичних цена за услуге транспорта (укључујући увођење природног гаса у комерцијални, друмски и водни саобраћај; повећање учешћа саобраћаја на електрични погон уз поновно искоришћење електричне енергије; повећање учешћа саобраћаја на електрични погон у урбаним подручјима и омогућавање бицикличног саобраћаја).	2014–20.	Министарства саобраћаја Органи надлежни за железнички саобраћај Градске власти;	Праћење реализације и показатељи остваривања циљева	РЦЦ, ОЕЦД, енг. SEETO, Комисије за Дунав и Саву
И.4	Учешће комодалног саобраћаја: повећање процента коришћења железничког и водног саобраћаја	2014–20.	Министарства финансија; Министарства саобраћаја; енг. IWW и поморске власти	Праћење реализације и показатељи остваривања циљева	енг. SEETO, Комисије за Дунав и Саву

			Градске власти		
И.5	Олакшавање ваздушног саобраћаја; спровођење енг. JSPA иницијативе и Јединственог европског неба.	2014-20.	Министарства саобраћаја Ваздухопловне власти	Праћење реализације и показатељи остваривања циљева	РЦЦ енг. JSPA енг. ISIS II
Димензија Ј: Животна средина					
J.1	Повећање капацитета за прилагођавање кроз подизање нивоа свести и едукацију о прилагођавању на климатске промене (трансфер знања и најбоље праксе, експериментални пројекти за пример и подизање нивоа свести у областима пољопривреде, шумарства, коришћења воде, коришћења енергије за самосталне пољопривреднике, задруге, јавна и приватна предузећа и оператере, локалне општине, организације и удружења које раде у заједници, медије)	2014-20.	Министарства за животну средину; Министарство за енергетику; Министарства унутрашњих послова; Министарства здравља; Министарства пољопривреде и шумарства; Министарства за водне ресурсе; Градске и општинске власти; Цивилно друштво	Праћење реализације и показатељи остваривања циљева	енг. REC енг. SEEFCA
J.2	Формулисање и примена мера за повећање процента наводњаваног пољопривредног земљишта	2014-20.	Министарства пољопривреде; Локалне власти; Цивилно друштво	Праћење реализације и показатељи остваривања циљева	енг. SEEFCCA
J.3	Формулисање и примена мера за повећање обима годишњег пошумљавања	2014-20.	Министарства шумарства; Локалне власти; Цивилно друштво	Праћење реализације и показатељи остваривања циљева	енг. SEEFCCA
J.4	Идентификација корака и мера неопходних за унапређење приступа заснованог на повезности између воде, енергије и хране на националном и прекограничном нивоу и испитивање могућности за покретање политичког	2014-16.	Министарства за водне ресурсе; Националне власти и институције за	Праћење реализације и показатељи остваривања циљева	енг. GWP-M

	процеса под окриљем РЦЦ за унапређење сарадње у ЈИЕ у области енг. TWRM		водне ресурсе; Релевантне регионалне и међународне организације; Локалне власти; Цивилно друштво		
J.5	Повећање нивоа разумевања у земљама ЈИЕ за повољно окружење за учешће приватног сектора у финансирању водне инфраструктуре и утврђивање кључних уских грла и перспектива у процесу	2014-16.	Министарства за водне ресурсе; Националне власти и институције за водне ресурсе; Приватни сектор; Релевантне регионалне и међународне организације; Локалне власти; Цивилно друштво	Праћење реализације и показатељи остваривања циљева	енг. GWP-M
J.6	Формулисање и примена мера неопходних за почетак примене Оквирног споразума о интегралном управљању водним ресурсима у региону (енг. RIWMFA)	2017-20.	Министарства за водне ресурсе; Министарства енергетике; Министарства за животну средину; Министарства пољопривреде; Остале релевантне националне власти и институције; Приватни сектор; Релевантне регионалне и међународне организације; Локалне власти; Цивилно друштво	Праћење реализације и показатељи остваривања циљева	енг. GWP-M
Димензија К: Конкурентност					

K.1	Осмишљавање регионалних активности за пружање подршке развоју МСП, укључујући формирање кластера и везе СДИ-МСП (кроз подстицање интернационализације МСП; мапирање постојеће пословне инфраструктуре и услуга за подршку бизнису; успостављање регионалних програма за повезивање СДИ и МСП) и изградњу капацитета на тржишту пружалаца обуке у циљу испуњавања потреба предузећа са потенцијалом за раст у погледу знања и вештина, а нарочито за предузећа која треба да тргују на интерном тржишту ЕУ.		Министарства привреде Министарства просвете Агенције за развој МСП и промоцију улагања	Праћење реализације и показатељи остваривања циљева	енг. SEEIC енг. SEECCL
K.2	Развој регионалних ланаца вредности кроз активности специфичне за одређене секторе, укључујући и пилот пројекте (кроз спровођење анализе регионалног ланца вредности; формирања регионалних радних група за сваки од кључних сектора; идентификовање ограничења за раст и продуктивност у сваком кључном сектору; спровођење регионалног пилот пројекта за побољшање конкурентности сваког кључног сектора)	2014–20.	Министарства привреде; Агенције за развој МСП	Праћење реализације и показатељи остваривања циљева	енг. SEEIC
K.3	Спровођење заједничких регионалних активности како би се пружила подршка за бољи приступ финансирању и интеграција тржишта капитала (кроз примену регионалних финансијских инструмената (енг. EFSE, Зелени за раст, енг. EDIF); омогућавање одржавања регионалних манифестација за предузећа у раној фази; покретање активности за јачање капацитета у циљу стварања спремности региона за инвестиције; покретање интеграције регионалног тржишта капитала; обука за покретање start up предузећа и култура формирања нових предузећа кроз повезивање обуке и менторства са приступом финансирању уз посебан акценат на младе и жене; развој регионалне сарадње, умрежавање и размена добре праксе у сарадњи са Европском мрежом предузећа, са посебним фокусом на фирме које имају висок раст и коришћење ресурса дијаспоре.	2014–20.	Министарства привреде Министарства финансија Министарства просвете Институције тржишта капитала	Праћење реализације и показатељи остваривања циљева	енг. WBIF/EDIF енг. SEEIC РЦЦ
K.4	Увођење система репера за праћење развоја МСП и резултата политике, ослањајући се на усаглашено статистичко извештавање о МСП (кроз успостављање базе података о предузећима; обезбеђивање система репера за праћење развоја МСП и политику МСП; повећање учесталости оцена у складу са енг. SBA; стварање регионалног брэнда за МСП).	2015. (база података); 2014–20.	Министарства привреде и финансија; Агенције за развој МСП; Заводи за статистику	Праћење реализације и показатељи остваривања циљева	енг. SEEIC

K.5	Координација напора за унапређење пословног интегритета кроз рангирање према КДО и најбољу праксу (путем израде регионалних смерница за пословни интегритет; оснивања регионалног форума за пословни интегритет; разраде регионалног рангирања према КДО за предузећа; поспешивања размене најбоље праксе у спровођењу реформи).	2014–20.	Министарства привреде	Функционални регионални форум за КДО; побољшање регионалног КДО рејтинга.	енг. SEEIC
K.6	Унапређење сарадње у области политике конкуренције (кроз успостављање мреже органа за заштиту конкуренције и координационог тела; израду регионалних смерница за транспарентност у области државне помоћи; израду заједничке методологије за партнерску оцену), антимонополске политике (политике којима се повећава економска ефикасност тиме што се фирме спречавају да непрописно нарушавају конкуренцију) и мрежне политике (политике којима се подстиче и унапређује конкуренција кроз дерегулацију мрежних индустрија)	2014–20.	Министарства привреде, Органи за заштиту конкуренције	Редовни састанци координационог тела; праћење реализације	енг. SEEIC
K.7	Јачање координације политика у области пореске политике кроз примену смерница за добру праксу (израда смерница за добру праксу у вези са мерама пореске политике; смернице за преговарање о споразумима у вези са двоструким опорезивањем).	2014–16.	Министарства финансија	Праћење реализације од стране Министарства финансија	Светска банка Радна група за пореску политику и пореску администрацију, подржана од стране ОЕЦД-а и РЦЦ
K.8	Старање о томе да индустријске и инвестиционе политике и активности буду усклађене са квалификацијама запослених, што обухвата и боље податке о квалификацијама кадрова како би се задовољили захтеви привреде који се брзо мењају	2014–18.	Министарства привреде	Праћење реализације од стране Министарства привреде	енг. SEEIC енг. SEECCEL

Стуб 4. Инклузивни раст

Главни квантитативни циљеви: Повећати укупну стопу запослености међу становништвом старијим од 15 година са 39,5% на 44,4%.

Бр.	Кључне мере/инструменти/активности/пројекти предвиђени Стратегијом	Рок	Националне институције и агенције	Механизам провере	Надлежна (е) регионална (е) структура (е)
Димензија Л: Запошљавање					
Л.1	<p>Мобилност радне снаге</p> <p>Изградња регионалних капацитета за прикупљање и коришћење усаглашених података и информација о миграцијама, и развој капацитета за оцену кретања на тржишту рада и будућих потреба у вези са квалификацијама</p> <ul style="list-style-type: none"> Проценити садашње и будуће потребе у вези са квалификацијама као и тренутни и будући вишак радне снаге Изградити капацитет за предвиђање трендова на тржишту рада Предузети активности за израду регионално усаглашених података о миграцијама Утврдити тражњу коју домаћа радна снага није задовољила и превелику понуду квалификација у свакој земљи учесници 	2015.	Министарства рада	Извештавање Законодавство	РЦЦ
Л.2	<p>Успостављање процеса регионалних консултација о мобилности са циљем решавања питања потреба миграната, како би се максимално увећао развојни утицај мобилности и промовисала циркуларна миграција</p> <ul style="list-style-type: none"> Решавати питање потреба миграната и разрадити међуресорни приступ мобилности Размењивати информације кроз сервисне центре за миграције Истражити начине да се максимално увећа развојни утицај мобилности и правична расподела користи 	2015.	Министарства рада, државне службе за запошљавање, центри за миграције	Извештавање	РЦЦ
Л.3	Укинути ограничења на тржишту рада у региону		Министарства рада	Извештавање	РЦЦ
Л.4	<p>Управљање тржиштом рада</p> <p>Појачати капацитете институција тржишта рада за формулисање политике која се заснива на доказима и њено спровођење и за промоцију релевантних партнерстава за транзицију на тржишту рада и запошљавање код пружалаца образовања и обуке, социјалних партнера и осталих носилаца интереса</p>	Почевши од 2014.	Министарства рада	Законодавство Извештавање	РЦЦ

	<ul style="list-style-type: none"> • Јачати администрацију тржишта рада и државне службе за запошљавање, што ће допринети бољем спровођењу програма запошљавања и обезбедити одговарајуће праћење и оцењивање свих спроведених реформи • Укључити социјалне партнере у формулисање и спровођење политика развоја и тржишта рада (партиципаторни социјални дијалог) 				
Л.5	Осмишљавање иновативних програма као одговор на регионалне изазове као што су запошљавање жена и младих и искључивање са тржишта рада одређених угрожених група (нпр. етничких мањина), као и решавање питања потреба популације радника миграната и искоришћавање потенцијала који она нуди	Почев од 2014.	Министарства рада	Извештавање	РЦЦ
Л.6	Фокусирање политика тржишта рада на приступ заснован на флексибилности који обухвата целовите стратегије за целоживотно учење, делотворне активне мере тржишта рада и модерне системе социјалног осигурања	2014–20.	Министарства рада Министарства привреде Министарства просвете	Законодавство Извештавање	РЦЦ
Л.7	Решавање питања неформалног запошљавања кроз размену информација и искустава, бољу међуинституционалну и унутаррегионалну сарадњу и тестирање одговарајућих мера политике	2014–20.	Министарства рада Министарства привреде	Извештавање	РЦЦ
Л.8	Стимулисање иницијатива у области социјалне економије кроз успостављање повољног окружења за иницијативе у области социјалне економије укључујући правни и регулаторни оквир; политике, стратегије и активности; подстицаје, механизме подршке и изградњу капацитета	Од 2014. стално	Министарства рада Државна служба за запошљавање	Извештавање	РЦЦ
Л.9	Стимулисање иницијатива у области социјалне економије, кроз подстицање умрежавања и сарадње у циљу јачања дијалога, размене знања и ресурса и оснивања социо-економских развојних кластера	Од 2014. стално	Министарства рада Државна служба за запошљавање	Извештавање	РЦЦ
Димензија М: Здравство					
М.1	Усвајање и примена регионалног модела за пружање универзалних и квалитетних здравствених услуга, унапређење служби на свим нивоима	2015–16.	Министарства здравља	Извештавање	енг. SEEN

	<p>здравствене заштите са нагласком на снажан сектор примарне здравствене заштите ради унапређења добитака за здравље у региону ЈИЕ са посебним фокусом на угрожене и групе са ниским нивоом дохотка</p> <ul style="list-style-type: none"> • Урадити основну студију за све земље о ефикасности здравствених система и служби • Ажурирати важеће законодавство и прописе о здравственим услугама, који се односе на здравствену заштиту, превенцију болести, унапређење здравља и сигурност пацијената • Развити и применити механизме за побољшање квалитета • Увести ефикасне механизме за праћење и евалуацију у здравствене системе у региону ради повећања транспарентности и одговорности 				
М.2	<p>Јачање здравствених институција и побољшање међусекторског управљања у здравству на националном, регионалном и нивоу заједнице кроз примену енг. НИАР приступа; и укључујући изградњу капацитета за инфраструктуру у области здравствених информација и увођење е-здравства. Усвајање регионалног механизма за размену информација о искуствима и добре праксе у области јавног здравља у земљама региона, здравственој заштити и мобилности здравствених радника.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Анализирати садашње мреже здравствених институција и сачинити стратегије за реформу • Анализирати и ажурирати постојеће законодавство у области здравства, како би се увели енг. НИАР и енг. НИА • Применити најбољу праксу из земаља ЕУ при увођењу механизма за међусекторско управљање здравством 	2015–16.	Министарства здравља	Извештавање	енг. SEEHN
М.3	<p>Усвајање мултилатералних и билатералних споразума у циљу усаглашавања законодавства, стандарда, процедура различитих јурисдикција у области јавног здравства и јавних здравствених служби и узајамног признавања и развијања поверења како би се омогућило стварање зоне слободне трговине из перспективе јавног здравља</p> <ul style="list-style-type: none"> • Формулисати заједнички договорене регионалне стандарде и процедуре у јавном здравству земаља региона 	2020.	Министарства здравља	Извештавање	енг. SEEHN

	<ul style="list-style-type: none"> Формирати и покренути регионалну информациону базу података ЈИЕ о питањима јавног здравства у земљама региона и најбољој пракси 				
М.4	<p>Усвајање мултилатераних и билатералних споразума ради јачања људских ресурса у области здравства, усаглашавање и међусобно признавање квалификација професионалаца здравствене струке и праћење људских ресурса у области здравства и њихове мобилности</p> <ul style="list-style-type: none"> Разматрање тренутне ситуације у вези са прогнозирањем и планирањем потреба за здравственим радницима, као и усаглашавањем и узајамним признавањем квалификација и мобилности здравствених радника Успоставити стални форум ЈИЕ за здравствене образовне институције Формулисање регионалних мастер програма у области јавног здравља заснованих на наставним плановима и програмима ЕУ у области јавног здравља 	2016.	Министарства здравља	Извештавање	енг. SEEHN

Стуб 5. Управљање у функцији раста

Главни квантитативни циљеви: Повећати ефикасност државе (Индекс управљања Светске банке) са 2,3 на 2,9 до краја 2020.

Бр.	Кључне мере/инструменти/активности/пројекти предвиђени Стратегијом	Рок	Националне институције и агенције	Механизам провере	Надлежна Регионална Структура (е)
Димензија Н: Ефикасне јавне службе					
Н.1	Јасна супсидијарност: осигурати поштовање начела супсидијарности путем разграничења одговарајућих надлежности државних тела и локалних власти и јачања координације између различитих нивоа државе	2014.	Министарства, удружења општина, градске власти	Парламент, НВО	РЦЦ, енг. ReSPA, енг. NALAS
Н.2	Професионализација: увођење поступка за стално унапређење стручности јавних званичника; увођење наставних планова и програма којима се подржавају меритократски капацитети администрације	2014–20.	Универзитети, Министарства	Независне агенције	РЦЦ, енг. ReSPA, енг. NALAS

H.3	е-управљање: увођење што је могуће шире употребе бржег и ефикаснијег електронског приступа јавним службама	2014–2020.	Владе	Администрација, НВО	РЦЦ, енг. ReSPA, енг. NALAS
H.4.	Побољшање квалитета јавних услуга	2014–2016.	Владе, Министарства	Независне агенције, НВО	РЦЦ, енг. ReSPA
H.5.	Јачање регулаторних и капацитета за формулисање политика	2014–2016.	Владе, Министарства	Парламенти	РЦЦ, енг. ReSPA
H.6	Успостављање и вођење регионалних система за утврђивање репера и сертификацију у ЈИЕ чиме се доприноси стварању окружења повољног за пословање и формулисању политика заснованих на доказима	2014–2016.	Владе	Парламенти, Независне агенције	РЦЦ, енг. ReSPA; енг. NALAS
Димензија О: Борба против корупције					
O.1	Транспарентна правила: напуштање дискреције у корист политичког и административног одлучивања које се заснива на правилима, путем спровођења активности за процену ризика, усвајања јавних једноставних и трајних правила	2014–16. + трајно	Министарства, тела за борбу против корупције	Парламенти, независна тела, истраживачке институције, НВО	РЦЦ и енг. RAI
O.2	Поступци јавних конкурса: увести обавезу спровођења јавних конкурса где год је то могуће за све набавке државе са што је могуће мање препрека за учешће (с обзиром на природу јавног конкурса) кроз унифицирање стандарда	2014 – 15.	Министарства	Парламенти, Владе Независне агенције, НВО	РЦЦ, енг. RAI
O.3	Ревизија и контрола: увођење редовних ревизија од стране независних агенција и захтевање <i>ex-ante</i> и <i>ex-post</i> евалуација	2014–20.	Правосудне институције, Независне агенције, НВО	Финансијске ревизије, <i>ex-post</i> евалуације	РЦЦ, енг. RAI
O.4	Ниво свести јавности: истраживачи, узбуњивачи, медији и остале агенције треба да буду активно подржане, а њихови налази размотрени и треба им дати велики публицитет	Трајно	НВО, цивилно друштво, узбуњивачи, медији, тела за превентивно деловање	Анкете јавног мњења, истраживачке институције, редовни извештаји	Регионална истраживања и медији, енг. RAI

О.5	Изградња капацитета органа реда и правосуђа и побољшање њихове регионалне сарадње и размене података (укључујући узајамну правну помоћ у случајевима корупције)	2014 – 2020.	Органи реда, Министарства,		РЦЦ, енг. RAI, енг. ReSPA
Димензија П: Правосуђе					
П.1	Побољшана ефикасност и стручност: анализа квалитета, ефикасности и стручности судија и судова	Трајно	Министарства правде, Универзитети, Професионалне организације, Регионална институционална сарадња	Професионалне организације, независне евалуације	Регионална стручна сарадња, Регионална интраинституционална сарадња
П.2	Унапређење правосудне сарадње у области слободног приступа информацијама, спровођења судских одлука и поступака у вези са стечајем и преузимањима и спајањима у другим јурисдикцијама	2014 – 2020.	Министарства правде, Регионална институционална сарадња	Професионалне организације, независне евалуације	Регионална стручна сарадња, Регионална интраинституционална сарадња
П.3	Подршка АРС: увођење или побољшање закона и прописа о АРС и омогућавање одговарајуће правне и институционалне сарадње са правосудним системом и органима реда	2014–18.	Министарства правде, Професионалне организације	Парламент, редовне анкете и истраживања	Међуресорна, регионална стручна сарадња

Табела А5

КОРЕЛАЦИЈА ИЗМЕЂУ ПРЕДЛОЖЕНИХ МЕРА И ПОГЛАВЉА У ПРЕГОВОРИМА О ПРИСТУПАЊУ ЕУ

Стуб 1. Интегрисани раст			
Бр.	Кључне мере/инструменти/активности/пројекти предвиђени Стратегијом	Поглавља од директног значаја	Поглавља од посредног значаја
Димензија А - Зона слободне трговине			
A.1	Либерализација трговине пољопривредним производима путем укидања преосталих царина и контигената	1. Економски критеријуми: Способност да се избори са конкурентским притиском и тржишним снагама унутар Уније	1. Поглавље 30: Економски односи са иностранством
A.2	Уклањање дисторзивних нецаринских (санитарних и фитосанитарних) баријера и непотребних техничких баријера у трговини	1. Поглавље 1: Слободно кретање робе 2. Поглавље 12: Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика 3. Поглавље 28: Заштита потрошача и здравља 4. Поглавље 29: Царинска унија	1. Поглавље 16: Опорезивање 2. Поглавље 30: Економски односи са иностранством
A.3	Олакшавања трговине коришћењем алата за транспарентност и поједностављивање трговинских процедура	1. Поглавље 1: Слободно кретање робе 2. Поглавље 12: Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика	1. Поглавље 30: Економски односи са иностранством

		3. Поглавље 28: Заштита потрошача и здравља 4. Поглавље 29: Царинска унија	
A.4	Побољшање међусобне повезаности царинских служби кроз увођење електронских метода у регионалну трговину	1. Поглавље 29: Царинска унија	1. Поглавље 24 :Правда, слобода и безбедност
A.5	Либерализација трговине услугама унутар региона кроз смањење рестриктивних мера и политика	1. Поглавље 3: Право пословног настањивања и слобода пружања услуга	1. Поглавље 6: Право привредних друштава 2. Поглавље 8: Политика конкуренције 3. Поглавље 9: Финансијске услуге 4. Поглавље 10: Информационо друштво и медији 5. Поглавље 14: Транспортна политика 6. Поглавље 15: Енергетика
A.6	Олакшавање слободног протока инвестиција кроз координацију инвестиционих политика и промоцију улагања, као и кроз бољу заштиту инвеститора и инвестиција	1. Поглавље 4: Слободно кретање капитала	1. Поглавље 6: Право привредних друштава 2. Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика 3. Поглавље 9: Финансијске услуге
A.7	Олакшавање слободног кретања стручњака, професионалаца и квалификоване радне снаге	1. Поглавље 2: Слобода кретања радника	1. Поглавље 3: Право пословног настањивања и слобода пружања услуга
Димензија Б: Конкурентно економско окружење			

Б.1	Јачање правила о заштити конкуренције путем стварања слободне трговинске зоне без инструмената заштите трговине у Региону	1. Поглавље 8: Политика конкуренције	1. Поглавље 30: Економски односи са иностранством
Б.2	Јачање заштите жигова у читавом региону	1. Поглавље 7: Право интелектуалне својине	
Б.3	Стварање потпуно либерализованог тржишта јавних набавки у Региону	1. Поглавље 5: Јавне набавке	1. Поглавље 3: Право пословног настањивања и слобода пружања услуга 2. Поглавље 8: Политика конкуренције
Димензија Ц: Интеграција у светску привреду			
Ц.1	Унапређивање приступа тржишту кроз успостављање јединствене зоне дијагоналне кумулације у складу са ПЕМ и усаглашавање царинских стопа најповлашћеније нације у региону са ЦЕТ	1. Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика	1. Поглавље 21: Трансевропске мреже
Ц.2	Успостављање инвестиционог концепта којим ће се повећати учешће у регионалним ланцима снабдевања и глобалним мрежама снабдевања	1. Поглавље 30: Економски односи са иностранством 2. Економски критеријуми: Способност да се избори са конкурентским притиском и тржишним снагама унутар Уније	1. Поглавље 29: Царинска унија
Ц.3	Усклађивање напора усмерених на промовисање реформи за стварање добре пословне климе	1. Поглавље 30: Економски односи са иностранством 2. Економски критеријуми: Способност да се избори са конкурентским притиском и тржишним снагама унутар Уније	1. Поглавље 29: Царинска унија

Стуб 2. Паметан раст			
Бр.	Кључне мере/инструменти/активности/пројекти предвиђени Стратегијом	Поглавља од директног значаја	Поглавља од посредног значаја
Димензија Д: Образовање и компетенције			
Д.1	Увођење политика за унапређење једнаког приступа и учешће у квалитетном образовању на свим нивоима у циљу несметаног признања квалификација и као подршка мобилности у ЈИЕ	1. Поглавље 26: Образовање и култура	1. Поглавље 25: Наука и истраживање
Д.2	Спровођење мера за спречавање раног напуштања школе и прекида школовања и побољшање процента завршавања школовања на свим нивоима, чиме се доприноси инклузивности и неговању целоживотног учења.	1. Поглавље 26: Образовање и култура	1. Поглавље 25: Наука и истраживање
Д.3	Стандардизовање квалификација и уклањање препрека за њихово признавање	1. Поглавље 26: Образовање и култура	1. Поглавље 25: Наука и истраживање
Д.4	Обезбеђивање да системи образовања и обуке боље задовољавају потребе привреде и тржишта рада (и да ученици стичу вештине које су релевантне за тржиште рада) кроз, на пример, веће коришћење учења уз рад и механизма као што су национални оквири квалификација, и секторски савети за квалификације	1. Поглавље 26: Образовање и култура	1. Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика
Д.5	Развој кључних компетенција за предузетништво на свим нивоима образовања и обуке (наставни план и програм, обука наставника, процена), укључујући и оквир исхода учења за предузетништво за регион	1. Поглавље 26: Образовање и култура	1. Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика
Д.6	Повећање потенцијала за истраживачке активности на универзитетима како би се стечено знање трансформисало у утрживе информације, кроз подршку мрежама инкубатора, предузетништву и приступ финансирању са посебним освртом на паметне и чисте технологије	1. Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика 2. Поглавље 26: Образовање и култура	1. Поглавље 25: Наука и истраживање
Д.7	Изградити капацитете за предвиђање потребних вештина у институцијама за подршку предузећима и развити интелектуални капитал како би се	1. Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика	1. Поглавље 26: Образовање и култура

	прогноzirале и тумачиле промене на тржишту и изгледи за поједине индустрије са посебним фокусом на прелазак са економске диверсификације на специјализацију		
Димензија Е: Истраживање и развој и иновације			
Е.1	Оснивање фонда за изузетност на пољу истраживања	1. Поглавље 25: Наука и истраживање	
Е.2	Утврђивање програма за трансфер технологије	1. Поглавље 25: Наука и истраживање	1. Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика
Е.3	Оснивање регионалног фонда за нетехничке иновације које имају директне изгледе на тржишту	1. Поглавље 25: Наука и истраживање	
Е.4	Расписивање регионалног конкурса за партнерства „троструке спирале“ уз медијску покривеност	1. Поглавље 25: Наука и истраживање 2. Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика	
Димензија Ф: Дигитално друштво			
Ф.1	Развој регионалне широкопојасне инфраструктуре како би се обезбедио приступ брзом интернету	1. Поглавље 10: Информационо друштво и медији	1. Поглавље 21: Трансевропске мреже
Ф.2	Развој прекограничних електронских услуга при чему се приоритет даје здравству, образовању, промету и трговини	1. Поглавље 10: Информационо друштво и медији	1. Поглавље 21: Трансевропске мреже
Ф.3	Обезбеђивање приступа ИТ обуци с обзиром да се стицањем дигиталних вештина повећавају могућности за запошљавање	1. Поглавље 10: Информационо друштво и медији	
Димензија Г: Културни и креативни сектори			
Г.1	Љубљански процес – наставак обједињене обнове културног наслеђа	1. Поглавље 26: Образовање и култура	
Г.2	Изградња капацитета за даљи развој интегрисане методологије и прикупљање средстава.	1. Поглавље 26: Образовање и култура	

Г.3	Успостављање регионалног механизма за сарадњу у аудио визуелном сектору	1. Поглавље 26: Образовање и култура	
Г.4	Подстицање активне сарадње између тела за политику у области филма, јавних емитера, компанија за продукцију и дистрибуцију	1. Поглавље 26: Образовање и култура	
Г.5	Успостављање регионалног механизма за сарадњу између музеја у циљу модернизације и побољшања њиховог функционисања и управљања	1. Поглавље 26: Образовање и култура	
Г.6	Оснивање регионалног инкубатора за дизајн	1. Поглавље 26: Образовање и култура	
Г.7	Развој система за прикупљање основних статистичких података у области културе и креативних сектора у региону, који су упоредиви са показатељима ЕУ	1. Поглавље 26: Образовање и култура	

Стуб 3. Одрживи раст			
Бр.	Кључне мере/инструменти/активности/пројекти предвиђени Стратегијом	Поглавља од директног значаја	Поглавља од посредног значаја
Димензија X: Енергетика			
X.1	Повећати ефикасно коришћење енергије остваривањем циља у вези са уштедом енергената од 9% до 2018. године, у складу са обавезама према Енергетској заједници (Применити националне акционе планове за енергетску ефикасност земаља, до 2018. године и постарати се да постоји институционални и правни оквир, као и довољно финансијских средстава, нпр. Агенције за енергетску ефикасност и остале релевантне институције, јавни и приватни фондови за инвестирање, мере политике за формирање тржишта енергетских услуга, итд.; Увођење критеријума енергетске ефикасности у поступке јавних набавки добара и услуга; Реновирање јавних зграда по стопи од 2% годишње, како би се постигао минимални ниво енергетског учинка, у складу са Препоруком Министарског савета, о усвајању Директиве о енергетској ефикасности)	1. Поглавље 15: Енергетика	1. Поглавље 5: Јавне набавке 2. Поглавље 18: Статистика

X.2	<p>Остваривање националне квоте за обновљиву енергију у бруто финалној потрошњи енергената до краја 2020. , у складу са циљевима усвојеним 2012. године (Омогућавање приоритетног приступа или гарантованог приступа мрежи за обновљиву енергију (енг. RE); Усвајање и примена Националних акционих планова у области обновљиве енергије, до 31. децембра 2020. године; Поједностављење и убрзање поступака издавања дозвола за електране на обновљиву енергију и прикључке на мрежу; Увођење и/или ревидирање (уколико је потребно) постојећих програма подршке за обновљиву енергију, како би се осигурао континуитет и стабилност за инвеститоре)</p>	1. Поглавље 15: Енергетика	<p>1. Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика 2. Поглавље 5: Јавне набавке 3. Поглавље 8: Конкуренција 4. Поглавље 16: Опорезивање 5. Поглавље 18: Статистика</p>
X.3	<p>Формулисање инструмената за информисање и оснаживање потрошача како би се постигле промене у понашању које ће резултирати економичношћу и сигурношћу</p>	<p>1. Поглавље 15: Енергетика 2. Поглавље 28: Заштита потрошача и здравља</p>	1. Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање
X.4	<p>Стварање климе повољне за инвестиције и стимулисање развоја енергетске инфраструктуре (Примена сета мера политике које обухватају: Убрзано и координирано издавање дозвола и процедуре издавања лиценци за нове инвестиције у области енергетике, координирано издавање дозвола од стране регулаторних тела и усаглашене методологије за утврђивање тарифа, подршка из релевантних фондова Европске уније; Постепено напуштање регулисања цена за велике клијенте у складу са Уговором и мерама које предузима Министарски савет; Усвајање цена које у потпуности одражавају трошкове снабдевања за све тарифне потрошаче, у складу са Уговором и мерама које спроводи Министарски савет; Реализација пројеката од интереса за Енергетску заједницу које је усвојио Министарски савет у октобру 2013. године)</p>	1. Поглавље 15: Енергетика	<p>1. Поглавље 5: Јавне набавке 2. Поглавље 8: Конкуренција</p>
X.5	<p>Разрада инструмената за стварање функционалног енергетског тржишта ЈИЕ које ће се омогућити економично и поуздано снабдевање, које ипак узима у обзир трошкове; Укидање субвенција за енергенте и њихова замена програмима осигурања за најугроженије потрошаче</p>	1. Поглавље 15: Енергетика	<p>1. Поглавље 8: Конкуренција 2. Поглавље 16: Опорезивање 3. Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање</p>

			4. Поглавље 28: Заштита потрошача и здравља
X.6	Допуњавање текуће регионалне сарадње у области енергетике кроз јачање сарадње са члановима парламената, смањење емисија гасова који производе ефекат стаклене баште и развој одрживе енергије путем спровођења регионалне иницијативе за развој одрживе енергије (енг. SEDRI)	1. Поглавље 15: Енергетика	1. Поглавље 27: Заштита животне средине
Димензија И: Саобраћај			
И.1	<u>Инфраструктура</u> - Побољшање стопе искоришћености саобраћајне инфраструктуре на СЕЕТО свеобухватној мрежи, уклањањем физичких и нефизичких уских грла и препрека за прелазак границе; Повећање употребе саобраћајног информационог система у сектору саобраћаја	Поглавље 14: Транспортна политика Поглавље 21: Трансевропске мреже	Поглавље 15: Енергетика
И.2	<u>Операције</u> - Усклађивање са регулаторним оквиром ЕУ у области саобраћаја ради стварања услова за заједничко тржиште и стандарда сигурности, као и либерализације железничких услуга; Увођење мера политике како би се унапредила конкурентност између мултимодалних, железничких и лучких превозника.	Поглавље 14: Транспортна политика	Поглавље 15: Енергетика Поглавље 5: Јавне набавке Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика
И.3	Формулисање и увођење мера за смањење потрошње енергије и јединичних цена за услуге транспорта (укључујући увођење природног гаса у комерцијални, друмски и водни саобраћај; повећање учешћа саобраћаја на електрични погон уз обнављање електричне енергије; повећање учешћа саобраћаја на електрични погон у урбаним подручјима и омогућавање бициклическог саобраћаја).	Поглавље 14: Транспортна политика Поглавље 15: Енергетика	Поглавље 14: Транспортна политика Поглавље 21: Трансевропске мреже Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика
И.4	Учешће комодалног саобраћаја: повећање процента коришћења железничког и водног саобраћаја	Поглавље 14: Транспортна политика Поглавље 21: Трансевропске мреже	Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика
И.5	Олакшавање ваздушног саобраћаја; спровођење енгл. JSPA иницијативе и Јединственог европског неба.	Поглавље 14: Транспортна политика Поглавље 21: Трансевропске мреже	Поглавље 15: Енергетика
Димензија Ј: Животна средина			

J.1	Повећање капацитета за прилагођавање кроз подизање нивоа свести и едукацију о прилагођавању на климатске промене (трансфер знања и најбоље праксе, експериментални пројекти за пример и подизање нивоа свести у областима пољопривреде, шумарства, коришћења воде, коришћења енергије за самосталне пољопривреднике, задруге, јавна и приватна предузећа и оператере, локалне општине, организације и удружења које раде у заједници, медије	1. Поглавље 27: Заштита животне средине	1. Поглавље 15: Енергетика 2. Поглавље 11: Пољопривреда и рурални развој 3. Поглавље 18: Статистика 4. Поглавље 25: Наука и истраживање 5. Поглавље 26: Образовање и култура 6. Поглавље 28: Заштита потрошача и здравља
J.2	Формулисање и примена мера за повећање процента наводњаваног пољопривредног земљишта	1. Поглавље 11: Пољопривреда и рурални развој	1. Поглавље 12: Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика 2. Поглавље 18: Статистика 3. Поглавље 27: Заштита животне средине
J.3	Формулисање и примена мера за повећање обима годишњег пошумљавања	1. Поглавље 27: Заштита животне средине	1. Поглавље 11: Пољопривреда и рурални развој 2. Поглавље 18: Статистика
J.4	Идентификација корака и мера неопходних за унапређење приступа заснованог на повезаности између воде, енергије и хране на националном и прекограничном нивоу и испитивање могућности за покретање политичког процеса под окриљем РЦЦ за унапређење сарадње у ЈИЕ у области енг. TWRM	1. Поглавље 27: Заштита животне средине	1. Поглавље 15: Енергетика 2. Поглавље 11: Пољопривреда и рурални развој 3. Поглавље 25: Наука и истраживање
J.5	Повећање нивоа разумевања у земљама ЈИЕ за повољно окружење за учешће приватног сектора у финансирању водне инфраструктуре и утврђивање кључних уских грла и перспектива у процесу	1. Поглавље 27: Заштита животне средине	1. Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика 2. Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање

J.6	Формулисање и примена мера неопходних за почетак примене Оквирног споразума о интегралном управљању водним ресурсима у региону (енг. RIWMFA)	1. Поглавље 27: Заштита животне средине	1. Поглавље 15: Енергетика 2. Поглавље 11: Пољопривреда и рурални развој 3. Поглавље 18: Статистика 4. Поглавље 25: Наука и истраживање 5. Поглавље 26: Образовање и култура 6. Поглавље 28: Заштита потрошача и здравља 7. Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика 8. Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање 9. Поглавље 12: Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика
Димензија К: Конкурентност			
K.1	Осмишљавање регионалних активности за пружање подршке развоју МСП, укључујући формирање кластера и везе СДИ-МСП (кроз подстицање интернационализације МСП; мапирање постојеће пословне инфраструктуре и услуга за подршку бизнису; успостављање регионалних програма за повезивање СДИ и МСП)	1. Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика Економски критеријуми: Способност да се избори са конкурентским притиском и тржишним снагама унутар Уније	1. Поглавље 6: Право привредних друштава
K.2	Развој регионалних ланаца вредности кроз активности специфичне за одређене секторе, укључујући и пилот пројекте (кроз спровођење анализе регионалног ланца вредности; формирања регионалних радних група за сваки од кључних сектора; идентификовање ограничења за раст и продуктивност у сваком кључном сектору; спровођење регионалног пилот пројекта за побољшање конкурентности сваког кључног сектора)	1. Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика Економски критеријуми: Способност да се избори са конкурентским притиском и тржишним снагама унутар Уније	1. Поглавље 6: Право привредних друштава

K.3	Спровођење заједничких регионалних активности како би се пружила подршка за бољи приступ финансирању и интеграција тржишта капитала (кроз примену регионалних финансијских инструмената (енг. EFSE, енг. EDIF); омогућавање одржавања регионалних манифестација за предузећа у раној фази; покретање активности за јачање капацитета у циљу стварања спремности региона за инвестиције; покретање интеграције регионалног тржишта капитала.	1. Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика	1. Поглавље 6: Право привредних друштава 2. Поглавље 9: Финансијске услуге
K.4	Увођење система репера за праћење развоја МСП и резултата политике, ослањајући се на усаглашено статистичко извештавање о МСП (кроз успостављање базе података о предузећима; обезбеђивање система репера за праћење развоја МСП и политику МСП; повећање учесталости оцена у складу са енг. SBA; стварање регионалног брэнда за МСП).	1. Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика	1. Поглавље 18: Статистика
K.5	Координација напора за унапређење пословног интегритета кроз рангирање према КДО и најбољу праксу (путем израде регионалних смерница за пословни интегритет; оснивања регионалног форума за пословни интегритет; разраде регионалног рангирања према КДО за предузећа; поспешивања размене најбоље праксе у спровођењу реформи).	1. Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика	1. Поглавље 24: Правда, слобода и безбедност 2. Поглавље 32: Финансијски надзор 3. Поглавље 6: Право привредних друштава
K.6	Унапређење сарадње у области политике конкуренције (кроз успостављање мреже органа за заштиту конкуренције и координационог тела; израду регионалних смерница за транспарентност у области државне помоћи; израду заједничке методологије за партнерску оцену), антимонополске политике (политике којима се повећава економска ефикасност тиме што се фирме спречавају да непрописно нарушавају конкуренцију) и мрежне политике (политике којима се подстиче и унапређује конкуренција кроз дерегулацију мрежних индустрија)	1. Поглавље 8: Политика конкуренције	1. Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика
K.7	Јачање координације политика у области пореске политике кроз примену смерница за добру праксу (израда смерница за добру праксу у вези са мерама пореске политике; смернице за преговарање о споразумима у вези са двоструким опорезивањем).	1. Поглавље 16: Опорезивање	1. Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика 2. Поглавље 8: Политика конкуренције 3. Поглавље 33: Финансијске и буџетске одредбе

K.8	Старање о томе да индустријске и инвестиционе политике и активности буду усклађене са квалификацијама запослених, што обухвата и боље податке о квалификацијама кадрова како би се задовољили захтеви привреде који се брзо мењају	1. Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика	
-----	--	---	--

Стуб 4. Инклузивни раст			
Бр.	Кључне мере/инструменти/активности/пројекти предвиђени Стратегијом	Поглавља од директног значаја	Поглавља од посредног значаја
Димензија Л: Запошљавање			
L.1	<p>Мобилност радне снаге Изградња регионалних капацитета за прикупљање и коришћење усаглашених података и информација о миграцијама, и развој капацитета за оцену кретања на тржишту рада и будућих потреба у вези са квалификацијама</p> <ul style="list-style-type: none"> • Проценити садашње и будуће потребе у вези са квалификацијама као и тренутни и будући вишак радне снаге • Изградити капацитет за предвиђање трендова на тржишту рада • Предузети активности за израду регионално усаглашених података о миграцијама • Утврдити тражњу коју домаћа радна снага није задовољила и превелику понуду квалификација у свакој земљи учесници 	<p>1. Поглавље 18: Статистика 2. Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање 3. Поглавље 25: Наука и истраживање</p>	1. Поглавље 2: Слобода кретања радника
L.2	<p>Успостављање процеса регионалних консултација о мобилности са циљем решавања питања потреба миграната, како би се максимално увећао развојни утицај мобилности и промовисала циркуларна миграција</p> <ul style="list-style-type: none"> • Решавати питање потреба миграната и разрадити међуресорни приступ мобилности • Размењивати информације кроз сервисне центре за миграције • Истражити начине да се максимално увећа развојни утицај мобилности и правична расподела користи 	<p>1. Поглавље 2: Слобода кретања радника 2. Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање</p>	

Л.3	Укинути ограничења на тржишту рада у региону	1. Поглавље 2: Слобода кретања радника	
Л.4	<p>Управљање тржиштом рада</p> <p>Појачати капацитете институција тржишта рада за формулисање политике која се заснива на доказима и њено спровођење и за промоцију релевантних партнерстава за транзицију на тржишту рада и запошљавање код пружалаца образовања и обуке, социјалних партнера и осталих носилаца интереса</p> <ul style="list-style-type: none"> • Јачати администрацију тржишта рада и државне службе за запошљавање, што ће допринети бољем спровођењу програма запошљавања и обезбедити одговарајуће праћење и оцењивање свих спроведених реформи • Укључити социјалне partnere у формулисање и спровођење политика развоја и тржишта рада (партиципаторни социјални дијалог) 	1. Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање	Поглавље 34: Институције
Л.5	Осмишљавање иновативних програма као одговор на регионалне изазове као што су запошљавање жена и младих и искључивање са тржишта рада одређених угрожених група (нпр. етничких мањина), као и решавање питања потреба популације радника миграната и искоришћавање потенцијала који она нуди	1. Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање 2. Поглавље 26: Образовање и култура	
Л.6	Фокусирање политика тржишта рада на приступ заснован на флексибилности који обухвата целовите стратегије за целоживотно учење, делотворне активне мере тржишта рада и модерне системе социјалног осигурања	1. Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање	
Л.7	Решавање питања неформалног запошљавања кроз размену информација и искустава, бољу међуинституционалну и унутаррегионалну сарадњу и тестирање одговарајућих мера политике	1. Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање	
Л.8	Стимулисање иницијатива у области социјалне економије кроз успостављање повољног окружења за иницијативе у области социјалне економије укључујући правни и регулаторни оквир; политике, стратегије и активности; подстицаје, механизме подршке и изградњу капацитета	1. Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање 2. Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика	1. Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање 2. Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика

Л.9	Стимулисање иницијатива у области социјалне економије, кроз подстицање умрежавања и сарадње у циљу јачања дијалога, размене знања и ресурса и оснивања социо-економских развојних кластера	1. Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање 2. Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика	1. Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање 2. Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика
Димензија М: Здравство			
М.1	Усвајање и примена регионалног модела за пружање универзалних и квалитетних здравствених услуга, унапређење служби на свим нивоима здравствене заштите са нагласком на снажан сектор примарне здравствене заштите ради унапређења добитака за здравље у региону ЈИЕ са посебним фокусом на угрожене и групе са ниским нивоом дохотка <ul style="list-style-type: none"> • Урадити основну студију за све земље о ефикасности здравствених система и служби • Ажурирати важеће законодавство и прописе о здравственим услугама, који се односе на здравствену заштиту, превенцију болести, унапређење здравља и сигурност пацијената • Развити и применити механизме за побољшање квалитета • Увести ефикасне механизме за праћење и евалуацију у здравствене системе у региону ради повећања транспарентности и одговорности 	1. Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање 2. Поглавље 28: Заштита потрошача и здравља	1. Поглавље 18: Статистика
М.2	Јачање здравствених институција и побољшање међусекторског управљања у здравству на националном, регионалном и нивоу заједнице кроз примену енг. HiAP приступа; и укључујући изградњу капацитета за инфраструктуру у области здравствених информација и увођење е-здравства. Усвајање регионалног механизма за размену информација о искуствима и добре праксе у области јавног здравља у земљама региона, здравственој заштити и мобилности здравствених радника. <ul style="list-style-type: none"> • Анализирати садашње мреже здравствених институција и сачинити стратегије за реформу • Анализирати и ажурирати постојеће законодавство у области здравства, како би се увели енг. HiAP и енг. HIA • Применити најбољу праксу из земаља ЕУ при увођењу механизма за међусекторско управљање здравством 	1. Поглавље 25: Наука и истраживање 2. Поглавље 28: Заштита потрошача и здравља	1. Поглавље 2: Слободно кретање радника 2. Поглавље 3: Право пословног настањивања и слобода пружања услуга 3. Поглавље 18: Статистика

M.3	<p>Усвајање мултилатералних и билатералних споразума у циљу усаглашавања законодавства, стандарда, процедура различитих јурисдикција у области јавног здравства и јавних здравствених служби и узајамног признавања и развијања поверења како би се омогућило стварање зоне слободне трговине из перспективе јавног здравља</p> <ul style="list-style-type: none"> • Формулисати заједнички договорене регионалне стандарде и процедуре у јавном здравству земаља региона • Формирати и покренути регионалну информациону базу података ЈИЕ о питањима јавног здравства у земљама региона и најбољој пракси 	1. Поглавље 28: Заштита потрошача и здравља	1. Поглавље 2: Слободно кретање радника 2. Поглавље 3: Право пословног настањивања и слобода пружања услуга
M.4	<p>Усвајање мултилатералних и билатералних споразума ради јачања људских ресурса у области здравства, усаглашавање и међусобно признавање квалификација професионалаца здравствене струке и праћење људских ресурса у области здравства и њихове мобилности</p> <ul style="list-style-type: none"> • Разматрање тренутне ситуације у вези са прогнозирањем и планирањем потреба за здравственим радницима, као и усаглашавањем и узајамним признавањем квалификација и мобилности здравствених радника • Успоставити стални форум ЈИЕ за здравствене образовне институције • Формулисање регионалних мастер програма у области јавног здравља заснованих на наставним плановима и програмима ЕУ у области јавног здравља 	1. Поглавље 2: Слобода кретања радника 2. Поглавље 28: заштита потрошача и здравља	1. Поглавље 3: Право пословног настањивања и слобода пружања услуга

Стуб 5. Управљање у функцији раста			
Бр.	Кључне мере/инструменти/активности/пројекти предвиђени Стратегијом	Поглавља од директног значаја	Поглавља од посредног значаја
Димензија Н: Ефикасне јавне службе			
Н.1	Јасна супсидијарност: осигурати поштовање начела супсидијарности путем разграничења одговарајућих надлежности државних тела и локалних власти и јачања координације између различитих нивоа државе	1. Поглавље 22: Регионална политика и координација структурних инструмената	1. Поглавље 34: Институције 2. Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика

H.2	Професионализација: увођење поступка за стално унапређење стручности јавних званичника; увођење наставних планова и програма којима се подржавају меритократски капацитети администрације	1. Поглавље 26: Образовање и култура	1. Поглавље 34: Институције 2. Поглавље 10: Информационо друштво и медији
H.3	е-управљање: увођење што је могуће шире употребе бржег и ефикаснијег електронског приступа јавним службама	1. Поглавље 3: Право пословног настањивања и слобода пружања услуга	1. Поглавље 34: Институције
H.4.	Побољшање квалитета јавних услуга	1. Поглавље 34: Институције	
H.5.	Јачање регулаторних и капацитета за формулисање политика	1. Поглавље 34: Институције	
H.6	Успостављање и вођење регионалних система за утврђивање репера и сертификацију у ЈИЕ чиме се доприноси стварању окружења повољног за пословање и формулисању политика заснованих на доказима	1. Поглавље 34: Институције	1. Поглавље 20: Предузетничка и индустријска политика
Димензија О: Борба против корупције			
O.1	Транспарентна правила: напуштање дискреције у корист политичког и административног одлучивања које се заснива на правилима, путем спровођења активности за процену ризика, усвајања јавних једноставних и трајних правила	1. Поглавље 5: Јавне набавке	1. Поглавље 8: Конкуренција
O.2	Поступци јавних конкурса: увести обавезу спровођења јавних конкурса где год је то могуће за све набавке државе са што је могуће мање препрека за учешће (с обзиром на природу јавног конкурса) кроз унифицирање стандарда	1. Поглавље 5: Јавне набавке	1. Поглавље 8: Конкуренција
O.3	Ревизија и контрола: увођење редовних ревизија од стране независних агенција и захтевање <i>ex-ante</i> и <i>ex-post</i> евалуација	1. Поглавље 5: Јавне набавке	1. Поглавље 23: Правосуђе и основна права
O.4	Ниво свести јавности: истраживачи, узбуњивачи, медији и остале агенције треба да буду активно подржане, а њихови налази размотрени и треба им дати велики публицитет	1. Поглавље 5: Јавне набавке	1. Поглавље 8: Политика конкуренције
O.5	Изградња капацитета органа реда и правосуђа и побољшање њихове регионалне сарадње и размене података (укључујући узајамну правну помоћ у случајевима корупције)	1. Поглавље 23: Правосуђе и основна права	

Димензија П: Правосуђе			
П.1	Побољшана ефикасност и стручност: анализа квалитета, ефикасности и стручности судија и судова	1. Поглавље 23: Правосуђе и основна права	1. Поглавље 24: Правда, слобода и безбедност
П.2	Унапређење правосудне сарадње у области слободног приступа информацијама, спровођења судских одлука и поступака у вези са стечајем и преузимањима и спајањима у другим јурисдикцијама	1. Поглавље 23: Правосуђе и основна права	1. Поглавље 24: Правда, слобода и безбедност
П.3	Подршка АРС: увођење или побољшање закона и прописа о АРС и омогућавање одговарајуће правне и институционалне сарадње са правосудним системом и органима реда	1. Поглавље 23: Правосуђе и основна права	1. Поглавље 24: Правда, слобода и безбедност